bistands-aktuelt

nr 1 februar 2008

www.bistandsaktuelt.no

KLIMA

FOTO: SCANPIX/VINCENT THIAN/AP

Risikabel skogsatsing

Forskere advarer mot å tro at de norske regnskogmilliardene er et banebrytende og enkelt klimatiltak. De frykter at skoginitiativet vil møte utbredt korrupsjon og kollidere med fattigdomshensyn.

Side 8-10

Akhenaton Oddvar de Leon, er leder for Rådet for innvandrerorganisasjoner. Han er oppgitt over at bistandsorganisasjonene ikke ansetter fler folk med innvandrerbakgrunn. FOTO: SCANPIX

– Blendahvit bistandsbransje

■ Norsk bistandsbransje er en bransje for hvite nordmenn. Kun om lag fem prosent av de ansatte ved hovedkontorene til de store organisasjonene og Norad har ikke-vestlig bakgrunn.

■ – Bistandsbransjen må slutte å jobbe på vegne av oss og begynne å jobbe med oss, sier Akhenaton Oddvar de Leon, leder for Rådet for innvandrerorganisasjoner i Oslo.

■ Både organisasjonene, Norad og UD understreker at de ønsker seg flere medarbeidere med innvandrerbakgrunn. Konkrete tiltak er det imidlertid få av.

Side 6-7

B-Post Abonnement

RETURADRESSE: Bistandsaktuelt, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

ZAMBIA

Norske advokater bistår Zambia

Side 12-13

AFGHANISTAN

Livsfarlig for bistandsarbeidere i Kandahar

Side 14-15

TANZANIA

Korrupsjonsskandale i Tanzania

Side 11

POLITIKK

Høybråten forlanger mer oversiktelige budsjetter

Side 4-5

Norge kan fortsatt bidra til fred i Sri Lanka

Som en del av giverlandsgruppen sitter Norge fortsatt med nøkkelen til å finne en fredelig løsning på konflikten i Sri Lanka.

Av Gabriel Edwin Rosairo

DET VIL Å BLI DISKUTERT og analysert i det uendelige om hva som egentlig gikk galt med den norskstøttede våpenhvileavtalen på Sri Lanka. Stillediplomatiet har feilet. Foreløpig. Det kommer til å gå verst utover den tamilske befolkningen når de nordiske våpenhvileobservatørene (SLMM) forlater landet.

Nå som regjeringen i Sri Lanka offisielt har opphevet våpenhvileavtalen er dette et varsel om at landet har erklært krig mot tamilene.

Under våpenhvileperioden har Norge verken markert seg tydelig eller opptrådt som en nøytral part i forhold til staten Sri Lanka. Det burde være naturlig å forvente at Norge tar sterk avstand fra alle overgrep uansett hvem overgriperen er. Dette skjedde for eksempel ikke da flyvåpenet i august 2006 bombet et barnehjem i LTTE kontrollert område og drepte 51 barn og såret 150. Senest i november 2007 drepte også flyvåpenet lederen av LTTE sin politiske fløy, forhandlingsleder S.P. Thamilselvan. En sterkere reaksjon fra Norge var igjen fraværende, det kom kun bekymrings meldinger og sympatierklæringer. Med sin inkonsekvente opptreden i forhold til de mange overgrep fra regjeringens side, har Norge heller ikke bidratt til å forebygge, dempe eller løse konflikten. Dette er en medvirkende årsak til de mange gjentatte brudd på våpenhvileavtalen, og til at vold og overgrep uhindret kan fortsette.

PRISEN DE SIVILE har måttet betale i form av menneskeliv under våpenhvileperioden er blitt uforholdsmessig stor. Det vil ikke bli mindre i tiden som kommer.

En soldat står vakt i Vavuniya, nord i Sri Lanka. Norge kan fortsatt spille en rolle i arbeidet for fred i Sri Lanka, mener artikkelforfatteren. FOTO:SCANPIX

:DEBATT

Undertegning av avtaler og påfølgende vraking av disse er på ingen måte noe nytt fra Colombo-regjeringens side. Tamilske politiske ledere og de vekslende regjeringer har underskrevet avtaler, blant annet i 1957 og i 1965, med sikte på å finne en løsning på urolighetene. I 1987 var det India og Sri Lanka som inngikk avtale. Norges tilrettelagte våpenhvileavtale ble underskrevet i 2002. I 2005 ble den såkalte tsunamifordelingspakken underskrevet. Alle avtalene er deretter blitt ensidig opphevet av regjeringene i Colombo.

SOM EN DEL AV giverlandsgruppen sitter Norge fortsatt med nøkkelen til å finne en fredelig løsning på konflikten i Sri Lanka. Norge med sine detaljkunnskaper om konflikten har et ansvar for å fortelle verden om hva det var som gikk galt under fredsprosessen. Norge har et legitimt ansvar for å opplyse verdenssamfunnet om hvem som er offer og hvem som er overgriper. Norge har også et objektivt ansvar for å gi en håndsrekning til landets minoriteter som i dag mangler en stemme på den internasjonale arena. I første omgang er det nødvendig med et FN-ledet observatørkorps som kan overta SLMM sine oppgaver. Øyeblikkets behov er å redde liv.

Gabriel Edwin Rosairo er frilansskribent

Innlegget er forkortet av redaksjonen. Det kan leses i sin helhet på www.bistandsaktuelt.no

Retorikk og resultater i norsk bistand

Påstander om at norske bistandsmidler i økende grad misbrukes, holder ikke vann.

Av Poul Engberg-Pedersen

NORAD UTGA i november 2007 en analyse av resultater av norsk utviklingspolitikk og bistand. I Bistandsaktuelt kronikk, desember 2007, tar seniorforsker Asle Toje rapporten under kjærlig og kritisk behandling, hvilket er utmerket. Rapporten var vårt første forsøk (i nyere tid!) på å vurdere resultater av alle norske bistandsformer og milliarder. Her er noen ting er jeg glad for ved rapporten:

1. Vi valgte en åpen og selvkritisk tone, som gjorde rapporten anvendelig for Stortingspolitikere fra FrP til SV. Etter min mening har vi i bistandslobbyen vært åpne på hvor vanskelig det er å nå resultater i verdens svakeste og mest konfliktrammede samfunn. Men vi oppfattes stadig som for lukkede og selvtilfredse. Det forsøkte vi å endre litt på med denne rapporten.

2. Vi dokumenterte, at «Bistanden virker – men ikke godt nok», som er rapportens overskrift. Å kalde dette en «rutinemessig fasit», som «blander retorikk og resultater», er forbløffende. Det er med glede at vi blander retorikk og resultater for å få bedre innsikt og mer debatt om Norges imponerende bruk av over 20 milliarder kroner årlig for å hjelpe verdens fattigste.

3. Vi valgte en metode, som forsøker å «snu» perspektivet. For åtte temaer/politikkområder og i ett land (Zambia) forsøkte vi systematisk å gå gjennom fire skritt: 1. Hva skjer på området? Hvilke endringer opplever de fattige? 2. Hvilke politisk-økonomiske krefter (lokalt og globalt) bestemmer utviklingen på området? 3. Hvilken rolle har internasjonal bistand spilt? Kan vi dokumentere resultater av den? 4. Hvilken rolle har norsk bistand spilt? Kan vi dokumentere resultater av den? De fire skritt lykkes slett ikke overalt, men Toje har ikke rett i at vi bommet på analysenivået.

4. Vi ville heller gi leseren en fornemmelse av de faktiske endringer i verden og av bistandens konkrete bidrag, enn å henge fast i snevre årsakvirkning og effektivitets analyser med utgangspunkt i den norske bistanden. Riksrevisjonen skal sjekke effektiviteten og ansvarligheten i vår pengebruk. Norads evalueringer skal sjekke om utviklingspolitikken og bistandsforvaltningen når sine mål. Norads resultatrapport skal tørre gå ennå lengre: Gjør våre partnere og vi en forskjell for de fattige?

5. Vi ville gi leseren en mulighet til å «følge pengene». Dette gjør vi ved å skissere hvor den norske bistand går og hvor langt vi reelt kan følge den ut fra Gardermoen.

Rapporten konstaterer, at norsk bistandsforvaltning savner et sammenhengende system for måls- og resultatstyring på tvers av bistandsformer. Riksrevisjonen sier det samme. Det er ikke Resultatrapportens oppgave å utvikle et slikt system. Men UD-Norad arbeider aktivt for mer effektiv forvaltning av tilskuddene til de mange norske og internasjonale partnere som er kanalene for den norske bistand. Vår politiske og administrative ledelse arbeider med forenkling og forbedring av tilskuddsforvaltningen til færre og mer effektive former.

Tojes påstand om at norske bistandsmidler i økende grad misbrukes, holder ikke vann. Dessverre må vi jo konstatere, at heller ikke våre skandinaviske velferdssamfunn er frie for korrupsjon og missbruk. Men vi slåss med et stort dilemma her. Hvis vi strammer våre egne rutiner for kontroll med de norske pengene, underminerer vi oppbyggingen av kompetanse i mottakerlandene til å styre egen utvikling. Hvis vi unnlater å ta sjanser i utviklingssamarbeidet, utnytter vi ikke bistandens mulighet for å rokke ved makthavernes undertrykkelsesmekanismer. Hvis vi kun gir bistand til sterke institusjoner og velfungerende stater, vil vi aldri kunne nå de fattigste og mest undertrykte befolkningsgruppene.

Her er jeg helt sikker på at vi må fokusere på resultater. For å fortelle norske politikere og skattebetalere om at vi gjør en forskjell. For å presse oss selv og våre partnere vekk fra fokus på planer og prosedyrer. For å mobilisere oss alle til å arbeide med det som virker. Det er de store ambisjonene med Norad resultatrapport. Vi arbeider midt mellom mennesker i Norge og i utviklingslandene. De har krav på både retorikk og resultater. ■

Poul Engberg-Pedersen er direktør i Norad.

Innlegget er forkortet av redaksjonen. Det kan leses i sin helhet på www.bistandsaktuelt.no

bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, o.l. vil mange artikler ikke komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

FØLG DEBATTEN PÅ NETT: WWW.BISTANDSAKTUELT.NO

Endelig tid for byer?
Professor **Sven Erik Svendsen** (NTNU).

Debatten om Collier fortsetter
John Y. Jones fra Networkers NorthSouth.

Menneskerettighetene i Tanzania
Tidligere ambassadør **Gunnar Garbo.**

bistandsaktuelt
Fagblad om utviklingssamarbeid • Utgitt av Norad
:1/2008 – 11. ÅRG

LEDER

Hjelp til skatt

Det er grotesk at de utenlandske gruveselskapene i Zambia i 2005 og 2006 kun betalte 142 millioner dollar i skatt på en fortjeneste på 4,7 milliarder dollar. Det betyr i praksis at råvarer som kobber og kobolt er blitt hentet så godt som gratis ut av et fattig land i årevis. Med sterkt økende råvarepriser har selskapene hatt en eventyrlig fortjeneste, mens den zambiske staten bare har fått tre til fem prosent av inntektene fra landets viktigste råvarer.

Derfor er det svært positivt at Zambias myndigheter i samarbeid med utenlandske rådgivere – blant annet fra Norge – er i ferd med reforhandle gruvekontraktene, slik at mer penger kan komme landet selv til gode. Allerede i år kan de nye avtalene føre til 2,2 milliarder kroner i økte skatteinntekter. Det er samme beløp som halvparten av all internasjonal bistand til Zambia.

I denne utgaven av Bistandsaktuelt sier Ole Kirkvaag, i advokatfirmaet Arntzen de Besche, en av de norske rådgiverne for den zambiske regjeringen – at et slikt oppdrag gir en fornemmelse av å rette opp gammel urett.

Ikke bare det, men en slik assistanse til reforhandlinger er et uttrykk for moderne bistand, hvor man også fokuserer på et lands inntekter. Norge gir budsjettstøtte til Zambia og da er det selvsagt også å bidra til at landet kan øke egne inntekter. Det er også viktig å få kommunisert ut denne typen bistand, fordi mange dessverre henger igjen i gamle myter om «hvite elefanter». I det perspektiv er det spesielt interessant at dette skjer i Zambia, et gammelt bistandsland med svært vekslende resultater.

Det er interessant å merke seg at Verdensbanken og IMF har advart mot å «forstyrre» de utenlandske investorene i gruveselskapene i Zambia. I en tale nylig til parlamentet sa Zambias president Levy Mwanawasa at det nye skatteleiet vil bli på internasjonalt nivå og vil ikke redusere selskapenes levedyktighet.

Det er imidlertid ingen grunn til å være naiv overfor de nye kontraktsforholdene i Lusaka. Det er svært viktig at dette blir en åpen prosess, hvor det sivile samfunn blir dratt inn og får full informasjon om hva som skjer. Videre må de nye avtalene ikke bare dreie seg om skatter og avgifter, men også fokusere på miljøvern og selskapenes samfunnsansvar.

Eva Brakstad

:MÅNEDENS SITAT

«Alle er jo engasjert i miljøet: Vår statsminister er det, Gro er det. Jeg er det»

Stein Erik Hagen til DN 30/12 2007

Elisabeth Rasmusson, ny generalsekretær i Flyktninghjelpen. FOTO: FLYKTNINGHJELPEN

Vil påvirke mer

Elisabeth Rasmusson er ny generalsekretær i Flyktninghjelpen. Hun vil at organisasjonen skal bli mer synlig i politiske prosesser internasjonalt.

:PORTRETT

■ MARTA CAMILLA WRIGHT

HVEM: **Elisabeth Rasmusson.**

HVA: Ny generalsekretær i Flyktninghjelpen.

HVORFOR: Leder en av Norges største hjelpeorganisasjoner.

Som ung drømte hun om å bli skuespiller. Hun har vært aktivist for Greenpeace og jobbet som frilansjournalist i Mexico. Hun har arbeidet for FN i Uganda og for Røde Kors i Colombia. Men det spørs om ikke Elisabeth Rasmusson nå står overfor sin største utfordring hittil: Som ny generalsekretær Flyktninghjelpen er hun blitt sjef for over 2000 ansatte. Hun skal lede en organisasjon som har vokst kraftig de siste årene og som opererer i over 25 land verden over. Rasmusson skryter av sine forgjengere og sier hun vil fortsette der de slapp. Samtidig varsler hun at Flyktninghjelpen fremover skal ha et tydeligere humanitær-politisk fokus. Rasmusson vil at Flyktninghjelpen skal bli bedre til delta i politiske prosesser på vegne av verdens flyktninger, internt fordrevne og returnerte.

– Flyktninghjelpens talsmannsarbeid skal bli mer tydelig og synlig internasjonalt, sier hun.

Hoppet av FN-karriere. Rasmussons internasjonale engasjement begynte for alvor da hun som 24-åring dro til i Mexico som frilansjournalist. Der fikk hun se fattigdom på nært hold. De tre årene i Mexico ble begynnelsen på en lang periode med arbeid utenfor Norge. Hun har blant annet jobbet for Flyktninghjelpen i Genève og for OSSE i Bosnia. Siden midten av 90-tallet har Rasmusson jobbet i FN. Hennes første jobb var som feltkoordinator for i Angola i 1995. Hun skulle koordinere den humanitære innsatsen på et sted hvor det knapt fantes noen organisasjoner.

– Det var et år uten vann, strøm og nesten ikke mat. En slik erfaring er nyttig for meg som leder av Flyktninghjelpen, sier Rasmusson.

> **Verden står overfor flere kriser.**

53-åringen var nettopp blitt utnevnt til FNs landskoordinator i Bolivia da hun fikk tilbud om å lede en av Norges raskest voksende humanitære organisasjoner.

– Jeg tok denne jobben fordi jeg er genuint opptatt av situasjonen for flyktninger og internt fordrevne personer. Mine beslutninger er mye nærmere de som det gjelder som leder av Flyktninghjelpen enn høyt oppe i FN-systemet. Jeg får lede en organisasjon som gjør en faktisk forskjell, sier hun.

Nye oppgaver. Elisabeth Rasmusson mener at hennes kjennskap til verdensorganisasjonen vil være nyttig i den nye jobben.

– Min forståelse av FN-systemet vil kunne bety at vi kan ta bedre strategiske valg i forhold til prosesser i FN, sier hun.

Den ferske generalsekretæren regner med Flyktninghjelpens mange ansatte vil få det travelt i årene som kommer. Hun tror verden står overfor flere kriser som vil øke antallet flyktninger og internt fordrevne.

– Konfliktbildet viser at det er mange konflikter som er tidkrevende å løse og at det finnes flere potensielle konflikter, blant annet i afrikanske land, sier Rasmusson.

– Klimaendringene utfordrer dessuten situasjonen for verdens flyktninger og internt fordrevne personer. Her ligger det nye oppgaver for Flyktninghjelpen.

Ingen omorganisering. Rasmusson vil beholde organisasjonsstrukturen og satsningsområdene til Flyktninghjelpen slik de er. Hun tror ikke at organisasjonens vekst og de raske lederskiftene de siste årene har svekket Flyktninghjelpen, men mener tvert i mot at organisasjonen er blitt stadig bedre.

– Flyktninghjelpen er inne i en konsolideringsfase. Jeg tror organisasjonen er kvitt voksesmertene og nå ligger det til rette for videre vekst. Vi må vokse både kvantitativt og kvalitativt samtidig som vi har kvalitetssikring og kontroll. Nå har nok organisasjonen bruk for en leder som blir noe lenger enn to år. Jeg har sagt tre år i første omgang, så får vi se, sier hun. ■

Krever mer oversiktelige bistandsbudsjetter

– Folkevalgt styring og kontroll svekkes, mener Dagfinn Høybråten

Opposisjonen på Stortinget mener bistandsbudsjettene blir stadig mer uoversiktelige og vanskelige å lese. Nå krever de en ny og ryddigere budsjettstruktur med et mer forutsigbart og mindre fleksibelt budsjett.

Dagfinn Høybråten (i midten) sammen med **Erna Solberg** (H) og **Lars Sponheim** (V) er bekymret over at de stadig mer uoversiktelige bistandsbudsjettene gjør det vanskelig for Stortinget å følge med på bruken av bistandsmilliardene. FOTO: LISE ÅSERUD/SCANPIX

BISTAND

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Norske bistandsbudsjetter øker fra år til år, og er i 2008 på hele 22,3 milliarder kroner. Det er 1,5 milliarder mer enn i fjor og en økning på om lag seks milliarder kroner bare siden 2005. Mange stortingspolitikere – som har som oppgave å ha oversikt og føre kontroll med pengene – synes det er blitt stadig vanskeligere å lese ut av budsjettet hvor og hvordan pengene skal brukes.

– I sum er oversikten i bistandsbudsjettet blitt verre. Dette går utover Stortingets styrings- og kontrollfunksjoner, mener KrF-leder Dagfinn Høybråten, som også er medlem av utenrikskomiteen på Stortinget. Sammen med representantene fra Venstre, FrP og Høyre i utenrikskomiteen ber Høybråten i en merknad til bistandsbudsjettet for 2008 om at hele budsjettstrukturen gjennomgås.

Flytter makt. Høybråten peker blant annet på hvordan bistand til mange, ulike formål og land i Afrika nå er samlet i én regionalbevilgning. Utenriksdepartementet har opphevet skillet mellom hovedsamarbeidsland og samarbeidsland, og fører i budsjettet for 2008 all bistand til Afrika under én kapittelpost. I 2007-budsjettet var disse midlene fordelt på to poster – bistand til hovedsamarbeidsland i Afrika og regionalbevilgningen for Afrika, og i 2006 på flere poster også til enkeltland.

– Når bevilgningene til de enkelte hovedsamarbeidsland og samarbeidsland fjernes og i stedet slås sammen til én regionalbevilgning, fatter ikke lenger Stortinget beslutning om bevilgninger til enkeltland, sier Høybråten. Han mener utviklingen bidrar til å svekke Stortingets innflytelse

– På denne måten skyves myndigheten over fra Storting til departement. Samtidig er det en risiko for at Stortinget mister oversikt over hvor mye som planlegges brukt i det enkelte land, sammenlignet med hvor mye som er bevilget for inneværende år, og hvor mye som faktisk ble brukt i forrige år, påpeker KrF-lederen.

Han viser til hvordan det i årets budsjett for enkelte samarbeidsland ikke en gang oppgis såkalte indikative plantall, det vil si tall som viser om lag hvor mye man planlegger å bruke.

– I forbindelse med 2008-budsjettet opplevde Stortinget også noe så uhørt som at Regjeringen innførte nye samarbeidsland uten først å ha forelagt endringen for Stortinget for godkjennelse. Her trengs det en helt annen prinsipiell ryddighet, mener KrF-lederen.

Manglende måltall. I den rød-grønne regjeringens bistandsbudsjetter er det lagt inn presise, tallfestede satsinger på regjeringens fem hovedsatsingsområder:

- kvinner, miljø og bærekraftig utvikling
- forebygging, menneskerettigheter og humanitær bistand
- olje og ren energi
- kvinner og likestilling
- godt styresett og kamp mot korrupsjon.

Men også på disse fem områdene mener Høybråten det er vanskelig å følge pengebruken.

– Regjeringen er ikke i stand til å fortelle hvor mye som faktisk går til disse fem formålene totalt sett i forhold til foregående år. Dermed kan heller ikke Stortinget kontrollere om den annonserte økningen er reell, sier Høybråten.

På side 38 i Stortingsproposisjon nr. 1 for budsjettåret 2008 står det da også «at det med dagens statistikksystem ikke vil være mulig å gi nøyaktig informasjon om bruk under de enkelte innsatsområdene» og at det «i stedet legges opp til rapportering av resultatoppnåelse innenfor de enkelte temaområdene i den nye handlingsplanen i Norads årsmelding».

Mangelen på rapportering av blant annet miljøbistand er tidligere blitt tatt opp av Riksrevisjonen og WWF, der det blir påpekt hvordan statsbudsjettet ikke fungerer som styringsverktøy for å nå miljømålene i norsk bistand.

Vil ha krav til budsjettstøtte. I tillegg til at store bistandssummer går inn i sekkeposter som regionalbevilgninger, mener Høybråten også at økt bruk av budsjettstøtte kan bidra til at det blir vanskeligere å se hva pengene konkret brukes til.

– Budsjettstøtte er en administrativt enkel bistandsform, men både Stortinget og Riksrevisjonen vil kunne oppleve det som vanskelig å vite hva pengene går til. Dermed blir det også tilsvarende vanskelig å vurdere virkningen av midlene, mener Høybråten.

Han etterlyser en avklaring omkring hvilke krav som bør innfris før budsjettstøtte skal tas i bruk.

– Under gitte forutsetninger kan etter min mening budsjettstøtte virke fornuftig. Det trengs imidlertid en avklaring om når slike forutsetninger er innfridd, sier Høybråten.

For fleksibelt og luftig. Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim har flere ganger poengtert det han mener er fordelene med å ha et fleksibelt budsjett, og gitt dette som forklaring til at for eksempel tidligere landbevilgninger til hovedsamarbeidsland er slått sammen til større sekkeposter.

– Jeg vil at det vi gjør skal være knyttet til gode ideer og tiltak, uttalte Solheim da han i høsten 2006 kunne legge fram sitt første egensnekrede budsjett.

Høybråten ser imidlertid svakheter ved denne vektleggingen av fleksibilitet.

– Endringer som for UD kan gi økt fleksibilitet og politisk profiteringsmulighet, kan for Stortinget innebære tap av informasjon og mulighet for styring og kontroll. Her må man finne en balanse. Men etter mitt syn er ønsket om fleksibilitet nå drevet for langt, sier Høybråten.

Han vil i stedet at en større andel av bistandsmidlene skal håndteres av «faglig forsvarlige forvaltningsorganer som arbeider ut fra klare retningslinjer og strategier».

– For stor fleksibilitet kan være farlig fordi man fristes til å kaste om på bistanden for å vise såkalt politisk handlekraft og få oppslag i medier. Risikoen er da at en tar kjappe politiske beslutninger uten betryggende faglig forarbeid, og slik øker risikoen for feilskjær, mener Høybråten.

> **Endringer som for UD kan gi økt fleksibilitet og politisk profiteringsmulighet, kan for Stortinget innebære tap av informasjon og mulighet for styring og kontroll.**
>
> **Dagfinn Høybråten**, leder KrF.

Han frykter også at et fleksibelt budsjett ødelegger den nødvendige geografiske konsentrasjonen av bistandsmidlene.

– Dessuten kan folkevalgt styring og kontroll svekkes. Vi ser tegn på at dette skjer, sier KrFs leder.

Ber om klarhet. Høybråten og KrF tok i høst opp svakheten i budsjettstrukturen i utenrikskomiteen. De fikk så støtte av resten av opposisjonen i innstillingen fra utenrikskomiteen til statsbudsjettet for 2008.

– Vi ønsker en budsjettstruktur som gir større klarhet om fordeling på land og prioritering mellom sektorer, og hvor det i budsjettene gis opplysninger både om faktisk forbruk for forrige år, planlagt forbruk for inneværende år og forslag til bevilgning for kommende år, sier Høybråten.

Først da mener han at de folkevalgte vil kunne se hvilke faktiske omprioriteringer som gjøres.

– KrF er for eksempel opptatt av at andelen av bistandsbudsjettet som brukes til utdanning, ikke skal svekkes. Nå gir ikke budsjettene oss tilfredsstillende kunnskap om dette.

Utenrikskomiteen venter nå på at Utenriksdepartementet skal gå gjennom og se på budsjettstrukturen.

– Da kan vi drøfte dette på et mer prinsipielt grunnlag før neste statsbudsjett kommer i oktober. Måten utenrikskomiteen vil reagere på, avhenger av hva som kommer fra Utenriksdepartementet. Men jeg regner med at også Riksrevisjonen merker seg kritikken fordi den dreier seg om kjernen i forhold til Stortingets styrings- og kontrollfunksjoner, sier Høybråten. ■

UD tar kritikken alvorlig – gjennomgår budsjettet

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

I Utenriksdepartementet har tilbakemeldingene fra stortingsopposisjonen og Riksrevisjonen blitt tatt på alvor. Utenriksråd Bjørn Grydeland har gitt grønt lys for en prosess for å se nærmere på bilateral bistand, bistand under globale ordninger og multilaterale bidrag.

– Vi jobber nå med å få på plass et mandat, og håper å ha noe klart til politisk ledelse før påske, sier seniorrådgiver i Økonomiseksjonen i UD, Tove Kristin Flølo (bildet).

Det er særlig målformuleringer og resultatrapportering under omtalen av de ulike kapittelpostene som UD nå vil gå gjennom.

– I dag er variasjonene store – hvor for eksempel den bilaterale bistanden har en veldig generell og overordnet beskrivelse i budsjettet, mens andre kapittel/poster beskrives ned på detaljnivå. Vi ønsker derfor en mer helhetlig postomtale slik at stortingsproposisjonen skal bli et bedre styringsverktøy, sier Flølo. ■

Lite nytt i ny stortingsmelding

Kjønnsperspektiv overalt kombinert med konkrete kvinnetiltak er Erik Solheims oppskrift i den nye stortingsmeldingen om kvinneperspektivet i utviklingspolitikken. Verken forskere eller organisasjonene er veldig imponert over nytenkningen i meldingen

LIKESTILLING

■ MARTA CAMILLA WRIGHT

Under lanseringen av Stortingsmelding nr.11 «På like vilkår: Kvinners rettigheter og likestilling i utviklingspolitikken» nylig, understreket miljø- og utviklingsminister Erik Solheim at det er en tett kobling mellom kvinner og fattigdom, og at kvinner derfor er viktige i bekjempelse av fattigdom. Solheim innrømmet at politikken som har vært ført på dette området burde ha hatt med spesifikke tiltak.

– Det har vært en forfeilet politikk å mene at man ikke skulle ha kvinnespesifikke tiltak i utviklingsarbeidet, sa han under lanseringen.

– Kvinnespørsmål er så viktige at man må ha det inn som en del av alle de store planleggingsstrukturene i FN, Verdensbanken, departementene og så videre, men man må også gi en spesifikk støtte til den kvinneaktivismen som bringer verden framover, sa Solheim.

Miljø- og utviklingsministeren påpekte også at Norge står i en særstilling i verden fordi det er ett av de land hvor kvinnefrigjøringen er kommet lengst.

– Vi må gi støtte til den spesifikke kvinnekampen og vi må tørre å tale tydeligere der andre er feige, sier Solheim.

> **Jeg må innrømme at jeg tenker: «Dette har jeg hørt før».**
>
> **Thora Holther**, spesialrådgiver på kjønn og utvikling i Kirkens Nødhjelp.

Samme gamle leksa? – Jeg må innrømme at jeg tenker: «Dette har jeg hørt før». Skal dette bli troverdig, må det følges opp av betydelige ressurser, både økonomiske og menneskelige, sier Thora Holter, spesialrådgiver på kjønn og utvikling i Kirkens Nødhjelp. Hun er ikke voldsomt imponert over den nye stortingsmeldingen og får støtte av Berit Aasen (bildet), forsker ved Norsk institutt for by- og regionsforskning (NIBR).

– Stortingsmeldingen har ikke noe nytt budskap utover handlingsplanen (Handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling i utviklingssamarbeidet 2007-2009, red. anm.), sier Aasen Norsk.

Aasen mener at kjønnsperspektivet i en årrekke er blitt flagget høyt, men at man ikke kan vise til de store resultatene. Dette kommer frem i en rekke evalueringer og rapporter som er lagt frem de siste årene.

Mye festtaler. – For ti til femten år siden satset man på kjønnsspesifiserte data og analyser. Kunnskapen ble brukt til å utforme tiltak og politikk for å fremme kvinners rettigheter, mener Thora Holter.

– Så forsvant kompetanse, ressurser og satsning, og «alle» skulle bidra til å få kjønn inn overalt. Denne fella må vi ikke gå i igjen. Også menn må lære seg å jobbe med likestilling som politikkområde.

Holter mener at det er helt nødvendig å sette kvinners rettigheter og likestilling på dagsorden i eksisterende politiske prosesser og utviklingsprogrammer. Det vil i seg selv gi bedre resultater, mener hun.

– Hvordan blir for eksempel likestillingsperspektivet ivaretatt i Olje for utvikling-programmet? spør hun.

Spesialrådgiveren i KN mener at man må ha mennesker som har spesialkunnskap om feltet og mer dokumentasjon av metoder og prosjekter som lykkes for å få til noe i praksis. Forsker Berit Aasen understreker at man hele tiden har savnet resultater på bakken.

– Min bekymring er den samme som før. I perioden 1997 til 2005 var også kjønnsperspektivet og satsing på kvinners deltagelse flagget høyt i strategier og festtaler, men var lite til stede i konkrete utviklingsprogrammer og innsatser. Jeg mener at man må løfte kvinner og likestilling inn i høyprofilerte områder.

Tilbudsdrevet. – Nå ser vi en tilbudsdrevet satsning på kvinner og likestilling. Jeg mener at vi må vise frem at det å ha et kjønnsperspektiv i bistandsprosjekter gir gode resultater for at bistandsaktørene skal etterspørre kompetanse og innsats på dette området, sier Aasen.

Satsning på kvinner gir bedre bistand, og er nødvendig for at vi skal nå felles målsetninger, mener Aasen.

– Vi må vise at det også faktisk virker positivt på utvikling å ha med kjønnsperspektiv i utviklingsarbeid. Nå gjenstår det å finne strategiske vinklinger på dette. Jeg håper at høringsprosessen og tida etter vil føre med seg at man tar noen politiske valg som gir resultater, sier Aasen.

Også Thora Holter etterlyser konkrete tiltak, og kommer med flere forslag.

– Det er mye man kan gjøre. For eksempel kan man lage et kompetansesenter som dokumenterer og analyserer gode eksempler på prosjekter og metoder, man kan bruke ressursene til kvinner som har migrert til Norge og få kvinner og kjønnskompetanse inn i mannsdominerte sektorer i utviklingssamarbeidet som olje, energi, klima, miljø og næringsutvikling, sier hun. ■

PRIORITERTE OMRÅDER I STORTINGSMELDING 11

- Kvinner har rett til helsetjenester og kontroll over egen kropp og seksualitet
- Kvinner har krav på et liv uten vold
- Kvinner skal ha en likeverdig rolle i freds- og forsoningsarbeid
- Kvinner og menn skal delta på like vilkår i arbeidet med klima, miljø og humanitære kriser
- Kvinner og menn skal delta på like vilkår i politikken
- Kvinner og menn skal delta på like vilkår i det økonomiske liv
- Kvinner og menn skal ha lik tilgang til utdanning

Bistandsbransje med svært få ikke-vestlige ansatte

Innvandrere oppfordrer bistandsorganisasjoner til å tenke nytt

De store norske bistandsorganisasjonene, UD og Norad gjenspeiler i liten grad det flerkulturelle Norge. Nå møter de kritikk fra innvandrerorganisasjoner.

BISTANDSBRANSJEN

■ TOR AKSEL BOLLE

– Bistandsorganisasjonene må slutte å jobbe *på vegne av oss*, og i stedet begynne å jobbe *med oss*, sier Akhenaton Oddvar de Leon, leder for Rådet for innvandrerorganisasjoner i Oslo.

Bistandsbransjen har mennesker i Afrika og Asia som målgruppe og poengterer ofte at språkkunnskaper, landkunnskap og kulturell forståelse er viktig. Tross dette er det svært få medarbeidere ved de store organisasjonenes hovedkontorer som kommer fra et såkalt ikke-vestlig land eller som har foreldre som gjør det.

Ifølge tall Bistandsaktuelt har fått fra «de fem store» hjelpeorganisasjonene; Norsk Folkehjelp, Røde Kors, Flyktninghjelpen, Redd Barna og Kirkens Nødhjelp, er det om lag fem prosent av de ansatte i disse organisasjonene som har ikke-vestlig bakgrunn. Omtrent samme prosentandel ikke-vestlige ansatte gjelder Norad, mens UD oppgir at de ikke har tall. Folk som kjenner departementet fastslår imidlertid raskt at det er langt mellom de asiatiske og afrikanske navnene på UDs lønningsliste.

Administrativt. Av de få med innvandrerbakgrunn som jobber i bransjen er det et flertall som har administrative jobber. Svært få jobber som rådgivere eller saksbehandlere av bistand.

Akhenaton Oddvar de Leon, leder av både Rådet for innvandrerorganisasjoner og Organisasjonen mot offentlig diskriminering, er oppgitt.

– At norsk bistandsbransje er «blendahvit» er noe vi har påpekt mange ganger overfor organisasjonene. Det er jo egentlig litt absurd, du kan tenke deg hva reaksjonen hadde vært hvis det var bare menn som jobbet med kvinners rettigheter, sier han.

Leder for Rådet for innvandrerorganisasjoner, **Akhenaton Oddvar de Leon**, er oppgitt over hvor få med innvandrerbakgrunn som får prøve seg i bistandsbransjen. FOTO: SCANPIX

Dobbelmoral. De Leon mener det er et stor paradoks at organisasjoner som skal gi bistand til Afrika og Asia i så liten grad er i stand til å nyttiggjøre seg den kompetansen som finnes blant folk med bakgrunn fra disse verdensdelene i Norge.

– 20 prosent av befolkningen i Oslo er innvandrere. Om lag 30 prosent av afrikanere i Oslo har høyere utdannelse. Da synes jeg det er rart at Norad og organisasjonene ikke klarer å finne kvalifiserte innvandrere, sier de Leon.

Han mener organisasjonene må slutte å stille andre krav til folk med innvandrerbakgrunn enn til etniske nordmenn.

– När Ali søker jobb i en hjelpeorganisasjon må han kunne flytende norsk, men når Kari drar til Tanzania for samme organisasjon er det ingen som krever at hun kan et ord swahili. Det er dobbelmoral, sier de Leon.

Han mener at norske organisasjoner har et stort forbedringspotensial på dette området.

– Hvor er de konkrete tiltakene og målsettingene? Her er det bare handling som gjelder, gode intensjoner hjelper lite, sier de Leon.

Påfallende. Akhenaton Oddvar de Leon er ikke alene om å mene at det er forbausende få med innvandrerbakgrunn i den norske bistandsbransjen. Martha Rubiano Skretteberg er leder i Fokus. Hun kommer opprinnelig fra Colombia og er den eneste kvinnelige organisasjonslederen med innvandrerbakgrunn i norsk bistand.

– Det er påfallende hvor få det er med innvandrerbakgrunn i bistandsorganisasjoner. Jeg vet at innvandrere har mye å bidra med. Jeg har selv jobbet i Flyktninghjelpen og merket hvor nyttig det var for meg i jobben å kjenne språket og kulturelle koder, sier Skretteberg.

Hun mener ledelsen i både organisasjonene og i UD/Norad har et særlig ansvar.

– De må tørre å tenke utradisjonelt. Jeg er helt overbevist om at flere med innvandrerbakgrunn vil bidra til å heve kvaliteten på norsk bistand, fordi man vil få inn nye og viktige perspektiver som vi mister i dag, sier Skretteberg.

Møter med de store. Også i Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) er man forbauset over i hvor liten grad bistandsbransjen nyttiggjør seg den kunnskapen som finnes i innvandrermiljøet.

– Dette er jo en bransje hvor man virkelig har bruk for den kompetansen folk med innvandrerbakgrunn har, sier assisterende direktør i IMDI, Skjoldvor Fjeldvær. Hun forteller at IMDI har hatt møter med de store bistandsorganisasjonene hvor det lave antallet medarbeidere med innvandrerbakgrunn har vært tema.

– Vi har utfordret organisasjonene på dette området. Det er viktig å understreke at på dette feltet holder det ikke med gode intensjoner. Tiltak må konkretiseres og målfestes. De må dessuten være forankret i ledelsen, sier Fjeldvær.

Hun viser ellers til at IMDI selv har om lag 25 prosent ansatte med innvandrerbakgrunn. ■

> **Absurd! Tenk deg reaksjonen hvis det tilsvarende var bare menn som jobbet med kvinners rettigheter!**
>
> **Akhenaton Oddvar de Leon**, leder av Rådet for innvandrerorganisasjoner.

Mange pene ord, men lite konkret

– Jeg er enig i at det er for få med innvandrerbakgrunn i bransjen. Vi må vel bare innrømme at organisasjonene er for dårlige og at vi må bli mer konkrete og tydelige i hva vi vil oppnå, sier Inger Solstad (bildet), personalsjef i Flyktninghjelpen.

Hun understreker at man i Flyktninghjelpen ser på en sammensatt og flerkulturell stab som en klar styrke og at man derfor har en målsetting om å rekruttere flere med innvandrerbakgrunn.

– I dag har om lag åtte prosent av de som jobber ved hovedkontoret ikke-vestlig bakgrunn. Vårt mål er å nå opp til innvandrerbefolkningen i Oslo – det vil si omtrent 20 prosent, sier Solstad.

Ifølge personalsjefen tilstreber man i Flyktninghjelpen å være oppmerksomme når folk med innvandrerbakgrunn søker på ledige stillinger. Flyktninghjelpen har imidlertid ikke noen regel om å innkalle søkere med innvandrerbakgrunn til intervju, men inngår nå et samarbeid med nettstedet INCLUDI som er en rekrutteringsportal rettet mot denne gruppen arbeidssøkere.

Konkrete tiltak? Ifølge personalsjef i Kirkens Nødhjelp, Øyvind Skjerve, er det blant KNs 159 medarbeidere ved hovedkontoret tre fast ansatte som har ikke-vestlig bakgrunn. I tillegg kommer tre som har kortere kontrakter.

– Jeg skal på ingen måte påstå at vi er best på dette området. Men vi er veldig klar over problemet og ser definitivt på en sammensatt arbeidsstyrke som en ressurs, sier Skjerve.

Underdirektør ved personalavdelingen i Norad, Astrid Lillethun, forteller at man heller ikke i Norad har iverksatt konkrete tiltak for å få flere ansatte med innvandrerbakgrunn, utover at man er spesielt oppmerksom på dette når man rekrutterer.

– En utfordring for oss er at vi har stilt veldig høye krav til relevant erfaring når vi lyser ut stillinger. Derfor har mange ikke oppfylt kravene, sier hun.

Norad fører ikke statistikk på hvor mange av de ansatte som har innvandrerbakgrunn, hvor mange som søker, blir innkalt til intervju og så videre. En rask opptelling viser likevel at 13 av 230 ansatte har ikke-vestlig bakgrunn.

Aspirantene. I UD har man ingen tall på hvor mange ansatte som har innvandrerbakgrunn. Det er heller ikke iverksatt konkrete tiltak, men det er et mål at UD skal gjenspeile mangfoldet i befolkningen.

– Vår viktigste eksterne rekruttering til fagstillinger er jo aspirantordningen, der konkurransen er svært sterk og kravene til bred og generell kompetanse svært store. Dessuten er det et krav om norsk statsborgerskap som ekskluderer noen. Av de 14 som kom inn i år var det én som hadde ikke-vestlig bakgrunn, sier Dag Wernø Holter, nestleder i Avdeling for kompetanse og ressurser i UD.

Holter poengterer at den nye personalstrategien til UD fremhever likestilling og ikke-diskriminering som viktige krav og mål . Han peker også på at fem av 22 som ble ansatt gjennom vanlige eksterne utlysninger det siste året har innvandrerbakgrunn.

– UD med underliggende etat Norad er det eneste departementet som ikke svarte på en undersøkelse iverksatt av Arbeids- og inkluderingsdepartementet om hvilke tiltak man har iverksatt mot diskriminering. Sier det noe om hvordan UD jobber med disse spørsmålene?

– På ingen måte. Det et svært beklagelig at vi ikke svarte på den undersøkelsen. Det skyldes ene og alene en teknisk feil, og dette blir nå rettet opp, sier Holter. ■

FN vil ha mat inn i klimaforhandlinger

FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) advarer om at verden kan stå overfor en svært alvorlig matvarekrise i løpet av få år.

MILJØ

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Under et besøk i Oslo nylig tegnet organisasjonens assisterende generaldirektør Alexander Müller et skremmende framtidsbilde.

– Vi står overfor utfordringer som økt befolkningsvekst, mer sult, økt press på naturressurser, økende energibehov, stigende matvarepriser og klimaendringer. Det er bare gjennom en intensiv internasjonal dialog at vi kan løse dette, sier Müller som også har bakgrunn som topp-politiker for partiet De grønne i Tyskland.

Alexander Müller, generalsekretær i FAO.

Innen 2050 viser prognosene for befolkningsvekst at antall mennesker på jorda vil øke fra dagens om lag 6,2 milliarder til rundt ni milliarder.

Må produsere 60 prosent mer mat. – Hele denne befolkningsveksten vil være i utviklingsland, og vil innebære store utfordringer for tilgangen til blant annet mat og energi. I 2050 vil for første gang flere mennesker bo i byer enn på landsbygda. Samtidig vil flertallet av de fattige fortsatt bo på landet, sier Müller.

Et land som Etiopia med sine om lag 80 millioner innbyggere i dag vil ifølge prognosene ha omkring 180 millioner munner å mette i 2050.

– Befolkningsveksten betyr at vi må produsere over 60 prosent mer mat enn i dag, påpeker Müller.

Mat eller drivstoff. Allerede i dag er verdens matvaresituasjon under press. Velstandsøkningen i flere land – deriblant gigantnasjoner som Kina og India – har ført til endret konsummønster. Stadig flere spiser mer kjøtt – en produksjon som er langt mer energikrevende enn grønnsaker.

– I tillegg har etterspørselen etter biodrivstoff ført til økt press på jordbruksområder. Fem milliarder mennesker i lavinntektsland opplever nå en rask økonomisk vekst og entrer energimarkedet. Energibehovet fra nå og fram til 2050 vil dobles. Det vil sette produksjon av mat og matpriser under stort press, sier Müller, og viser til hvordan ulike typer biodrivstoff fra flere land kan konkurrere med olje.

– Biodrivstoff utvunnet av sukkerrør i Brasil er konkurransedyktig prismessig med en oljepris på 25 dollar fatet. Biodrivstoff laget av kassava i Thailand kan konkurrere med en oljepris på 40 dollar, mens drivstoff fra mais kan møte en oljepris på 55-60 dollar fatet. I USA vil anslagsvis 33 prosent av all maisproduksjon i 2016 bli brukt som biodiesel, forteller Müller.

Mangel på areal. I Europa vil en ifølge FAO-estimater måtte ta i bruk 72 prosent av jordbruksarealet for å erstatte ti prosent av dagens energiproduksjon.

– Ettersprøselen etter energi vil uten tvil ha en enorm påvirkning på framtidas bruk av landareal, mener den tidligere tyske politikeren.

Han viser til hvordan mange regioner – spesielt Nord-Afrika og Midtøsten – i liten grad er mer tilgjengelig areal. Her er allerede 86 prosent av landarealet tatt i bruk.

– Her er også mangelen på vann størst. Det kreves for eksempel 5000 liter med vann for å produsere én liter med etanol, påpeker Müller.

Økende matvarepriser. Han tror så definitivt at tiden for billige matvarer er forbi.

– Vi har allerede sett hvordan prisen på mais og hvete har skutt i været. I fondsmarkedet ser vi hvordan investorer investerer i råvarer som mais og hvete. Det økte energibehovet vil føre til ytterligere økning i matprisene, mener Müller.

Tre grader, store konsekvenser. På toppen av disse utfordringene kommer utfordringene fra drivhuseffekten.

– Øker temperaturen med mer enn to grader, vil matproduksjonen i for eksempel Afrika sør for Sahara synke med mellom 30 og 50 prosent. Selv med tilpasningstiltak vil vi ifølge prognosene få en reduksjon i matproduksjonen på 20 prosent i lavereliggende strøk i Afrika sør for Sahara, mener Müller.

– Dette vil skje i en region hvor det allerede er et stort gap mellom behovet for mat og hvor mye mat som produseres, påpeker han.

FAO jobber nå for at spørsmålet om matproduksjon skal bli en del av framtidige klimaforhandlinger. ■

Etiopia vil ifølge prognosene ha omkring 180 millioner munner å mette i 2050. Bildet viser barn i det nordlige Tigray. FOTO: SCANPIX/ REUTERS/RADU SIGHETI

Vanskelig pengegalopp i unorsk terreng

Forsker ber regjeringen lære av tidligere feil når de nye regnskogmilliardene skal brukes

Historien er full av mislykkede skogsatsinger. De norske skogmilliardene vil møte en jungel av problemer – grådighet, ubrukelig statistikk og fattigdomshensyn, mener regnskogforsker.

REGNSKOG-MILLIARDENE

■ PER-IVAR NIKOLAISEN

– Norge har ingen historiske fortrinn. Det fortrinnet vi kommer med, er viljen til å bevilge penger. Med denne viljen kan vi påvirke systemene, sier Erik Solheim.

Miljø- og utviklingsministeren er på Litteraturhuset i Oslo for å fortelle norske organisasjoner, politikere og forskere om veien videre etter klimatoppmøtet på Bali. Det har gått en drøy måned siden han, olje- og energiminister Åslaug Haga og statsminister Jens Stoltenberg proklamerte at Norge skal bruke tre milliarder kroner årlig i kampen mot avskogingen.

«Julenissen er norsk», konkluderte Dagsavisen på sin førsteside. Miljøorganisasjonene fulgte opp med en like henrykt hyllest, og Naturvernforbundet dro like godt til med å foreslå at landsmoderen Gro Harlem Brundtland burde styre skogmilliardene. Det ble sagt at Norge kunne bli fem ganger klimanøytralt når kronene drysset over de dype skoger.

Ned fra tretoppene. Etter de første berusende ukene er både politikere og organisasjoner kommet ned på landjorda. Det er bevilget milliarder til skogvern opp gjennom årenes løp. Historien er full av oppturer og nedturer – aller flest av det siste. Regnskogvern er ikke så enkelt som noen skal ha det til.

– Vi har en dyp erkjennelse av at drivkreftene bak avskogingen er veldig forskjellige. I Brasil ser det ut til å være storfe – i Indonesia cellulose. I Bolivia ser det ut til å være soyaproduksjon, sier Erik Solheim.

I løpet av 1990-tallet ble 4,2 prosent av verdens skogarealer borte, ifølge FNs Earthwatch. Selv under den forrige miljøbølgen mellom 1990 og 1995 forsvant det 33 fotballbaner med skog i minuttet. Og det sluttet ikke der. Uken etter at Solheim på Litteraturhuset skryter av Brasils vellykkede arbeid for å bremse avskoging, kommer det nye meldinger om at avskogingen i Amazonas skyter fart.

Gamle tiltak om igjen? Førsteamanuensis Arild Angelsen ved Institutt for økonomi og ressursforvaltning, Universitetet for miljø og biovitenskap (UMB) på Ås er en av Norges fremste regnskogforskere, og har fulgt de mange skogfiaskoene på nært hold i en årrekke. Han var en av flere forfattere av rapporten «Do trees grow on money?», utgitt av anerkjente Center for International Forestry Research (CIFOR) i forbindelse med klimamøtet på Bali. Rapporten oppsummerer de komplekse årsakene til at veiene ikke har klart å stoppe avskogingen.

Angelsen mener det er historieløst å fremstille regnskogvern som noe nytt og enkelt, og frykter at skogmilliardene ikke vil hjelpe dersom politikerne ikke lærer av feilene som er gjort.

– Politikerne liker å tenke at de har funnet «the silver bullet», men skogvern har gått i bølgedaler. Forskere har skrevet mye om hva som har gått bra og dårlig. Erik Solheim bør skaffe seg en bibliotekar, slik at han kan lære av historien og erfaringene som er gjort, ikke bare lytte til miljøorganisasjoner. Da vil han finne ut at veldig mye av det som er foreslått i denne saken, ikke har gått særlig bra, sier Angelsen.

Beitemark og regnskog i Costa Rica.

FOTO: SCANPIX/CURT CARNEMARK

> Erik Solheim bør skaffe seg en bibliotekar, slik at han kan lære av historien, ikke bare av miljøorganisasjoner.

Et område i Novo Progreso i Brasil avskoget som følge av soyabønneproduksjon.

FOTO: SCANPIX/AP PHOTO/ALBERTO CESAR-GREENPEACE

Arild Angelsen, forsker ved Universitetet for miljø og biovitenskap.

Ekstremt sammensatt. Den grønne utviklingsmekanismen åpner i dagens Kyoto-avtale for at rike land kan kompensere for sine utslipp gjennom å finansiere skogplantingsprosjekter. Skogvernprosjekter ble aldri en del av avtalen, til tross for at skog kunne bundet opp enorme mengder karbon. En av årsakene til dette er alle bivirkningene som kan oppstå utenfor selve prosjektet – konsekvenser som ifølge CIFOR-rapporten kan gi både økte utslipp og gå på tvers av fattigdomshensyn.

For det første er det ikke nødvendigvis slik at det er best for klimaet å avstå fra hugging av skog, dersom alternativet er at industrien bruker andre og mer energikrevende og klimafiendtlige materialer som aluminium og betong for å lage produkter.

Et annet problem er at kildene til avskoging er svært komplekse, mange av de underliggende årsakene ligger utenfor skogsektoren.

Hogst av skog er ofte knyttet til utviklingslandenes ønske om økt velferd. Klassiske utviklingstiltak kan øke trykket på skogområdene. Bygges det en vei til den fattige landsbygda i nærheten av et skogområde, kan dette øke risikoen for at migranter og de store tømmerselskapene kommer etter. Subsidier til teknologiutvikling, gjødsel og såkorn, kan gjøre jordbruket i skognære distrikter mer attraktivt, med økt tilflytting og press for å utvide landarealene som konsekvenser.

Ulike aktører. Den skjellsettende Sternrapporten – der den tidligere sjeføkonomen i Verdensbanken, Sir Nicholas Stern, kartla de økonomiske konsekvensene av klimaendringer på vegne av de britiske myndighetene – tok utgangspunkt i at verdien av jordbruket på landområdene som blir avskoget, er lav. Dermed er det heller ikke så dyrt å betale bøndene for å la være å hugge. Faktisk er de tre milliardene Norge bidrar med årlig, hele ti prosent av det Stern mener må til. Men pengene møter en jungel av ulike interesser og motstridende hensyn – makteliter og dårlig styresett.

Det er vidt forskjellige aktører bak avskogingen. Noen av disse er fattige småbønder som rydder skog i avsidesliggende strøk der staten er fraværende.

– For småbøndene er verdien av jordbruksproduksjonen riktignok lav – det er jo derfor de er fattige. Spørsmålet er hvem man eventuelt skal betale for skogvern. Ofte har skogområdene ingen klar eier. Mange slåss om rettighetene. Nyrydding har vært en måte å skaffe seg eiendomsrett på, sier Angelsen.

Den andre gruppa er de store kommersielle aktørene som får konsesjoner og støtte fra staten til å hugge. Det kan dreie seg om oljeplantasjer i Indonesia eller storfedrift i Brasil. Flere av de største regnskoglandene preges av svakt styresett. Mektige økonomiske eliter i skogsektoren har sterk påvirkning langt inn i regjeringskontorene. Innflytelsesrike aktører står bak avskogingen, og tildelingene av hogstlisensene kan ofte innebære penger under bordet. Det vil helt klart bli dyrere å kompensere disse gruppene.

– Her er det i prinsippet mulig å drive pennestrøkpolitikk, selskapene kan nektes konsesjoner. Utfordringen er at disse aktørene gjerne er knyttet til den politiske og økonomiske eliten, og i mange tilfeller del av en korrupsjonskultur, påpeker Angelsen.

Pengespill. Han advarer mot faren for at de norske bevilgningene blir offer for pengespillet i internasjonal klimapolitikk – et spill der regnskogland ser på initiativ som den norske satsingen utelukkende som en mulighet til å finansiere politikk de uansett hadde gjennomført. Skjer dette, vil ikke den norske satsingen bidra til reduserte utslipp. Han tar utgangspunkt i at avskogingen i stor grad har vært en ønsket politikk fra regnskoglandenes eliter.

– Pengespillet dominerer. Indonesias strategi er gjerne å si at de vil gjøre veldig mye, og at Norge er velkommen til å støtte dette, slik kan de få Norge til å finansiere prosjekter som landet uansett ville satt i gang.

Erik Solheim presiserer at målet er å skape slagkraftige globale mekanismer som kan lede pengestrømmen inn i tiltak som gir målbar redusert avskoging.

– Vi kan ikke gå inn og bidra i titusen små og store prosjekter verden over, som ikke ser ut til å ha en effekt på avskogingen, fastslår han.

Angelsen er enig, og mener det må settes klare og ambisiøse, nasjonale mål for hva landene skal oppnå. Belønningen må baseres på hva landene faktisk oppnår.

– En mulighet er at Norge inngår klimakontrakter med utvalgte land. Det krever en tøffere linje enn hva Norge har tradisjon for. Regjeringen må også kunne motstå presset på hjemmebane om raskt å bruke av skogmilliardene, sier Angelsen.

Tull med skogtall. Det store spørsmålet er likevel hvilke tall landene skal belønnes etter. Systemene for å kartlegge skog er nemlig svært svakt utviklet. Det gjør ikke saken bedre at verden heller ikke har klart å bli enig om en definisjon på hva som kan kalles skog. Dette gjør at ulike aktører kan operere med at et land som Costa Rica er dekket av alt fra litt under 30 prosent skog til noe oppunder 60 prosent skog, gjerne av hensyn til hvilken vei aktørene er interessert i å vise at utviklingen går. I Indonesia er det eksempler på at friske skoger har vært definert som ødelagte, slik at skruppelløse investorer kan drive massiv flathogst, for så å forlate området uten å utvikle så mye som en plantasje.

– For de fleste tropiske land, finnes det ikke gode tall for avskoging. Det trengs tiltak for å skaffe en oversikt over situasjonen, sier Angelsen, og mener en god del av de tre milliardene derfor bør gå til å styrke landenes innsamling og bearbeiding av skogdata.

En annen nøtt er å finne ut om skogen faktisk er truet, fremholder CIFOR-rapporten. Spørsmålet er om det blir feil å belønne bønder som ikke har hatt noen som helst planer om å hugge, for ikke å hugge.

I disse dager vil Regjeringen legge siste hånd på strategien for hvordan den skal tenke rundt dette og de mange utfordringene knyttet til bistanden. En prosjektgruppe med representanter både fra Miljøverndepartementet og Utenriksdepartementet vil få den tøffe oppgaven med å bringe regnskogmilliardene videre ut i verden. ■

DE KOMPLISERTE ÅRSAKENE

■ **Stor variasjon**: Årsakene til avskoging varierer enormt fra kontinent til kontinent. Jordbruk er viktig på alle kontinenter, tømmerdrift er viktigste tilleggsfaktor i Asia og kommer nå for fullt i Afrika. Kvegdrift er svært viktig i Latin-Amerika, mens brennved er en viktig tilleggsfaktor i Afrika.

■ **Priser**: Etterspørsel etter biodrivstoff, papirmasse og matolje driver prisene i været, og gjør det mer lønnsomt å hugge. Devaluering av valuta kan gjøre det ekstra lønnsomt å drive tømmerdrift eller jordbruk.

■ **Infrastruktur**: Veibygging til skog og skognære distrikter reduserer transportutgiftene og fremmer tilgjengeligheten. Kraftanlegg kan også legge til rette for bosetting som øker presset.

■ **Innstramming i byene**: Økonomiske kriser og andre sparetiltak som rammer den urbane økonomien kan presse folk tilbake til landsbygda der presset på skogene øker.

■ **Subsidier**: Drivstoff- og transportstøtte til distriktene kan legge til rette for økt tømmerhogst og jordbruk. Det samme med annen jordbruksstøtte.

■ **Styresett**: Utstrakt korrupsjon fører til statlig uansvarlighet. Tømmerselskaper har tette bånd til nasjonale myndigheter og militæret. Sentrale myndigheter deler ut hogstslisensene. Lokale skogfolk og urbefolkning har liten bestemmelsesrett.

■ **Lovene**: Svak lovgivning og tvilsomme rettssystemer er ikke i stand til å stoppe storskalakriminalitet. Der eiendomsretten, enten den er kollektiv eller individuell, er svak – er det dessuten færre insentiver til å investere i langsiktige bevaringstiltak.

■ **Teknologi**: Bedret teknologi i jordbruket kan føre til økt effektivitet. Bønder vil ekspandere, nøyer seg ikke bare med mette mager, men vil også ha råd til å kjøpe mer.

VANSKELIGE AVVEININGER

■ **Fjerning av støtte** til jordbruk og infrastruktur på landsbygda, kan føre til økt fattigdom. Bryter med retten til utvikling og velstand.

■ **Vern** av ett skogområde kan føre til at hogsten flytter seg til et annet skogområde ('lekkasje'), og den samlede avskogingen er fortsatt like høy.

■ **Lovene for nasjonalparker** kan kriminalisere fattige aktører som lever av ressursene i skogene, men som bidrar minimalt til avskogingen. Casestudier fra fem land viser at lovene systematisk blir brukt mot de små aktørene.

■ **Radikal bevaring** av skog kan slå negativt ut i karbonregnskapet. Bruk av tre i ulike produkter fremfor energikrevende materialer som aluminium og betong, kan redusere utslippene. Det samme gjelder i tilfellene der bærekraftig hogst kan produsere biodrivstoff som erstatter fossilt brennstoff.

■ **Overføring av politisk og økonomisk makt** til distriktene og lokalsamfunn, for eksempel gjennom lokal tildeling av hogstlisenser, gir skogfolk og urbefolkning økte rettigheter og muligheter til å bevare skogen. Slik desentralisering kan også føre til at korrupsjonen flyttes til lokalt nivå, utenfor de nasjonale myndighetenes kontroll.

FN: – Norge går foran

> Hvis vi ikke finner en måte å takle avskogingen på, må andre næringer bidra med en større del av kuttene.»

Alexander Müller, direktør for ressursforvaltning i FAO.

FN roser Norge for å ta ledelsen i kampen mot avskogingen. Initiativet øker mulighetene for at skogvern kan bli en del av en ny klimaavtale.

Direktør for ressursforvaltning i FNs mat- og jordbruksorganisasjon (FAO), Alexander Müller, hevder at Norge hadde et av de viktigste fremstøtene under klimamøtet på Bali.

– Initiativet viste at de rike landene var klare til å støtte utviklingsland i konkrete klimatiltak. Det var et av de fremstøtene som gjorde at møtet endte godt, at man ble enig om å fortsette forhandlingene, mener Müller.

Skogmilliardene kan rydde grunnen for at skogvern kan bli en del av kvotehandelen i en ny klimaavtale, i motsetning til under Kyoto-avtalen. De kan bygge viktig kapasitet foran klimamøtet i København neste år. Partene i forhandlingene vil trolig kreve at en modell for å bruke penger på skogvern, må være på plass.

En femtedel av de globale utslippene kommer fra avskoging.

– Hvis vi ikke finner en måte å takle avskogingen på, må andre næringer bidra med en større del av kuttene, sier Müller.

Han mener noe av pengene bør gå til å bedre kvaliteten på skogdata:

– Hvis du skal bruke penger på å bekjempe avskoging, må du vite hva som er skog og hva som ikke er det. Ellers kan du ende med å betale for noe du ikke får.

Müller påpeker at flere utviklingsland ønsker et skarpt skille mellom bistand og klimatiltak.

– De frykter at de bare skal få bistand som hjelper rike land å takle egne utslipp, sier Müller, og mener man må lytte til de ulike landenes innspill.

Norges initiativ er stort i den globale sammenhengen, men også land som Storbritannia og Tyskland har skoginitiativer i milliardstørrelse. FAO tilbyr seg å være den nødvendige plattformen der giverland og mottagerland kan diskutere hvordan skogpengene skal samordnes og brukes. ■

TEMA: REGNSKOG-MILLIARDENE fortsetter neste side >>>

REGNSKOG-MILLIARDER

– Skogpenger må skape utvikling

Norad peker på store utfordringer i forvaltning av milliardene

Norads «bærekraftsjef» Morten Svelle mener skogmilliardene må bidra til utvikling for de fattige, ikke bare redusere klimautslipp. Han tror samtidig at omfattende korrupsjon i flere skogrike land kan bli et hinder for effektive tiltak.

■ PER-IVAR NIKOLAISEN

En arbeider står ved siden av nyhogd acacia-tømmer ved en papirfabrikk på Sumatra i Indonesia. Satellittbilder viser at åtte millioner hektar tropisk skog forsvant bare i løpet av 1990-tallet.

FOTO: SCANPIX/AP PHOTO/DITA ALANGKARA

Et av de store stridsspørsmålene knyttet til skogmilliardene blir om pengene skal være «utviklingsrettet». Bør man for all del sikre seg at midlene ikke havner i lomma på rike kvegbønder og plantasjeeiere, til tross for at kompensasjon til disse for å avstå fra hogst kan binde opp store mengder karbon?

– Jeg mener vi må lete etter tiltak som både har en utviklingseffekt og binder karbon. Norge kan lage programmer som innebærer kjøp av skog, men som også inkluderer utviklingskomponenter, sier fagdirektør for bærekraftig økonomisk utvikling, Morten Svelle.

Dersom Norge skal få godskrevet skogmilliardene som bistand i OECD sine systemer, noe som kan være viktig for å nå målet om at bistanden skal være én prosent av bruttonasjonalinntekten, må pengene dessuten være utviklingsrettet. Skal man ha det noen vil kalle «rikmannstiltak» i skoginitiativet, kan de ikke inkluderes i bistandspotten.

Må sikre de fattiges levebrød. Svelle var en av flere fagfolk i Norad som jobbet frem et brev som direktør Poul Engberg-Pedersen nylig sendte til Utenriksdepartementet, om bruk av skogmilliardene. Norad vil blant annet gå gjennom bistanden, for å se på uheldige klimabivirkninger av bistand til infrastruktur og landbruk.

– Vi må se om tiltakene kan ha en negativ virkning på klimaet, som i eksempelet avskoging, sier Svelle.

Fagdirektøren peker på at det blir utfordrende å balansere mellom fattigdomshensyn og klimahensyn.

– Utgangspunktet er at de fattige menneskene i utviklingsland har en rett til utvikling. Vi kan ikke bare trekke opp stigen og si: «synd dere ikke kom med for 20 år siden», mener Svelle.

– På den ene siden ønsker vi å sikre at karbonet fra skogen ikke frigjøres. Men samtidig må vi ha programmer som sørger for bærekraftig bruk og utvikling knyttet til skogens ressurser. Menneskene som lever der, må få muligheter til en langsiktig økonomisk og sosial utvikling basert på bærekraftig bruk av skogens økosystem-tjenester.

Svelle mener at slike fattigdomshensyn ikke trenger å bidra til at avskogingen øker. Mye av den ulovlige hogsten gjøres av storselskaper for økonomisk vinning, på en måte som ikke gir noen form for utvikling for lokalsamfunnene. Lokalbefolkningen vil miste livsgrunnlaget når de ikke lenger kan høste av ressursene i skogene.

Frykter korrupsjon. Norad har i en årrekke hatt et langsiktig samarbeid med Regnskogfondet, WWF og Utviklingsfondet, i arbeidet med å styrke stemmen til fattigfolk som lever i og rundt skogområder. I tillegg har Norge i lang tid hatt et bilateralt samarbeid med Tanzania og Uganda, innen kapasitetsbygging. Norge har blant annet vært med på å bygge opp et statlig skogdirektorat i Uganda. Norske bistandsmyndigheter har også gjort erfaringer i Indonesia, der bilateral støtte har gått til arbeidet med å hindre ulovlig hogst.

– Utfordringene knyttes i stor grad til hvordan du skaper et godt styresett, slik at de lokale myndighetene kan og vil kontrollere dette. De erfaringene vi har gjort i for eksempel Indonesia viser at dette er ikke enkelt, sier Svelle.

– Her finnes det svært sterke krefter som ikke ønsker at myndighetene skal ta tak i dette. I korrupte regimer hvor aktørene er en del av myndighetene og de sentrale politikerne, viser det seg veldig komplisert å oppnå raske endringer, sier Svelle.

Han viser til hvordan Burma er et ekstremt tilfelle, der de militære er en sentral aktør, som skaffer seg inntekter gjennom å kontrollere tømmerhogsten. Norge må gå i kritiske diskusjoner med myndighetene om styresett i land som skal få nyte godt av skogpotten.

– Det blir veldig krevende å forvalte disse pengene. Når man skal putte penger i en av de mest korrupte virksomhetene i verden, er det stor fare for å tråkke feil, fastslår Svelle. ■

REGNSKOG-MILLIARDER

Regnskogfondet: – Kan raskt komme i gang med å bruke pengene

■ PER-IVAR NIKOLAISEN

Regnskogfondet mener det er fullt mulig å bruke store midler til skogvern allerede i år. Men tiltakene kan ikke bare gjelde de fattige.

Regnskogfondets leder, Lars Løvold, er uenig med dem som mener at det vil ta lang tid å komme i gang med å bruke skogmilliardene til konkret vern.

– For å vise at vi ikke starter på bar bakke, kan vi allerede raskt gi midler til de landene som har kommet lengst i planene for å bevare regnskog, sier Løvold, og viser til Brasils arbeid mot avskoging.

Spesialdugnad. Løvold presiserer at man må få på plass de rette prinsippene og strukturene for bruken, før de store pengene overlates til et forvaltningsorgan.

Regnskogfondet vil at pengene skal støtte helhetlige planer i nasjonal skala – med en rettighetsbasert tilnærming. Skogbevaringen må bygge på bred deltagelse fra de direkte berørte, de som lever og bor i skogområdene, og de som er opptatt av disse spørsmålene. Åpenhet rundt beslutninger og forvaltning er nødvendig for å hindre korrupsjon.

Løvold tror på en tidsavgrenset spesialdugnad, der FNs miljøprogram, UNEP, har ansvaret for å administrere et fond som fordeler pengene. Mens andre har tatt til orde for at Verdensbankens karbonfond kan være en mulig forvalter av pengene, advarer Regnskogfondet mot den Washington-baserte utviklingsbanken.

– Verdensbanken har svært lite å vise til i skogbevaring, og har lav troverdighet i mottagerlandene, påpeker Løvold.

Regnskogfondet har vært i flere verbale bataljer med Verdensbanken – sist i forbindelse med bankens skogprosjekter i Kongo, der fondet mener at programmet raserer afrikansk regnskog og ødelegger levegrunnlaget for skogfolk og urbefolkning.

– Representanter for urfolk må sitte i en eventuell styringsgruppe som skal administrere skogmilliardene, fremhever lederen i Regnskogfondet.

Globalt miljøtiltak. Lars Løvold mener at skogmilliardene kan innrettes slik at reduserte utslipp fra skog også bidrar til å bekjempe fattigdom og bevarer biologisk mangfold.

– Men dette initiativet kan ikke bare gjelde de fattige. Initiativet er begrunnet i et globalt miljøtiltak. I det opprinnelige forslaget fra Regnskogfondet og Naturvernforbundet understreker vi at pengene skal være i tillegg til det ordinære bistandsbudsjettet, sier Løvold.

> **Verdensbanken har svært lite å vise til i skogbevaring, og har lav troverdighet i mottagerlandene.**

Lars Løvold, leder i Regnskogfondet.

Han påpeker at skogdugnaden selvfølgelig bidrar til å sikre levebrødet til den fattige lokalbefolkningen i og rundt skogene. Men dersom man skal få *mest mulig skog for pengene*, blir det feil å sette barrierer mot de store, økonomiske aktørene. Det handler da ikke om de som har hugget all lovlig skog, og for lengst har begynt å hugge ulovlig. De skal ikke belønnes for å begynne å følge loven.

– I Brasil finnes det også store skogeiere som med loven i hånd har rett til å avskoge 20 prosent av sine eiendommer. Hvis de avstår fra dette, er det helt rimelig at de får nyte godt av det, mener Løvold. ■

Solheim ber om hjelp – vil ha både skogvern og bistand

Da nyheten om skogmilliardene kom før jul, ble det påpekt at den økte innsatsen mot avskoging og klimatiltak i utviklingsland ikke skal gå på bekostning av dagens norske innsats mot fattigdom. Den skal «finansieres innenfor en økende, samlet norsk bistandsramme».

Ettersom Regjeringen allerede har lovet i Soria Moria-erklæringen at bistanden skal øke til minst en prosent av bruttonasjonalinntekten, frykter mange at den fremtidige økningen skal spises opp av skoginitiativet.

– Alle skjønner at dette ikke kommer til å stå på meg. Det vil bli politisk uenighet, kanskje i regjeringen, helt sikkert i Stortinget, sa Solheim da han møtte politikere og akademikere for å diskutere klimabistanden.

– La oss ikke glemme at vi i Norge er blitt enormt rike på en teknologi som er en vesentlig årsak til klimaproblemet – gjennom utvinning av olje og gass. Det er ikke urimelig at vi også bidrar med en vesentlig del av det vi har tjent på denne måten – enten det er til teknologioverføring, tilpasning eller regnskogvern. Jo mer denne debatten er ute i medienе, jo mer den norske befolkningen ser det som en selvfølge at vi er sjenerøse, jo lettere vil det være å få de pengene, sier han. ■

TANZANIA

Sentralbanksjef fikk sparken

Norge har stilt budsjettstøtte til Tanzania i bero i påvente av opprydding

DAR ES SALAAM/OSLO (b-a): Tanzanias president Jakaya Kikwete prøver nå desperat å gjenopprette landets rykte internasjonalt etter at Tanzanias sentralbanksjef fikk sparken som følge av anklager om korrupsjon. Norge og andre givere krever opprydding.

■ I TANZANIA: KIZITO MAKOYE
I NORGE: MARTA CAMILLA WRIGHT

Tanzanias president **Jakaya Kikwete** må nå overbevise landets bistandsgivere om sin vilje og evne til å rydde opp. Her ankommer han et møte i Commonwealth i Uganda 25. november i fjor.

FOTO: SCANPIX/AFP PHOTO/POOL/STEPHEN MORRISON

Presidentens talsmann Philemon Luhanjo forteller at det er blitt avslørt minst 22 lokale selskaper som har mottatt 133 milliarder tanzianianske shilling (tilsvarende over 110 millioner dollar) i betaling fra sentralbanken i løpet av året 2005/06. Dette har skjedd gjennom utbetalinger fra en nasjonal valutatapskonto og i strid med regelverket.

– Etter å ha gjennomgått rapporten fra riksrevisor og ekstern revisor (Massawe Ernst & Young), var presidenten både skuffet og sint, siden dette var et tilsiktet brudd på lover, regler og prosedyrer for bruk av kontoer i Bank of Tanzania, sier Luhanjo.

Tanzanias sentralbanksjef **Daudi Ballali** fikk sparken 8. januar.

Sentralbankens direktør fikk sparken med virkning fra 8. januar 2008. I mellomtiden er det blitt utnevnt både ny direktør og visepresident. President Kikwete har også beordret styret i Bank of Tanzania til øyeblikkelig å innkalle til gjennomgang av revisjonsrapporten og ta de nødvendige disiplinære skritt overfor alle involverte funksjonærer.

Presidenten har også gitt instrukser om at alle betalinger til valutatapskontoen skal suspenderes inntil videre. Samtidig har politiet igangsatt etterforskning av saken, og myndighetene vil forsøke å få tilbakeført verdiene.

Har hatt tillit. Tanzania har i en årrekke vært en av Norges aller viktigste samarbeidspartnere innenfor bistand, og landet har de siste årene hatt tilstrekkelig tillit til at det er funnet verdig til å motta budsjettstøtte. I 2006 utgjorde budsjettstøtten 211 millioner og i 2007 230 millioner kroner. Det norske utenriksdepartementet ser svært alvorlig på korrupsjonssaken, og har sammen med andre givere om en felles front overfor myndighetene. Ifølge departementet har Norge vært en pådriver i givergruppa for å understreke sakens alvorlige karakter og stille krav med hensyn til oppfølging,

Budsjettstøtte på is. – Selve rapporten om valutatapskontoen er gjort tilgjengelig for budsjettstøttegiverne, og vi har bedt om kontinuerlig oppdatering av status for oppfølging av funnene i rapporten. Giverne har skrevet brev til finansministeren der en rekke spørsmål er krevd klargjort, og bedt om et umiddelbart møte med myndighetene, sier informasjonsmedarbeider Wera Hellstrøm i utenriksdepartementet.

Hun opplyser at giverne deretter vil vurdere om tilliten til Tanzanias regjering er gjenopprettet med sikte på eventuelle konsekvenser for bistanden til landet.

Tilsagnet om budsjettstøtte for 2008/09 holdes foreløpig tilbake inntil saken er nærmere avklart.

– Utbetaling av budsjettstøtte i 2008 vil være avhengig av sakens videre håndtering, sier Hellstrøm.

Særskilt gransking. Revisjonsrapporten har pekt ut 22 lokalt registrerte selskaper som fikk betaling fra Bank of Tanzanias eksterne konto for etterskuddsbetalinger i 2005. Selskapet Kagoda Agriculture Limited skal, etter det Bistandsaktuelt erfarer, alene ha fått utbetalt om lag 31 millioner dollar.

Finansminister **Zakia Meghji** har fått brev fra bistandsgiverne.

Andre selskaper som er mistenkt, er Benkon International Limited of Tanzania, VB& Associates Company Limited of Tanzania, Bina Resort Limited of Tanzania og Venus Hotel Limited of Tanzania.

Presidenten har beordret særskilt granskning av alle selskapene som har mottatt tvilsomme betalinger fra Bank of Tanzania og det reises tiltale mot de involverte. Han har også gitt ordre om å få tilbake alle midler som er underslått fra sentralbanken.

Må arresteres. Skandalen ble kjent i fjor etter at opposisjonen i parlamentet presset regjeringen til å oppnevne en uavhengig komité for å granske Bank of Tanzanias betalinger i valutatapskontoen.

Generalsekretær i CHADEMA-partiet Dr. Wilbrod Slaa sier han er forsiktig optimist etter at presidenten nå har fjernet Ballali, men han forventer å høre at den tidligere direktøren blir arrestert for tyveri av offentlig midler.

> **Giverne har skrevet brev til finansministeren der en rekke spørsmål er krevd klargjort.**
>
> **Wera Hellstrøm**, informasjonsmedarbeider i Utenriksdepartementet.

– Ballali skulle blitt sparket for lenge siden da alle detaljene om underslag av midler i Bank of Tanzania først kom frem. Det faktum at Ballali fortsatt er en fri mann, viser at det fortsatt er mange doble standarder når det gjelder anvendelse av loven i Tanzania, sier Slaa.

USA vurderer stans. USAs regjering reagerer på korrupsjonsavsløringene. USAs ambassadør i Tanzania, Mark Green, sier til Bistandsaktuelt at USA kan komme til å stanse sin bistand til landet dersom positive trender i anti-korrupsjonsarbeidet ikke opprettholdes.

Ifølge Tanzanias finansminister Zakia Meghji skal hun ha blitt lurt av direktør Ballali til å godkjenne ulovlige betalinger til Kagoda Agriculture Limited på 30,8 millioner dollar.

Sendte oppsigelse. Sentralbanksjef Ballali forsto trolig hvilke følger som ville komme da den eksterne revisjonen av valutatapskontoen ble igangsatt. 19. desember i fjor sendte han et oppsigelsesbrev til presidenten, der ba han om å få gå fra sin stilling på grunn av helseproblemer. Brevet ble aldri besvart.

«Som du er klar over har jeg vært innlagt på sykehus i nesten tre måneder i Boston, USA, etter en større operasjon....på grunn av komplikasjoner i min helsetilstand er det ingen indikasjoner på når jeg vil være fullstendig frisk til å gjenoppta mitt ansvar i banken», lød deler av det angivelige oppsigelsesbrevet fra Ballali.

Ballali tok over som direktør i 1998 og var inne i sin andre periode da han ble sparket. Han arbeidet tidligere i Det internasjonale pengefondet, og var stasjonert i Washington i over 20 år. ■

FAKTA:

Norsk bistand til Tanzania.

■ Total bistand 2007 (Inkl. budsjettstøtte): Cirka 600 mill. kroner.

■ Budsjettstøtte 2007: 230 mill. kroner.

Kizito Makoye er journalist fra Tanzania stasjonert i Dar es Salaam.

: NOTISER

Høglund om Nicaragua

Stortingsrepresentant Morten Høglund (Frp) er en av spaltistene i Bistandsaktuelts nettavis.

I sin kommentar denne gangen skriver Høglund om inntrykkene fra et besøk i Nicaragua. Han er ikke imponerte verken over hva bistanden ha oppnådd av resultater eller over sitt møte med Daniel Ortega. Høglund er bekymret over korrupsjonen i landet og mener Norge bør stanse budsjettstøtten til Nicaragua. Les hele kommentaren på www.bistandsaktuelt.no ■

Drastisk reduksjon i levealder med hiv

I en doktorgrad om dødelighet i Zambia, har Kumbutso Dzekedzeke ved Universitetet i Bergen sett på hvilken effekt hiv har på død i voksen alder. I doktorgradsavhandlingen kom han fram til at blant urbane menn og kvinner fra 15-49 år, hvor 24 prosent av hivsmittet, var hiv-viruset dødsårsak i 74 prosent av dødsfallene. Dødeligheten var med andre ord 74 prosent høyere enn den ville ha vært uten hiv. Mens kvinner normalt har lavere dødelighet enn menn, viser Dzekedzekes avhandling at denne forskjellen for zambiske kvinner allerede var tapt på 1970-tallet – noe som tyder på at hiv-viruset trolig var utbredt i Zambia allerede på 1960-tallet. ■

Tre hjelpearbeidere drept i Somalia

Tre hjelpearbeidere fra Leger Uten Grenser ble mandag 28. januar drept i den somaliske byen Kismayo. De tre ble drept ikke langt unna sykehuset der Leger Uten Grenser jobber. De drepte er en kenyansk lege, en fransk logistiker og en somalisk sjåfør. Et annet medlem av temaet ble lettere skadet. Ifølge Leger Uten Grenser er omstendighetene rundt den tragiske hendelsen ennå ikke fullstendig klarlagt. Leger Uten Grenser startet et kirurgiprosjekt i Kismayo i september 2007. Organisasjonen har jobbet sammenhengende i Somalia i over 16 år og yter i dag medisinsk hjelp i 11 av landets regioner. ■

ILO frykter fem millioner flere arbeidsledige i år

Økonomisk turbulens på grunn av krise i det globale finansmarkedet og høy oljepris kan føre til en økning på fem millioner arbeidsledige på verdensbasis i 2008, anslår FNs internasjonale arbeidsorganisasjon ILO i sin årlige sysselsettingsrapport. Estimatene står i kontrast til tallene fra 2007. Fjoråret ble kjennetegnet ved en sunn global økonomisk vekst, 45 mill. nye arbeidsplasser og en marginal økning i antallet arbeidsledige. ■

Retter opp gammel urettferdighet

Norske advokater bistår i Zambias strid med gruveskaper

De skal rette opp «gammel urettferdighet». Kontraktene de gransker er i strid med internasjonalt akseptterte normer. Norske advokater og finanseksperter hjelper Zambia i kampen mot noen av verdens mest drevne og profittsugne gruveselskaper.

ZAMBIA

■ JAN SPEED

I flere måneder har internasjonale investorer, politikere, fagforeninger, internasjonale givere og aktivister spekulert i hva slags taktikk regjeringen i Zambia ville velge i kampen mot de ti internasjonale gruveselskapene som driver kobbergruvene i landet. Zambias forhandlere vet at landets framtid står på spill. Arbeidet med å omformulere de dårlige avtalene som ble inngått med de store gruveselskaper på 1990-tallet er av mange blitt betraktet som Zambias nye kamp for uavhengighet. Lovverket og administrasjonen av gruvesektoren har lenge vært for dårlig.

Med et dristig utspill ved åpningen av parlamentet i midten av januar forsøkte Zambias president Levy Mwanawasa å tvinge de internasjonale gruveselskapene i landet til å godta nye avtaler uten omfattende forhandlingsrunder. Han varslet et nytt skatteregime for gruveselskapene, som på sikt vil kunne gi landet mer inntekter enn all internasjonal bistand til sammen. I kulissene har norske advokater og finanseksperter gitt råd til Zambias myndigheter.

Kobbergruvene i Zambia er landets viktigste inntektskilde. Produksjonen i gruvene går stadig oppover etter at private selskaper overtok driften. Mannen på bilde t heter Hagai Sichone og jobber i Nchanga-gruven.

FOTO: SALIM HENRY/ SCANPIX

Ikke høyde for prisoppgang. Det store statlige gruveselskapet ZCCM ble privatisert mot slutten av 1990-tallet etter en periode med store tap, lave kobberpriser og vanskjøtsel. Etter privatiseringen oppsto ti nye selskaper med forskjellige, hovedsakelig utenlandske eiere.

– Situasjonen ble utnyttet av investorene, idet det ikke ble lagt inn noen effektiv adgang til zambiske myndigheter til å hente ut større grunnrenteinntekter ved en eventuell prisoppgang på kobber. Partskonstellasjonen og innholdet i avtalene minner om kolonihandelen på 1800-tallet, der europeerne kom godt ut av det, sier Ole Kirkvaag, i advokatfirmaet Arntzen de Besche, en av rådgiverne for den zambiske regjeringen.

Eventyrlige gevinster. Takket være Kinas sug etter kobber og kobolt har råvareprisene økt med 400 prosent de siste årene, og produksjonen har økt. Selskapene som investerte i gruvene har tjent eventyrlige summer. De dårlige avtalene gjør at Zambia kun har fått tre til fem prosent av inntektene fra landets viktigste råvare. Til sammenligning får Norge 65 prosent av eksportinntektene fra olje- og gassesksport fra norsk sokkel. I 2005 og 2006 betalte gruveselskapene til sammen 797 millioner kroner i skatt på en fortjeneste på 26 milliarder kroner. I 2007 var det ventet at selskapene ville tjene 20 milliarder kroner, hvorav de trolig vil betale om lag 1,1 milliarder kroner i skatt.

– Slik utviklingen har vært, fremstår kontraktene som svært ubalanserte. På flere punkter er disse kontaktene i strid med internasjonalt akseptterte normer for kontrakter mellom internasjonale industriselskaper og utviklingsland, for eksempel OECDs retningslinjer for multinasjonale selskaper, mener Kirkvaag.

Etter press. Fagforeninger, kirker og den politiske opposisjonen i Zambia har presset regjering til å ta opp kampen med gruveselskapene. Den norske ambassaden på sin side har vært en aktiv pådriver i forhold til myndighetene, og har argumentert for behovet for å reforhandle kontrakter, legge om dagens skatteregime og administrasjon av gruvesektoren, som omfatter flere mineraler. I tillegg til kobber letes det også etter olje.

– Her har Norge til dels snakket Det internasjonale pengefondet (IMF), Verdensbanken og andre givere midt i mot. De har fokusert mye mer på risikoen for å «forstyrre» de økende private investeringene i gruvesektoren, forteller Olav Lundstøl, landøkonom ved Den norske ambassaden i Lusaka.

– Hvorfor har Norge engasjert seg i dette spørsmålet?

– Fordi vi gir budsjettstøtte til Zambia, er spørsmålet blitt aktualisert. Da blir det viktig å også se på inntektssiden av statsbudsjettet. Zambia har potensial til å generere egne inntekter og etter hvert betale for sin egen utvikling, sier Lundstøl.

Tre konsulentselskaper involvert. Etter hvert har Verdensbanken, EU, Storbritannia, Finland, Tyskland, Nederland og Sverige støttet opp om den zambiske regjeringens arbeid for å få mer kontroll over gruvesektoren. Gjennom en internasjonal anbudsrunde valgte Zambia tre konsulentselskaper (to norske og et amerikansk) for å bistå dem med analyser og råd i forbindelse med reforhandlingene og med forslag til nye lover. De norske selskapene er rådgivningsselskapet Econ og Arntzen de Besche Advokatfirma AS.

– Det er spennende og viktig for Zambia å søke gode løsninger i denne situasjonen. Et slikt oppdrag gir i tillegg en fornemmelse av å rette opp gammel urettferdighet, sier Ole Kirkvaag.

Gjennom flere reiser til Zambia og strategimøter med myndighetene har konsulentene skissert en rekke alternativer. Econ har utarbeidet en rekke finansielle modeller, ADB har sett på de individuelle gruveavtalene, internasjonale avtaler og skissert juridiske alternativer, mens amerikanske Windham Resourses, ledet av Peter W. Galbraith, har tatt for seg forhandlingsstrategier.

> **Et slikt oppdrag gir en fornemmelse av å rette opp gammel urettferdighet.**
>
> **Ole Kirkvaag** i Arntzen de Besche Advokatfirma.

Hemmelighold. Allerede før presidenten åpnet parlamentet hadde de store internasjonale selskapene, etter sterkt press fra Zambias myndigheter og det internasjonale samfunnet, sagt seg villig til å diskutere gruveavtalene.

Forberedelsene til årets budsjett-tale og forhandlingene har vært preget av hemmelighold og lange møter mellom de norske og amerikanske rådgiverne og zambiske myndigheter. De norske rådgivere har vært bundet av taushetsløfter.

– Dette er et problem for det sivile samfunn i Zambia. Vi vet rett og slett ikke hva som skjer. Vi har ingen garanti for at regjeringen ikke vil la seg lure nok en gang av selskapene, sier Abi Dymond i den skotske bistandsorganisasjon SCIAF, som i fjor skrev en rapport om gruvedriften i Zambia med tittelen «Utvikling undergravd?». Det er ennå uklart hvordan det nye skatteregimet er utformet.

– Presidenten sa i sin tale at åpenhet var viktig. Tiden er kanskje inne for å fortelle det sivile samfunn flere detaljer om skatteregimet, og mer om hva slag miljøkrav som skal stilles, sier Dymond.

Foreslår 47 prosent skatt. Presidentens tale i parlamentet utløste likevel jubel. Flere ganger i talen henviste han til råd fra arbeidsgruppen som bestod av zambiske embetsfolk og de utenlandske rådgiverne.

– Det var en tøff og offensiv tilnærming, sier Lundstøl ved Norges ambassade i Lusaka om presidenten tale. I sin to timer lange tale sa presidenten at parlamentet skal bli forelagt et nytt skatteregime og nye lover som endrer forvaltningen av gruvesektoren i landet. Dette vil allerede i 2008 føre til 2,2 milliarder kroner i økte skatteinntekter for Zambia, noe som tilsvarer 50 prosent av all internasjonal bistand til Zambia og fem ganger mer enn norsk bistand til landet i år.

– Vi vil sørge for et effektivt skattenivå på 47 prosent. Dette plasserer oss på internasjonalt gjennomsnittsnivå. Det vil ikke ha negativ innvirkning på selskapene levedyktighet, sa president Mwanawasa i sin tale.

– De nye pengene vil redusere vår giveravhengighet og gjøre det mulig å sette i gang viktige programmer innenfor helse, utdanning og infrastruktur, sa presidenten.

Skeptiske zambiske organisasjoner. Strategien til Zambias regjering er å bruke lovendringer til å tvinge gruveselskapene inn i et nytt regime med felles og forenklede avtaler som styrer både skattenivå, avgifter, arbeidsforhold og miljøspørsmål.

– Om dette er en farbar strategi må vi vente og se, sier Stephen Muyakwa, en konsulent som arbeider med det sivile samfunn i Zambia. Gruveselskapene har ennå ikke reagert på presidentens tale og den nær forestående behandlingen av de nye lovene i parlamentet.

Zambiske organisasjoner har vært opptatt av at avtalene ikke bare må fokusere på det finansielle, men at selskapene ikke lenger skal være unntatt deler av miljøvernlovene slik de hittil har vært. Norge har stått sentralt i arbeidet med å støtte Zambias regjering, og har planer om å gi ytterligere bistand for å styrke forvaltningen av kobberpengene i årene framover.

Frivillige organisasjoner i Zambia er fortsatt skeptisk til sider ved regjeringens framgangsmåte, og mener kravet om åpenhet er avgjørende. De er ennå ikke overbevist om at regjeringen vil heve skattene og avgiftene nok. ■

– Advokathjelp er god bistand

Norske myndigheter har stor forståelse for at Zambias president har valgt å ensidig endre avtalene med gruveselskapene i landet. Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim tror ikke det vil svekke viljen til å investere i landet.

ZAMBIA

– Vi gir råd til Zambias regjering om hva de kan oppnå med bedre avtaler. Det er opp til Zambias myndigheter hvordan de gjennomfører dette. Ensidige endringer av avtaler er i prinsippet ugreit. I denne saken har jeg imidlertid stor forståelse for myndighetenes tilnærming, sier Solheim.

Han trekker fram at Zambia hittil har fått en svært liten andel av fortjenesten fra kobbereksporten, bare 3-5 prosent.

> **God forvaltning har langt større betydning enn internasjonal bistand.**

Erik Solheim, miljø- og utviklingsminister.

– Hvis vi sammenlikner det med hva den norske stat sitter igjen med fra olje- og gassutvinningen, som er 65-70 prosent, er det lett å skjønne hvorfor politikere og folk generelt i Zambia har opplevd dette som dypt urettferdig. Og jeg tror ikke dette vil påvirke private selskapers vilje til å investere i Zambia, sier statsråden.

– Norske advokater og finanseksperter har gitt råd til Zambias myndigheter. Er advokater de nye frontsoldatene i norsk utviklingshjelp?

– Ingenting er bedre enn at advokater og finansrådgivere bidrar til økte skatteinntekter i fattige land. Da kan de på sikt gjøre en like god innsats for landet som for eksempel sykepleiere og lærere. De norske selskapene er valgt av myndighetene i Zambia etter en ryddig internasjonal anbudsrunde. Fra norsk side har vi også støttet gruveforhandlingene i Zambia politisk og finansielt.

– Dette er god bistand, og et godt eksempel på at norsk erfaring og kunnskap kan bidra til bedre forvaltning av naturressurser i utviklingsland. God forvaltning har langt større betydning enn internasjonal bistand, sier Solheim.

– Økte inntekter fra gruvesektoren vil etter hvert overgå den norske bistanden til flere afrikanske land. Hva slag konsekvenser bør da dette få for norsk bistand til disse landene?

– Det vil fortsatt være behov for bistand til disse fattige landene. Størrelsen og innretningen på bistanden er selvsagt noe vi på sikt vil vurdere i lys av økte skatteinntekter, sier Erik Solheim. ■

STYRKE ÅPENHET

Norge har varslet at de kommer til å arbeide videre med myndighetene for å sikre mer åpenhet i forvaltningen:

- Styrke skatteadministrasjonen ved å bedre forvaltningen i både skattedirektoratet og finansdepartementet. Målet er å få inn mer skatt og bidra til å begrense skatteunndragelse.
- Bidra til at myndighetene har bedre kontroll med gruveselskapene.
- Det skal arbeides videre med spørsmål om statlig eierskap av gruvesektoren.
- Legge opp til en årlig publisering av inntektsstrømmen.
- Gi støtte til opprettelsen av et kobberfond eller et rammeverk for å samle inntektene fra gruvesektoren, med etablerte regler for hvordan de skal brukes.

Kina møter Afrika-hverdagen

KINA I AFRIKA

■ JAN SPEED

– Kinas inntog i Afrika har vært en vekker for Europa. Afrikanske land har fått større forhandlingsmakt. Økte råvarepriser og investeringer har styrket økonomien. Utover dette er det fortsatt uklart om Kina vil føre til langsiktig utvikling i Afrika, sier Chris Alden, seniorforsker ved London School of Economics (LSE).

Han leder et omfattende forskningsprosjekt om Kina i Afrika, drevet av LSE og South African Institute for Strategic Studies.

Kina har hittil vært positivt mottatt i Afrika. De har gitt lån, sikret seg tilgang til råvarer og begynt å bygge ut infrastrukturen i mange land.

– Det er forholdsvis lett å bygge en vei. I neste fase vil kineserne møte større utfordringer. Da er jeg ikke sikker på at de vil ha like stor suksess, mener Alden.

– Kineserne har begynt å oppdage at det ikke er bare lett å gjøre forretninger i Afrika. De har fått sine egne korrupsjonsproblemer i møte med afrikanske eliter, påpeker Alden.

To militære etterretningsoffiserer, med nær tilknytning til president dos Santos i Angola, er blitt arrestert etter at Kina oppdaget at de stjal kinesiske bistandspenger. Allerede i 2005 sendte Kina en stor offentlig delegasjon til Zambia for å diskutere hvordan man skulle unngå korrupsjon i forbindelse med deres bistand og investeringer i landet.

Samarbeid. I en fersk rapport om kinesiske, norske og nigerianske perspektiver på oljesektoren i Nigeria kommer det fram at kinesiske myndigheter og firmaer er bekymret over korrupsjon og dårlig styresett og gjennomføringsevne. Rapporten «Common cause, different approaches» er et diskusjonsgrunnlag utarbeidet av The Nigerian Institute of International Affairs, norske Econ Poyry og Chinese Academy of Social Sciences, som er tilknyttet til den kinesiske staten. Prosjektet viser muligheter for framtidig samarbeid og fellesinteresser mellom Norge og Kina i arbeide for å forbedre og styrke oljesektoren i Nigeria:

> **Kineserne har begynt å oppdage at det ikke er bare lett å gjøre forretninger i Afrika.**

Chris Alden, seniorforsker ved London School of Economic (LSE).

Norge og Kinas myndigheter bør oppmuntre til mer åpenhet om pengestrømmer i oljesektoren gjennom Nigerian Extractive Industries Transparence Initiative (NEITI), men også yte mer bistand til å øke åpenhet og gjennomføringskapasitet på delstats- og lokalt nivå.

Rapporten påpeker at kinesisk støtte til utbygging av infrastruktur har akselerert økonomisk vekst. Likevel er det viktig å sørge for at det er kapasitet til å vedlikeholde infrastrukturen, og at lån som blir gitt ikke må svekke arbeidet for mer åpenhet.

Ett av områdene der det er mulig for Nigeria, Kina og Norge å samarbeide tettere, er gjennom å styrke den lokale deltagelsen i oljesektoren. Erfaringene fra StatoilHydros lokalsamfunnsprosjekt i Nigeria bør kunne deles, mener forskningsinstitusjonene.

Vesten rollemodell. Adler har også tro på at det norske Olje for utviklingsprogrammet kan være av interesse for kineserne.

– Kina har begynt å lytte mer og er mer positive til samarbeid. Vestlige multinasjonaleselskaper er tross alt modell for kinesiske storselskaper, og disse har begynt å se behovet for å ta samfunnsansvar. Selskapene formes etter hvert og kan nok oppmuntres gjennom samarbeid, sier Adler, som har forfatter boken «China in Africa».

Internasjonale aktivistorganisasjoner mener Adler har lite påvirkningskraft i forhold til kineserne.

– Den kinesiske staten vil forholde seg til andre statlige aktører eller næringsliv, de føler seg ukomfortabel med det sivile samfunn, forklarer Chris Adler. ■

Les mer om Kina i Afrika på www.bistandsaktuelt.no

Livsfarlig for hjelpearbeidere i Kandahar

Alltid klare til å evakueres

AFGHANISTAN

KANDAHAR (b-a): På Mirwais-sykehuset i Kandahar ligger sårede talibanere og regjeringssoldater side om side. Den spente situasjonen gjør at de internasjonale hjelpearbeiderne ved sykehuset hele tiden er parate til å evakuere.

■ I AFGHANISTAN: ANDERS SØMME HAMMER

Noen av pasientene foretrekker å ligge ute om dagen. **Bronwen Markham** (t.h.) og **Christine Hughes** stortrives i Kandahar selv om de jobber i et område som regnes blant de farligste i verden for Røde Kors-medarbeidere. FOTO: ANDERS SØMME HAMMER.

De to mennene har militærgrønne bukser og jakker, men ingen jakkemerker. Begge bærer kalasjnikov-geværer. De går rundt på gårdsplassen hvor noen av de friskere pasientene ved sykehuset ligger og slapper av i vintersola.

Menn med automatvåpen er overalt i Kandahar. Du ser dem ofte rase rundt i byen i pickuper uten bilskilt. De står og sitter bakpå lasteplanene og peker rundt seg med geværene. For en som ikke kommer fra Kandahar er det ikke lett å vite hvem de arbeider for. Det er heller ingen god idé å spørre dem. De kan høre til en krigsherre, de kan være tilknyttet et privat sikkerhetsselskap, eller de kan være noen av de mange politimennene som ikke har skikkelige uniformer.

Sykehusrådgiver Bronwen Markham og jordmor Christine Hughes er slett ikke glade for det væpnede besøket. Mirwais-sykehuset skal egentlig være en våpenfrisone, men de to væpnede mennene som åpenbart leter etter noen, er blant mange i Kandahar som følger sine egne regler. Markham og Hughes lar mennene være i fred. De prøver ikke å stille for mange spørsmål.

Frykter ikke Taliban. Mirwais-sykehuset, som ligger midt i Kandahar by, er åpent for alle. Her behandles afghanske soldater og politimenn, militssoldater, talibanere og andre opprørere. Mennene som vanligvis prøver å drepe hverandre, inngår en skjør våpenhvile på sykehuset. Det er hele tiden en fare for at pasienter eller ansatte kan bli angrepet eller forsøkt kidnappet.

Markham og Hughes har derfor alltid med seg pass og andre nødvendige reisedokumenter slik at de kan evakueres raskt i bilen som står og venter på dem utenfor sykehuset. De to kvinnene som begge kommer fra New Zealand, jobber for Det Internasjonale Røde Kors. De gir opplæring til afghanske helsearbeidere og hjelper til med driften av Mirwais-sykehuset.

Ifølge de to kvinnene er Kandahar ansett som et av de farligste områdene i verden der Røde Kors opererer. Markham og Hughes følger da også svært strenge sikkerhetsregler. De går aldri på gaten og flytter ikke på seg etter klokken seks om kvelden.

– Hva som helst kan skje her. Jeg er litt bekymret, men jeg ligger ikke våken om natten. Vi kunne ikke ha kommet hit hvis vi hadde vært veldig bekymret for vår egen sikkerhet, sier Hughes.

Hun fleiper og sier hun definerer seg som en fatalist.

Selv om de ikke spør hvilke grupperinger pasientene deres tilhører, vet de at en del av mennene som blir behandlet for krigsskader, er talibanere og andre opprørere som kommer rett fra kamper. Hughes og Markham sier de ikke ser på Taliban som en personlig trussel. De er mest bekymret for de mange kriminelle gjengene som herjer i Kandahar. Røde Kors-medarbeiderne frykter at noen kommer til å kidnappe dem fordi de kommer fra Vesten og kan være verdt mye i løsepenger.

– De afghanske sykehusansatte forteller at det er vi som får lønn i dollar som er mest utsatt, sier Hughes.

Hun forteller at de får mye informasjon om trusler mot utlendinger i Kandahar fra de afghanske kollegene. Hughes og Markham bor 150 meter unna Mirwais-sykehuset. Faren for kidnapping og angrep gjør at de alltid må kjøre den korte strekningen.

– Vi har gode sikkerhetsrutiner og er blitt vant til å leve med trusler, sier Markham.

> **Vi kunne ikke ha kommet hit hvis vi hadde vært veldig bekymret for vår egen sikkerhet.**
>
> **Christine Hughes**, Røde Kors-medarbeider.

Får sent behandling. Vi går rundt på sykehuset. I en seng ligger en baby og gråter ved siden av bestemoren. Moren er hjemme med de andre barna. Babyen som behandles for underernæring har tisset på seg. Bestemoren får beskjed om at hun er nødt til å passe på å holde babyen tørr. Røde Kors-medarbeiderne beklager seg over mangelen på grunnleggende medisinske kunnskaper blant lokalbefolkningen. De forteller at pasientene ofte har ventet svært lenge med å søke legehjelp. Mange har vært gjennom lange, slitsomme og farlige reiser til sykehuset.

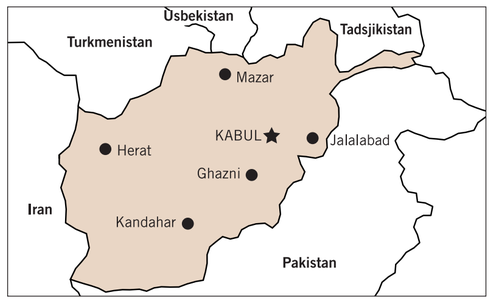

Som på mange andre sykehus i Afghanistan, kunne renholdet og hygienen vært bedre på Mirwais-sykehuset. Blodige bandasjer ligger på gulvet. Sanden som konstant virrer rundt i Kandahar, trenger inn til pasientene i korridorene og på rommene. Et par sykepleiere får beskjed om at et rom som ser spesielt ille ut må ryddes og vaskes. Hughes og Markham forteller at det er en stor utfordring å holde sykehuset rent, men hygienen blir stadig bedre.

Talibanland. Kandahar er ifølge The New York Times den provinsen i Afghanistan som ble rammet av flest angrep fra opprørere i perioden 2002 til 2007. Taliban ble stiftet i Kandahar. Dette var også hovedkvarteret til talibanerne i deres regjeringstid fra 1996 til 2001. Bevegelsens leder Mulla Omar bodde her fram til han gikk i skjul etter den amerikanske invasjonen.

Det har vært en nedgang i antall selvmordsangrep i Kandahar by de siste månedene, men resten av Kandahar-provinsen er fortsatt en av de tøffeste krigssonene i Afghanistan. De kanadiske soldatene fra NATOs internasjonale sikkerhetsstyrke (ISAF) som patruljerer i provinsen sammen med afghanske soldater og politimenn, er stadig i kamper. De mange krigsherrene og narkobaronene i provinsen bidrar også sterkt til ustabiliteten.

I et rom på Mirwais-sykehuset ligger soldaten Hafizullah med bandasje surret rundt hodet og halve ansiktet. Han og hans medsoldater ble angrepet av talibanere på veien like ved flyplassen i Kandahar. Glassplinter traff Hafizullah i ansiktet. En annen soldat ble skutt i armen, men ingen ble drept. Hafizullah er heldig. Legen sier han ikke kommer til å få varige mén.

– Det var natt, og jeg kunne ikke se hvor mange talibanere som angrep. Vi skjøt tilbake, men jeg vet ikke hvordan det gikk med dem, sier Hafizullah.

Drar ikke ut av byen. – Kampene og kidnappingsfaren i provinsen gjør at det ikke er forsvarlig for Røde Kors-medarbeiderne å bevege seg ut av Kandahar by, forteller Oleksiy Oskin. Han er leder for Røde Kors i Kandahar.

– Det er veldig mye kriminalitet i Kandahar. Myndighetene har store problemer med å håndheve lov og orden. Heller ikke ISAF-soldatene greier å forhindre en stor grad av lovløshet, sier Oskin.

Etter tiår med krig og uro er helsevesenet i Kandahar i ruiner. Mange sivile og opprørere blir såret i kampene. Når verken Røde Kors eller andre helsearbeidere beveger seg rundt i provinsen, er det mange som ikke får livsviktig behandling. Mennesker blør i hjel på landsbygden, forteller Oskin.

– Alle som blir såret har rett til å få behandling. For å kunne kjøre ut av Kandahar by, har vi i utgangspunktet vært avhengig av sikkerhetsgarantier fra alle parter i konflikten. Men nå har vi sett at heller ikke det holder som forsikring for våre folk, sier Oskin.

Han påpeker at situasjonen er spesielt komplisert i Kandahar fordi det ikke er noen klare frontlinjer. Det er vanskelig å vite hvilke grupper som har kontroll i de ulike områdene. Og da blir det vanskelig å vite hvem man skal kontakte for å få sikkerhetsgarantier.

I 2003 ble en Røde Kors-medarbeider fra El Salvador henrettet i Kandahars naboprovins Uruzgan. Opprørere skremte hjelpearbeiderne i regionen med erklæringen om at dette var starten på en kampanje mot utlendinger og afghanske myndigheter.

Fire kidnappet. Usikkerheten i Afghanistan ble nok en gang illustrert i september i fjor da fire Røde Kors-medarbeidere ble kidnappet på veien i Wardak-provinsen sørvest for Kabul. De hadde prøvd å bistå i forhandlingene med Taliban om frigivelsen av en tysk ingeniør som hadde blitt bortført tre måneder tidligere. En talsmann for Taliban sa at kidnappingen av Røde Kors-medarbeiderne var en feiltakelse. Talibanerne hadde ikke forstått at de fire hjelpearbeiderne jobbet for Røde Kors. Både den tyske ingeniøren og Røde-Kors-medarbeiderne ble sluppet fri rett etter. ■

Anders Sømme Hammer er frilansjournalist bosatt i Afghanistan.

Soldaten **Hafizullah** ble angrepet av Taliban, men var heldig og får ikke varige mén. På Mirwais-sykehuset ligger sårede talibanere og regjeringssoldater side om side. FOTO: ANDERS SØMME HAMMER.

Franz Rauchenstein (t.v.) og **Oleksiy Oskin** fra Røde Kors forteller at hjelpeorganisasjonen har kontakt med Taliban. De håper Røde Kors snart kan reise ut av Kandahar by for å hjelpe mennesker på landsbygda. FOTO: ANDERS SØMME HAMMER

Røde Kors forhandler med Taliban

Taliban virker ikke spesielt interessert i å forhandle med afghanske myndigheter, forteller Franz Rauchenstein, som er nestleder for Røde Kors i Afghanistan. De er imidlertid villige til å snakke med representanter for den internasjonale hjelpeorganisasjonen.

■ ANDERS SØMME HAMMER

> **Gjennom dialog med den væpnede opposisjonen prøver vi å komme så tett på sivilbefolkningen som mulig.**
>
> **Oleksiyi Oslin**, leder for Røde Kors i Kandahar.

Røde Kors går for å være den internasjonale organisasjonen som har best kontakt med Taliban. Representanter fra Røde Kors har flere ganger meklet når utlendinger er blitt kidnappet i Afghanistan. De var blant annet involvert da 21 sørkoreanere ble løslatt av Taliban i august etter at de hadde blitt kidnappet på veien til Kandahar.

Nestleder i Røde Kors i Afghanistan, Franz Rauchenstein, er på besøk i Kandahar samtidig som Bistandsaktuelt. Han vil ikke si for mye om hvordan Røde Kors har kontakt med Taliban fordi han er redd dette kan skape problemer for dialogen deres. Men han forteller at de kan kommunisere gjennom mellommenn og eldre i landsbyene.

Får bedre kontakt. Oleksiy Oskin, leder for Røde Kors i Kandahar beskriver situasjonen i Kandahar by som «stabilt ustabilt», men i resten av Sør-Afghanistan blir det hele tiden verre. Flere slutter seg til opprørerne, og flere bomber legges ut langs veiene.

Han forteller at Røde Kors likevel får stadig bedre kontakt med opprørerne, eller «den væpnede opposisjonen», som han selv kaller dem.

– Vi jobber hele tiden med å styrke vår dialog med alle de krigførende partene og med å få dem til å overholde Geneve-konvensjonene og andre internasjonale humanitære lover. Gjennom dialog med den væpnede opposisjonen prøver vi å komme så tett på sivilbefolkningen som mulig. Det går ikke fort, men det er lettere nå enn for ett år siden, sier Oskin.

– Vi prøver hele tiden å få bedre tilgang til mennesker i felten. Men vi vet ikke hvor lang tid det kommer til å ta før vi kan reise ut av Kandahar by, sier han.

Vanskelig å være nøytrale. Rauchenstein forteller at det er en stadig større utfordring for Røde Kors å framstå som nøytrale og uavhengige.

– En rekke utviklingsorganisasjoner samarbeider med ISAF-styrkene. Og FN jobber tett med den afghanske staten. Vi er ikke imot at de skal gjøre det, men det er ikke slik Røde Kors jobber, sier Rauchenstein.

I slutten av november i fjor publiserte tankesmien The Senlis Council en rapport der det slås fast at krigføringen forhindrer at befolkningen i Sør-Afghanistan får dekket grunnleggende behov.

Tankesmien foreslår at kanadiske og britiske styrker skal få ansvar for å dele ut utviklingshjelp i krigssonen. Ifølge tankesmien er dette en god mulighet for soldatene til å vinne «hearts and minds» og hindre at flere slutter seg til opprørerne i sør. Røde Kors avfeier ikke forslaget, selv om de selv ikke vil være med.

Utilgjengelig. – Vi vil verken samarbeide med ISAF eller Taliban om å dele ut humanitær hjelp. Men det er områder der bare militæret kan nå fram, og hvis ISAF kan hjelpe mennesker der, så er det bra, sier Rauchenstein.

Ifølge The Senlis Council er Taliban til stede i 54 prosent av Afghanistan og fungerer som styrende myndigheter i store deler av Sør-Afghanistan. Rauchenstein advarer om at også kampen om «hearts and minds» kan være farlig.

– Det kan være situasjoner der trengende mennesker får problemer fordi de tar imot hjelp fra ISAF, sier Rauchenstein. ■

Gjennomslag for globale aktivister

Frivillige organisasjoner setter stadig oftere agenda for politikere

LONDON (b-a): Gåte: Hva har Stortingets utenrikskomité, Hillary Clinton og Gordon Brown til felles?
Svar: De er alle blitt påvirket av en verdensomspennende kampanje pønsket ut av den internasjonale Redd Barna-alliansen.

BISTANDSLOBBY

■ I STORBRITANNIA: JAN SPEED

Storbritannias statsminister **Gordon Brown** snakker med skolebarn i Sør-Afrika. Redd Barna-alliansen mener Browns engasjement for utdanning i fattige land delvis skyldes deres lobbyarbeid. FOTO: SCANPIX

Utenrikskomiteen på Stortinget påla Solheim å øke bistanden til utdanning, Hillary Clinton støttet et forslag om 10 milliarder dollar til utdanning i fattige land og Gordon Brown brukte ordene «omskrive framtiden» i en tale. Dette er eksempler som David Skinner, leder av Redd Barna-alliansen, trekker fram for å vise hvordan hans organisasjon både klarer å påvirke politikere til å bevilge penger til bestemte formål, og også til at de tar i bruk begreper og språkbruk fra kampanjen.

– En kampanje er mest effektiv når statsråden i et land snakker med et annet lands statsråd. Det har mer virkning enn at jeg ringer opp en statsråd. Det vi gjør er å påvirke statsrådene i landene der vi har Redd Barna-organisasjoner slik at de snakker med andre. Den store belønningen er når samtalene skjer på topplan, sier Skinner.

Global politisk aktivisme er blitt stadig viktigere for Skinner og hans kollegaer i de store private bistandsorganisasjonene. De ønsker å sette den internasjonale agendaen. Det dreier seg om alt fra forbud mot landminer og håndvåpen, regler for rekruttering av barnesoldater, utdanning for alle, mer rettferdige handelsavtaler, gjeldsslette for fattige land eller arbeidet for å oppnå utvalgte deler av FNs tusenårsmål.

De har stor troverdighet og ofte stor gjennomslagskraft. En internasjonal undersøkelse utført av PR-firmaet Edleman Trust Barometer viser at et flertall i verden stoler mer på private frivillige organisasjoner enn på regjeringer eller media. Mens oppslutningen om frivillige organisasjoner øker i form av flere givere eller medlemmer, synker medlemskap i politiske partier mange steder.

Gjennomslag. – Det er bare gjennom globale kampanjer at det er mulig å få gjennomslag over hele verden, forklarer Skinner.

Redd Barna-alliansen, hvor norske Redd Barna er sentral deltager, er godt i gang med en kampanje for å fokusere på FNs tusenårsmål om utdanning for alle innen 2015. De har fokus på barn i områder som er eller har vært rammet av konflikt. Kampanjen heter «Rewrite the Future» («Omskriv framtiden»). I mars i fjor var det en stor bistandgiverkonferanse i Brussel. Organisasjonene hadde da sikret at kravene forbundet med denne saken var øverst på agendaen. Halvparten av delegatene refererte til saken og siterte Redd Barna-alliansens dokumentasjon, og Gordon Brown brukte altså til og med ordrett frasen «rewrite the future».

– Det er ikke nytt at vi driver slike kampanjer – vi blir bare bedre til det, sier Skinner.

Han mener bistandsorganisasjoner har en fordel i arbeidet med globale kampanjer:

– Gjennom konkrete prosjekter i felt kan vi vise at det går an å gjøre noe. For eksempel vet vi at det nytter å drive utdanningsprosjekter i områder rammet av konflikter og å sette i gang utdanningstiltak for barn i krisesituasjoner. Vi kan også si en del ting rett ut som myndighetene ikke kan si, sier Skinner.

Ekspertise. De store organisasjonene som Redd Barna-alliansen, Amnesty International, Action Aid, Church Aid og Oxfam mobiliserer ikke bare egne organisasjoner i mange land, flere av dem har store internasjonale avdelinger. Amnestys internasjonale avdeling på 500 personer er større enn Norad. De mener de har et moralsk ansvar og rett til å arbeide for vedtatte internasjonale rettigheter.

Direktør Martin Macpherson i Amnesty International mener at en av de store suksessene de kan vise til, er opprettelsen av Den internasjonale domstolen (ICC) i Haag. Organisasjonens eksperter på internasjonal rett bidro med forslag og utkast, ga råd til sympatiserende regjeringer, mens deres erfarne lobbyister arbeidet i alle tenkelige fora og FN-møter for å få fart i arbeidet. USAs regjering på sin side gjorde sitt ytterste for å trenere og sabotere arbeidet.

– USA og Kina var utfordrende motstandere. De brukte sine ambassader til å true og legge press på afrikanske og asiatiske land. Vi brukte våre kontakter og la press på de vi mente var nøkkelpersoner i ulike land. Uten innsatsen til de frivillige organisasjonene hadde ikke ICC og Roma-vedtektene blitt såpass gode som de er, sier Macpherson.

– På mange måter opptrer vi som myndighetene gjør. Vi samler inn etterretningsinformasjon fra våre nasjonale avdelinger. Vi utarbeider forslag, legger strategier, mobiliserer mediene og presser på, sier han.

Selv om Amnesty er stor, mener Macpherson at det avgjørende er samarbeidet mellom de ulike organisasjonene i flere land om spesifikke saker. I kampanjen for å regulere våpenhandel og begrense spredningen av håndvåpen, går flere store organisasjoner sammen, og kampanjen har forgreninger til flere av de norske organisasjonene.

– Mange slike prosesser er langsiktige. Vi må snakke med folk i FN eller Europarådet, men vi må også mobilisere folk i for eksempel Oslo slik at norske politikere tar opp saken, sier Amnesty-direktøren. ■

> **Det er ikke nytt at vi driver slike kampanjer – vi blir bare bedre til det.**

David Skinner, leder av Redd Barna-alliansen.

Ber givere om penger til politiske kampanjer

Private givere til norske bistandsorganisasjoner oppfordres ikke lenger bare til å støtte utviklingsprosjekter. De bes også om å støtte politiske kampanjer

BISTANDSLOBBY

■ JAN SPEED

Gunstein Instefjord, lederen for utviklingspolitisk avdeling i Kirkens Nødhjelp.

Gunstein Instefjord, lederen for utviklingspolitisk avdeling i Kirkens Nødhjelp, håper at givere som tidligere ga til bestemte prosjekter, også vil være villig til å gi til støtte for forskjellige kampanjer med klare politiske overtoner.

Nylig var Instefjord med når kirkeledere fra Canada og Tanzania oppsøkte gullgruver drevet av britiske og kanadiske selskaper like ved Victoriasjøen. Det skal mobiliseres til kamp mot de internasjonale selskapene for å sikre Tanzania en mer rettferdig del av inntekter fra gruvedriften i landet.

– Dette er et godt eksempel på vårt globale nettverk. Kirkerådet i Tanzania har bedt om hjelp til å rette søkelyset mot gruveselskapenes virksomhet. Kirkens Nødhjelp, i samarbeid med Christian Aid og den kanadisk reformerte kirken, støtter utarbeidelsen av rapporten, forteller Instefjord på telefon fra Victoriasjøen. Biskoper rundt om i verden skal mobiliseres. Mens gruveselskapene påstår at gruvedriften i Tanzania går med underskudd, har de med enorm profitt internasjonalt – som de ikke må skatte av til det østafrikanske landet. Det ønsker organisasjonene å gjøre noe med.

Nettverk. Kirkens Nødhjelp har i løpet av de siste årene systematisert og profesjonalisert sitt arbeid med kampanjer, etter modell fra Christian Aid i Storbritannia.

De tre viktigste internasjonale nettverkene de bruker er:

■ ACT – Action by Churches Together – som har utviklet seg fra å være nødhjelps- og bistandsrettet til å ha sterkere fokus på politisk arbeid.

■ Brusselbaserte APRODEV – en allianse av kirkelige bistandsorganisasjoner som henvender seg til EU-systemet.

■ KN samarbeider med den katolske kirken og nærmere 100 organisasjoner i Ecumenical Advocacy Alliance med hiv/aid-spørsmål og internasjonale handelsspørsmål.

Gir resultater. – Disse nettverkene gjør at vi rask kan engasjerer oss i saker. Det er de grunnleggende positive erfaringene fra kirkelige engasjement i gjeldsslettekampanjen Jubileum 2000 som viste at globale kampanjer gir resultater.

– Det er en økende forståelse av at utviklingsspørsmål har å gjøre med politikk på alle nivåer, sier Instefjord, som leder en utviklingspolitisk avdeling med rundt ti ansatte. Ved å bruke KNs ungdomsorganisasjon, Changemaker som aksjonsgruppe, får de ofte medieblest om sakene de tar opp.

– Hva styrer valg av kampanjer? Blir det styrt av det som er gjeldende agenda til utviklingsministeren?

– Noen ganger har det forankring hos lokale partnere. Andre ganger skjer det som en vekselvirkning med saker som er på den politiske dagsorden, eller trender i tiden. Fokus på åpenhet og skatt er noe norske myndigheter er opptatt av. Det har positive synergier, sier Instefjord, men avviser at det er den gjeldende politiske dagsorden som styrer organisasjonens kampanjevalg.

– Vi velger også saker som ikke er på den politiske agendaen. Retten til vann er viktig for våre partnere, men er ikke prioritert i Norge, sier Instefjord.

Penger og politikk. Den nye innretningen gjør at innsamlingsprofilen til Kirkens Nødhjelp er under omlegging etter modell fra britiske Oxfam. Det er ikke bare bistandsprosjekter som skal støttes av givere, men også politiske kampanjer.

– Det er viktig at det politiske arbeidet reflekteres i innsamlingsarbeidet. Vi utfordrer folk til deltagelse i kampanjer, sier Instefjord.

Årets Fasteaksjon vil sette fokus på eksport av norsk ammunisjon – med både innsamling og en postkortkampanje rettet mot regjeringen.

Store muligheter. – Norsk Folkehjelp har ikke vært flinke nok til å slå sammen politisk arbeid og innsamling. Vi har ikke funnet de riktige grepene ennå. Her er det store muligheter, sier generalsekretær Petter Eide i Norsk Folkehjelp. Han syns at Kirkens Nødhjelps kobling av kampanjer og innsamling er bra, og mener KN har lært litt fra Amnesty International, der han arbeidet tidligere. Amnestys kampanjer genererer både politisk engasjement og inntekter til organisasjonen.

Politisk agenda. Norsk Folkehjelp har bare begrenset samarbeid med globale kampanjenettverk, men er den organisasjonen i Norge som historisk har klarest profil som en politisk bistandsorganisasjon.

– Vi har et politisk agenda. I motsetning til mange av de store internasjonale organisasjonene er vi ikke nøytrale, vi mener noe om alle de landene der vi arbeider. Mens vi arbeider med bistand på lokalsamfunnsnivå, mener vi samtidig at bærekraftig bistand er umulig uten politiske endringer, sier Eide. For tiden arbeider han intenst med utviklingen i Gaza der Norsk Folkehjelp driver grasrotprosjekter innen utdanning, fiske og landbruk.

– Samtidig jobber vi med okkupasjonsproblematikken. I den sammenheng vil vi også påvirke norske myndigheter til å ta klar stilling, sier Eide. ■

:HVEM HVA HVOR I ALL VERDEN?

1. Hvem er dette?
2. Hvem var president i Kenya i 1998?
3. Hva heter hovedstaden i Den demokratiske republikken Kongo?
4. Hva er ANC forkortelse for?
5. Hvilke er FNs tusenårsmål 3 og 4?
6. Hva heter statssekretæren for uviklingssaker?
7. Hvilket land er Afrikas minste (på fastlandet)?
8. Hva heter Bistandsaktuelts debattredaktør?
9. Hvem er Raila Amolo Odinga?
10. Hvilken øy er verdensberømt for sine teplantasjer?
11. Hva heter de tre største byene i Asia?
12. Hvilken norsk stortingspolitiker sitter i vaksinealliansen GAVIs styre?
13. Hvilken politisk gruppe kontrollerer Gaza siden juni 2007?
14. Hvor holdes i disse dager Afrika-mesterskapet i fotball?
15. Hvilke var israelittenes tre viktigste helligdommer i oldtiden?
16. Hva heter myntenheten i Vietnam?
17. Botswana har de siste 15 årene hatt en gjennomsnittlig årlig økonomisk vekst på hvor mange prosent? (du får én prosent å gå på)
18. Hvor mange mennesker lever i dag for mindre enn to dollar om dagen?
19. Når ble det norske Indiafondet opprettet?
20. Hva heter folkebilen som nettopp er lansert i India?

Svarene finner du nederst på siden.

Spørrespalten er laget av **Ellen Rojahn**

EKSPERTNØTTA:

Hva heter sjefen i Den asiatiske utviklingsbanken?

SVAR:

Alt rett: Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!
15-19: Verden trenger deg.
10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.
5-9: Ikke så verst.
1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

1. Biliawal Bhutto, Benazir Bhuttos sønn.
2. Daniel arap Moi.
3. Kinshasa.
4. African National Congress.
5. 3) Fremme likestilling og styrke kvinners rettigheter 4) redusere verdens barnedødelighet.
6. Håkon Arild Gulbrandsen.
7. Gambia.
8. Thore Gerhard Hem.
9. Kenyansk politiker.
10. Sri Lanka.
11. Mumbai, Seoul, Jakarta.
12. Dagfinn Høybråten.
13. HAMAS, en islamistisk, parlamentær og politisk organisasjon.
14. I Ghana.
15. Tabernakelet, Salomos tempel og Serubabels tempel (Senere kalt Herodes tempel).
16. Dong.
17. Sju prosent.
18. To milliarder.
19. 1952.
20. NANO.

SVAR PÅ EKSPERTNØTTA:

Harunhiko Kuroda fra Japan.

:NOTIS

Valg i Zimbabwe 29. mars

Myndighetene i Zimbabwe har kunngjort at det blir president- og parlamentsvalg 29. mars. Og ikke uventet er sittende president Robert Mugabe regjeringspartiets Zanu-PFs presidentkandidat. Nok en gang truer opposisjonen med å boikotte valget hvis de ikke får garantier for et fredelig og rettferdig valg. Det ser ut til at Mugabe skriver ut til nyvalg uten å ta inn noen av opposisjonens krav. ■

Sør-Afrikas mektige lovbrytere

SØR-AFRIKA

Av Jan Speed

Det var Zumabanden mot Mbekigjengen. De møttes på kongressen til regjeringspartiet ANCs, med sinte blikk og skarpe kniver. Da Jacob Zuma og hans tilhengere gikk av med seieren (i desember), var det et mørbanket parti som vaklet videre. I sentrale stillinger finner vi nå både lovbrytere og folk som er under etterforskning.

Sør-Afrikas 96 år gamle frigjøringsbevegelse, Den afrikanske nasjonalkongressen (ANC), står ikke lenger fram som demokratiets og rettferdighetens stolte forkjemper. I flere sammenhenger har partiet vist forakt for den forbilledlige grunnloven de selv forhandlet fram og bidro til å få vedtatt i 1996.

Valget av Jacob Zuma til ny leder for Sør-Afrikas regjeringsparti ANC og dermed landets neste president har avslørt et land og et parti som mangler et moralsk veikart. Landets anseelse i arbeidet mot korrupsjon står på vaklende grunn. Det er først i november at Zuma vil bli formelt stilt for retten anklaget for å «ha akseptert bestikkelser, underslag, pengehvitvasking og kriminell virksomhet». Bare det at hans nærmeste økonomiske medarbeider sitter fengslet for korrupsjon, burde ha sikret at mannen ikke ble valgt. På toppen av det hele husker alle hans mange ekle uttalelser i forbindelse med voldtektssaken mot ham (der han ble frikjent).

:KOMMENTAR

Flere ANC-ledere, partiets ungdomsavdeling og fagbevegelsen COSATU mener åpenbart at rettssaken mot Zuma er et politisk bakholdsangrep satt i scene av Mbeki eller skumle hvite høyrekrefter. Disse kommentarene har ikke rot i virkelighet, og er bare egnet til å svekke tiltroen til det uavhengige rettsvesenet i landet – et rettsvesen som uansett vil bli satt på en hard prøve dette året.

Hadde problemet enda bare vært at ANC var blendet av Zumas populisme, karisma og politiske teft. Problemet er at ukulturen stikker dypt i partiet, og der har den forrige partilederen, nåværende president Thabo Mbeki, ansvaret. Situasjonen er tragisk ettersom det fortsatt er mange anstendige og svært dyktige personer både i regjeringen og partiet. Men den gul, grønne og svarte fanen favner både helter og skurker.

Valget av de 80 medlemmene av ANCs nasjonale eksekutivkomité (partiets landsstyre) viser at misbruk av penger ikke diskvalifiserer noen for politiske verv i landets største parti. 16 prosent av medlemmene er enten dømt eller under kriminaletterforskning. Enda flere har fått riper i lakken etter regelbrudd i parlamentet eller partiet. Noen av de mest sentrale er:

Kvinnen som fikk flest stemmer på kongressen, Winnie Madikizela Mandela (Nelson Mandelas tidligere ektefelle), er dømt for kidnapping og 43 tilfeller av underslag.

Tony Yengeni, som sitter i organisasjonen arbeidsutvalg, ble dømt for underslag i forbindelse med en våpenskandale. Da han slapp ut av fengselet, ble han båret ut som en helt av lokale ANC-ledere og dro rett på fest. Ingen i partiet har noen gang fordømt hans handlinger.

Blade Nzimande, et sentralt medlem av Kommunistpartiet og en Zuma-alliert, er under politietterforskning for underslag.

Flere av ANCs parlamentsmedlemmer som nå sitter i eksekutivkomiteen, er dømt for misbruk av reisegodtgjørelser.

„ I sentrale stillinger finner vi nå både lovbrytere og folk som er under etterforskning.

Som om ikke dette var nok, så er nå også landets politisjef (og lederen av Interpol) Jackie Selebi siktet for å ha mottatt bestikkelser. Han ble lenge beskyttet av president Thabo Mbeki, også etter at det var offentlig kjent at han var en god venn av en av landets mafiabosser (som er siktet for mord). Bare dager før Selebi ble siktet av en uavhengig etterforskningsenhet, The Scorpions (som ANC nå vil avskaffe), arresterte politiet en av etterforskerne basert på fiktive anklager. Saken ble umiddelbart avvist av domstolene. Likevel angrep ANC dommeren og antydet at det lå rasistiske motiver bak avvisningen av saken, mens anklagene mot Selebi ble opprettholdt.

Mye av grumset som nå skitner til det politiske landskapet i Sør-Afrika har røtter tilbake til kjøp av våpensystemer til nærmere 50 milliarder kroner på slutten av 1990-årene. En del av disse sakene er nå under granskning i både Storbritannia, Frankrike og Tyskland. Under press fra Thabo Mbeki og andre mektige krefter i ANC (inkludert Zuma og Yengeni) ble parlamentets egen granskning av skandalen stanset.

Nå har ANCs arbeidsutvalg bestemt seg for å undersøke saken på nytt, men resultatet skal ikke offentliggjøres. Mange observatører tror at målet ikke er å finne ut sannheten, eller om Zuma kan stille som presidentkandidat når Mbekis maktperiode utløper i 2009 – men å finne ut hvem andre i partiet som kan tenkes å kunne svertes av saken. Dersom også Mbeki rammes, er det noen som tror at presidentens kontor vil bli presset til å utstede et generelt amnesti for alle som er omfattet av våpenskandalen. Da kan Zuma bli president, og sannheten om noen av landets mektigste menn vil forbli skjult fra offentligheten. Det ville være et nederlag for sørafrikansk demokrati og svekke tiltroen til både politikere og rettsvesenet. ■

Jan Speed er Bistandsaktuelts nettavisredaktør. Han er selv sørafrikaner og har fulgt sørafrikansk politikk i en årrekke.

Bistandsspråket: Etiske dilemmaer feies under teppet

■ **MARTA CAMILLA WRIGHT**

Norske bistandsakører begrunner i stor grad bistanden ut fra en rettighetstankegang, viser en fersk doktorgradsavhandling om bistandens språkbruk. Konflikter og dilemmaer blir dysset ned.

Kjetil Fretheim leverte like før jul sin doktorgradsavhandling ved Det teologiske fakultetet i Oslo. Oppgaven hans handler om hvordan norske bistandsaktører moralsk begrunner at man driver med bistand. Som en del av arbeidet med avhandlingen har Fretheim intervjuet 23 bistandsarbeidere og –byråkrater fra Redd Barna, Norsk Folkehjelp og Kirkens Nødhjelp og Utenriksdepartementet. Fretheim har også analysert språkbruken i Stortingsmelding nr. 35 (2003-2004) «Felles kamp mot fattigdom» samt strategidokumenter i flere ulike organisasjoner.

Konflikt tones ned. Fretheims analyse viser at menneskerettighetene er det moralske grunnlaget for at det blir bedrevet bistand av nordmenn. Ifølge Fretheim dekker denne rettighetsorienteringen imidlertid over flere etiske utfordringer.

– Norske bistandsaktører sier at dette handler om rettferdighet, ikke fordi man skal rette opp skyld, men ut fra en tanke om at man bør sørge for lik fordeling. Språkbruken toner ned det som utfordrer norsk rikdom, nemlig at vi kunne ha gjort noe med årsakene til at folk er fattige, sier Fretheim.

„ Dårlig samvittighet er ikke en sentral begrunnelse for hvorfor nordmenn driver med bistand.

Kjetil Fretheim, forfatter av doktorgradsavhandling.

Doktorgradsstudenten mener språkbruken sørger for å legitimere at vi har rett til å drive med bistand og at det er riktig å gjøre det, mens konflikter og dilemmaer blir skjøvet i bakgrunnen

Ikke godhet. Ordbruken både i de ulike dokumentene og blant bistandsarbeiderne Fretheim snakket med vektlegger de fattiges universelle rett til å motta utviklingshjelp, samt giveres ansvar til å yte slik hjelp. Han fant også at det i liten grad legges vekt på godhet eller plikt. Veldedighetstanken er definitivt ute, å begrunne bistand ut fra veldedighet oppfattes av bistandsarbeiderne som gammeldags og også som nedvurderende

– Flertallet av dem jeg har snakket med setter menneskerettighetsperspektivet i kontrast til godhet eller veldedighet. Man ønsker simpelthen ikke å si offentlig at man er motivert av god vilje, mens man i private sammenhenger kan snakke om at for å være en god bistandsarbeider må man ha engasjement og godhet.

– *Og hva sier informantene om dårlig samvittighet?*

– Nei, det er ikke sentralt for hvorfor nordmenn driver med bistand. Overraskende egentlig, sier Fretheim. ■

Veksten i bistandsbransjen

Hvorfor kan ikke Norad desentraliseres til Sør?

Av Kjellan Spinnangr

BISTANDSAKTUELT HAR satt fokus på et viktig tema; veksten i bistandsbransjen. Det er gledelig at mange ikke-statlige organisasjoner melder om økonomisk vekst. På den annen side kan man spørre om den tilsvarende vekst i antall norske sysselsatte er like gledelig?

Hvorfor ansetter vi så mange nordmenn til å jobbe ute? Er det mangel på godt kvalifiserte zambiere, kenyanere, tanzanianere, etiopere, khmerer? Vet ikke disse selv best hvor skoen trykker? Er de ikke langt rimeligere å sysselsette? Er ikke dette «empowerment» og ansvarliggjøring? Med dagens norske lønns- og administrasjonskostnader kan man ansette minst 20 godt kvalifiserte kenyanere for kostnadene til en norsk bistandsstilling.

DET ER NETTOPP DETTE ARC-aid gjør. Også vår lille stiftelse opplever hyggelig vekst i støtte, spesielt fra et våkent lokalt næringsliv. Men vi er bevisste på at veksten skal skje i SØR. Mener vi noe med honnørordene «empowerment», «hjelp til selvhjelp» og «ansvarliggjøring», må dette vise seg i praktisk personalpolitikk, og ikke som stemmeøvelser.

ARC-aid har bygget opp en kenyansk søsterorganisasjon, ARC Kenya som blant annet driver et senter med nærmere 30 ansatte. Ingen nordmenn. Drift, vedlikehold og administrasjon av senteret, inkludert lønn og administrasjon, tilsvarer kostnadene til en norsk stilling. Ytterligere 20 er tilknyttet ulike program. De norske som er der, er enten betalende gjester, frivillige, eller

4 · AKTUELT — 10/2007 • bistandsaktuelt — bistandsaktuelt • 10/2007 — AKTUELT · 5

Rekordvekst i bistandsbransjen

Flere organisasjoner har fordoblet antall ansatte siden 2000

Aldri har det vært lettere å få jobb i bistandsbransjen. Norske hjelpeorganisasjoner vokser i ekspressfart. De opererer i stadig flere land, får flere og flere ansatte og inntektene vokser kraftig.

■ TOR AKSEL BOLLE

Stadig flere nordmenn har muligheten til å gjøre det samme som **Valter Tinderholt** i Redd Barna – å jobbe i en fremmed kultur. Bildet er fra Nepal.

I snitt har organisasjonene økt antall ansatte med over 85 prosent siden 2000.

VEKST I BÅDE ANTALL ANSATTE OG INNTEKTER – TI BISTANDSORGANISASJONER

	Ansatte	Inntekter (millioner kroner)
Kirkens Nødhjelp	2000: 112 / 2007: 176	2000: 422 / 2006: 791
Redd Barna	2000: 87 / 2007: 122	2000: 287 / 2006: 490
Utviklingsfondet	2000: 9 / 2007: 26	2000: 40 / 2006: 42
Plan Norge	2000: 15 / 2007: 37	2000: 168 / 2006: 301 *
Flyktninghjelpen	2000: 122 / 2007: 307	2000: 354 / 2006: 715
Norsk Folkehjelp	2000: 205 / 2007: 145	2000: 731 / 2006: 739
Strømmestiftelsen	2000: 31 / 2007: 35	2000: 89 / 2006: 127
Regnskogfondet	2000: 9 / 2007: 20	2000: 23 / 2006: 46
Leger Uten Grenser	2000: 6 / 2007: 24	2000: 38 / 2006: 331 **
Care Norge	2000: 14 / 2007: 13	2000: 73 / 2006: 108

«Ansatte» inkluderer ansatte på hovedkontoret + såkalte «ex.pat.s» (utsendte).
*) regnskapsår fra 1.7.2006 – 30.6.2007
**) hvorav 205 mill. fra tv-aksjonen 2006

Kirkens Nødhjelp, har økt inntektene sine fra 422 millioner kroner i 2000 til 791 millioner kroner i 2006.

Folkehjelpen måtte bremse

RAPPORT FRA RIKSREVISJONEN
Riksrevisjonen jobber med en rapport med tittelen «Effektiviteten i humanitær bistand». Den vil bli ferdig høsten 2008

KN og Flyktninghjelpen: – Vi vokser ikke for fort

Bistandsaktuelt skrev i nr. 10.07 om hvordan det blir flere ansatte i norske hjelpeorganisasjoner. Utviklingen gjør at det brukes for mye bistandspenger her i Norge, mener Kjellan Spinnangr.

:DEBATT

unge, oppegående pensjonister som yter en fortreffelig innsats som partnere til afrikanske kollegaer.

ANSETTELSESPOLITIKKEN Bistandsaktuelt rapporterer om, er et sterkt varsel om at vi som fagsektor ikke tar arbeidet alvorlig nok. Har vi tatt oppgjør med vår egen fortreffelighet og gavebistanden? Har vi tatt inn over oss at det er afrikanerne selv som må ta det største ansvar i sin egen frigjøringskamp fra fattigdom?

Er det en nedvurdering og umyndiggjøring av afrikanere når vi i så liten grad ansetter dem i ledende stillinger? Selvsagt har oppegående frivillige organisasjoner afrikanske ansatte. Men hvorfor bruke store midler til dyre norske stillinger, når afrikanere kan gjøre jobben minst like bra, og langt rimeligere?

TØR VI TENKE NYTT: Hvorfor kan ikke Norad desentraliseres til Sør? Hvorfor må alle hovedkontorene klumpe seg sammen i Oslo, verdens dyreste by? Selvsagt er dette misbruk av midler, en nedvurdering av afrikaneres egen kompetanse. Hjelp til selvhjelp, til hvem? Er det slik noen hevder, at bistand er viktigere for «giver» enn «mottaker»? Er hele «giver/mottaker»- konseptet feil? Er ikke dette uttrykk for snillisme, klientifisering og passivisering?

Tør vi ta denne debatten? ■

Kjellan Spinnangr er leder for ARC-Aid, Kristiansand.

Innlegget er forkortet av red. og kan leses i sin helhet på bistandsaktuelt.no

Nedprioritering av bistand til utdanning

De to områdene hvor bistanden har virket best, er helse og utdanning.

Av Karen-Brit Feldberg og Anders Breidlid

ERIK SOLHEIM HEVDER i Aftenposten 5/12 at de tradisjonelle bærebjelkene som helse og utdanning fortsatt vil dominere bistandsbudsjettet. Likevel nevnes ikke helse og utdanning blant de prioriterte områdene i bistandspolitikken. Hvordan forklarer Solheim og hans medspillere dette paradokset?

I den første helhetlige evalueringen av norsk bistand er det svært interessant å lese hva som har virket, og hva som ikke har virket. Ikke minst er det interessant å sammenligne de vellykkede områdene med den bistandspolitikken som superminister Erik Solheim fører. De to områdene hvor bistanden har virket best, er helse og utdanning. Som Norad-direktør Poul Engberg-Pedersen sier: «flere barn på skolebenken er det mest konkrete resultatet norsk bistand kan vise til».

Videre hevdes det at langsiktighet i bistanden er av den største betydning. Mottakeransvar er et viktig prinsipp og et mål man har arbeidet mot i norsk bistand over lengre tid. Evalueringen hevder imidlertid at man ikke i særlig grad har lykkes med det. Det påpekes dessuten som uheldig at bistanden endres i tråd med giveres politiske prioriteringer og motiver. Vi stiller oss på denne bakgrunn kritiske til de valg som er foretatt og den retning norsk bistand har beveget seg i de siste par årene med Erik Solheim som bistandsminister.

Barn får undervisning på et transittsenter i Sri Lanka. FOTO: BRENNAN JONES/IRIN

UNDER ERIK SOLHEIM er bistand til utdanning ikke et prioritert område. Nå er hovedfokuset i bistandspolitikken støtte til godt styresett, inklusive kamp mot korrupsjon, miljø og bærekraftig utvikling, kvinner og likestilling og olje og energi. Det kan sies mye bra om disse områdene i en bistandssammenheng, men de fleste av dem forutsetter en befolkning som kan lese og skrive. Det er for eksempel vanskelig å tenke seg at kampen for kvinner og likestilling kan lykkes når kvinner ikke har den nødvendige lese- og skriveferdighet. Og hva med godt styresett? Eller bærekraftig utvikling?

ET SENTRALT PUNKT i evalueringen av bistanden var langsiktighet i tiltakene. Det tar tid å utvikle sektorprogrammer og enda lengre tid å implementere dem. Hvordan virker det at man midt i perioden dreier bistandspolitikken vekk fra utdanning? Mangelen på kontinuitet skaper usikkerhet hos mottakerne og Norges troverdighet som seriøs og forutsigbar samarbeidspartner svekkes.

DET ER IKKE MULIG å opprettholde et engasjement for utdanning uten at det støttes og styrkes av ledelsen i UD. Solheim kan derfor ikke holde fast ved at innsatsen ikke svekkes når han selv ikke prioriterer det. Når UD nå reduserer all bistand til bilaterale tiltak om utdanning og lar midlene gå inn i sektorstøtte og internasjonale fond eller via Verdensbanken, blir Norges rolle som selvstendig aktør på dette feltet borte. Solheim har med sin iver etter å markere en egen profil i bistandspolitikken kommet i skade for å svekke de områdene som er de meste grunnleggende og, ifølge Norads evaluering, de mest vellykkete. Å skifte fokus på bistanden med ethvert politisk skifte i Norge, bidrar til å svekke bistandens muligheter til å virke langsiktig. Det bør stilles store spørsmålstegn ved dette. Solheims nedprioritering av utdanning blir ikke mindre merkelig når skole og utdanning her hjemme er et av SVs viktigste satsningsområder. Også statsministeren la sterk vekt på utdanning i sin nyttårstale for 2008.

Vi spør: hvor er logikken, Solheim? Vi utfordrer Solheim og fagmiljøene i UD og Norad til å ta bistand til utdanning opp til ny vurdering og gi det en tydelig profil og sterkere prioritering enn det har fått de siste par årene. ■

Anders Breidlid er professor og **Karen Brit Feldberg** er høgskolelektor, begge ved Høgskolen i Oslo.

Innlegget er forkortet av red. og kan leses i sin helhet på bistandsaktuelt.no

IMF er fortsatt kravstor

…men norske ambassader mener rådene er gode

Regjeringen og norske organisasjoner er kritiske til Det internasjonale pengefondets mange krav til fattige land. Flere norske bistandsambassader mener derimot at rådene og betingelsene fra den utskjelte finansinstitusjonen bidrar til utvikling.

■ PER-IVAR NIKOLAISEN

IMF

Aktivister, politikere og akademikere i verdens rikeste land er i stadige diskusjoner om kravene finansinstitusjoner som IMF og Verdensbanken stiller til sine fattige låntagere. Engasjementet er så stort, at det overrasket visedirektør Ruben Lamdany ved pengefondets uavhengige evalueringskontor (IEO) da han nylig var i Norge for å legge frem en ny rapport om bruk av betingelser i lånepolitikken.

Finansminister Kristin Halvorsen og de mange tilhørerne i plenumsalen i regjeringskvartalet fikk høre at IMF ikke hadde klart å redusere antall krav i sine programmer. På den annen side er fondet på vei vekk fra å stille betingelser om saker de ikke selv har greie på. De fleste kravene stilles innenfor kjernekompetansen skatt, budsjett og pengepolitikk. Kontroversielle krav knyttet til privatisering og liberalisering er langt færre enn tidligere. Likevel stiller IMF fortsatt betingelser som ikke er avgjørende for å lykkes med å nå hovedmålet for et låneprogram.

Evalueringskontoret stilte også spørsmål ved fondets rolle som dørvokter for andre bistandsgivere, både innen gjeldsslletteinitiativet HIPC og budsjettstøtte.

Måtte svare for seg. I det hele tatt fikk fondets andre fremmøtte, direktør Juan Zalduendo i policyavdelingen (retningslinjer, planlegging, red.anm.), mye å svare for overfor den kritiske forsamlingen. Mens Kristin Halvorsen fremholdt at kravene ikke måtte være ideologisk baserte, pekte forsker Benedicte Bull på at betingelsene er lite effektive. 20 års forskning viser at det er lite samsvar mellom kravene og det som faktisk blir gjennomført av politikk, noe som bekreftes i evalueringsrapporten. Statssekretær Roger Schjerva støttet evalueringskontorets anbefaling om å sette et tak på antall betingelser. Jostein Kobbeltvedt i Kirkens Nødhjelp mente det store antallet krav skadet de lokale politikernes handlingsrom.

Pengefondet stiller ikke lenger krav om at fattige land som Uganda skal innføre skolepenger, men holder fortsatt et skarpt blikk på landenes offentlige utgifter.

FOTO: RAGNHILD BAKKE

Ingen kravliste. – Det er ikke slik at vi i IMF kommer med en liste over krav, og ber låntakerne signere. Vi går i dialog om utfordringene, om hva som bør gjøres for å løse de økonomiske problemene. Dette leder også til diskusjoner om alternative utviklingsveier, og det er en økende interesse også innad i IMF for å presentere slike alternativer, sa Zalduendo.

Han mente det var for tidlig å si om fondets nye retningslinjer fra 2002 om å være mer forsiktig med antall krav, virker. Derfor vil det også være for tidlig å sette et tak på antall krav, slik evalueringskontoret anbefaler, påpekte han.

> **Det er ikke slik at vi i IMF kommer med en liste over krav, og ber låntakerne signere.**
>
> **Juan Zalduendo**, direktør i IMFs policyavdeling.

Støtte fra ambassader. I en rundspørring Bistandsaktuelt har gjort til seks norske ambassader som driver budsjettstøtte, er holdningene til Det internasjonale pengefondets arbeid gjennomgående mer positive enn det som kom frem under møtet i regjeringskvartalet.

Selv om norsk budsjettstøtte ikke er avhengig av noen godkjenning fra Det internasjonale pengefondet, mer enn gløtter ambassadene til ekspertene i Washington.

Halvparten av landene de norske ambassadene opererer i har låneprogrammer (PRGF) overfor IMF, mens den andre halvparten har gått inn på frivillige rådgivingsprogrammer (PSI). Flere av ambassadene opplever fondets betingelser og råd som sentrale for å nå målene for norsk bistand. Privatisering og liberalisering ser ut til å være på vei ut av de ulike programmene.

Flertallet av ambassadene hevder også at de lokale myndighetene «eier» målene som settes i programmene. Et eksempel er Nicaragua, der de venstreorienterte sandinistene har laget en helt ny avtale med fondet, der tusenårsmålene er inkludert som parametere. Landet avviser også alle krav om privatisering.

Ambassaden i Tanzania fremholder at økonomisk vekst er en forutsetning for fattigdomsreduksjon i landet, og at fondets strukturelle kriterier er relevante for økonomisk vekst. Også ambassaden i Malawi anser fondets betingelser som sentrale for økonomisk stabilitet og styring.

Holder seg orientert. Ambassaden i Uganda mener IMFs fokus på makroøkonomisk stabilitet og finansforvaltning er en viktig forutsetning i kampen mot fattigdom. På spørsmål om man har eksempler på at betingelser fra IMF har fått negative konsekvenser, fremhever ambassaden i stedet et positivt eksempel. Fondet rådet Uganda til å foreta store investeringer i energisektoren, om nødvendig også ta opp lån for å få til dette. Dette er politikk som Norge støtter.

Fondets vurdering av den makroøkonomiske politikken og utviklingen i Mosambik er et av de grunnleggende prinsippene i avtalen som er gjort mellom myndigheter og givere når det gjelder budsjettstøtte. Et brudd på prinsippene i denne avtalen kan føre til at budsjettstøtten blir lagt på is.

– Norge holder seg til enhver tid orientert om IMFs vurderinger av den makroøkonomiske utviklingen, og bruker det som ett av flere nyttige innspill for å vurdere nivå for budsjettstøtten, skriver den norske ambassaden i Mosambik, der myndighetene har et frivillig rådgivingsprogram (PSI) med Pengefondet.

Ruben Lamdany, IMFs uavhengige evalueringskontor.

I en situasjon der IMF mener det er sterke avvik fra målene satt i et låne- eller rådgivingsprogram eller den økonomiske politikken sees på som lite forsvarlig, vil giverne diskutere om dette er så alvorlig at det bør få konsekvenser for utbetalingene.

Kritikk fra Zambia. Ambassadene er derimot ikke bare begeistret over fondets politikk. Ambassaden i Uganda peker på at IMFs vurderinger ikke er koblet opp mot bistandsgiverne og Ugandas bredere målsetning om godt styresett og demokratiutvikling. Ambassaden i Tanzania er kritisk til at fondet ønsker økte strømpriser i landet.

Ambassaden i Zambia er kanskje den mest kritiske. I svaret til Bistandsaktuelt advarer den mot fondets monopol på analyse og rådgivning innenfor penge-, valuta- og finanspolitikk. Ambassaden er skeptisk til de omfattende diskusjonene bak lukkede dører med Finansdepartementet og Sentralbanken i Zambia. I 2005 og 2006 skal betingelsene knyttet til penge- og valutapolitikken ha ført til at fattigdommen økte på landsbygda. IMF var med på å presse valutaen opp og gjorde det vanskelig for aktørene utenfor den lukrative gruveindustrien.

– Man har gått over til en de facto flytende valutakurs kombinert med en meget stram pengepolitikk, uten at man har verken de nødvendige institusjonene eller markedene for å håndtere dette på en bærekraftig måte. Dette, kombinert med det faktum at den zambiske økonomien er ekstremt utsatt for svingninger i globale kobberpriser og økende spekulasjonspress mot afrikanske valutaer generelt, setter landet i en meget sårbar situasjon for store svingninger i valutakursen, påpeker landøkonom Olav Lundastøl som har skrevet svarene for ambassaden.

Han tar til orde for at man anstrenger seg for at fondets enestående fagkompetanse innen makroøkonomi først og fremst brukes til å fremme sysselsetting, utvikling og fattigdomsreduksjon, ikke bare til å gjøre noe med inflasjon og tradisjonell makroøkonomisk stabilitet. ■

FAKTA OM IMF

■ Det internasjonale pengefondet ble unnfanget under en FN-konferanse i Bretton Woods i 1944 og har i dag 185 medlemmer. Tanken var at mer internasjonalt, økonomisk samarbeid skulle hindre gjentagelsen av feiltrinnene som førte til den økonomiske krisen i 30-årene.

■ Fondet har som mål å fremme en bærekraftig økonomisk utvikling og internasjonal finansiell stabilitet. Hovedaktivitetene er overvåkning av økonomien i medlemslandene, lån i krisesituasjoner og faglig bistand (rådgivningsbistand). Sammen med Verdensbanken har fondet etablert en egen subsidiert låneordning for fattige land, den såkalte Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF). Ifølge fondet er disse programmene understøttet av landenes egne fattigdomsstrategier.

■ Det øverste beslutningsorganet i IMF er Guvernørrådet eller styret. Rådet har vanligvis ett møte i året. Stemmestyrken til de ulike landene bestemmes i hovedsak av hvor mye det enkelte landet spytter inn i fondet. Mens Norge med sine fire millioner innbyggere har en stemmevekt på 0,77 prosent, har Nigeria med sine 130 millioner innbyggere 0,80 prosent. USA har 16,79 prosent.

Kilde: Norges bank og IMF.

BETINGELSER I IMF

■ Det internasjonale pengefondet (IMF) er blitt sterkt kritisert for betingelsene det stiller til fattige land. Organisasjoner og politikere på venstresiden har vært særlig kritisk til kravene om privatisering og liberalisering.

I 2002 kom det nye retningslinjer som sa at IMF skulle redusere antall krav, og det er sterkt fokus på at betingelsene skal rotfestes i landenes egne langsiktige strategier. En ny rapport fra det uavhengige evalueringskontoret IEO viser at kravene fortsatt er mange: tinyurl.com/2ktmfr

Ambassadene svarer om IMF

Les ambassadenes fullstendige svar om Det internasjonale pengefondet på nett, bistandsaktuelt.no.

Oppfordrer til privatisering i Burundi

■ PER-IVAR NIKOLAISEN

IMF

Det internasjonale pengefondet (IMF) er vaktbikkje for budsjettstøtten Norge gir til Burundi. Fondet oppfordrer nå landet til å privatisere kaffeindustrien, banker og hotellnæringen.

Norge skulle ha gitt 60 millioner kroner i budsjettstøtte til Burundi via Verdensbanken, med IMF som dørvokteren som sørget for at statsøkonomien er i orden.

Støtten ble lagt på is etter en gigantisk korrupsjonsskandale der en sum på hele 1,6 prosent av bruttonasjonalproduktet forsvant i ubudsjetterte betalinger til oljeimportøren Interpetrol. Først på tampen av året sendte IMF ut et brev til giverne om at det var greit å overføre budsjettstøtten, etter at myndighetene hadde tatt omfattende grep for å rydde opp. Sentralbanksjefen var da arrestert og finansministeren sparket.

Ikke overraskende slaktes landets makroøkonomiske prestasjoner i pengefondets januarferske gjennomgang av låneprogrammet til Burundi. Korrupsjonsskandalen gjorde at landet ikke klarte å oppfylle flere krav IMF hadde stilt. Også en svært dårlig kaffehøst gjorde at veksten ble lavere enn ønsket, skriver fondet i rapporten som ble offentliggjort 23. januar.

Ønsker privatisering Fondet er likevel forsiktige optimister med tanke på 2008. Strukturelle reformer er på god vei i pengepolitikken, innen budsjettkontroll og i finansiell sektor.

Mer kontroversielt med tanke på norsk støtte, er det at optimismen skyldes at Burundi har sagt at de vil privatisere kaffesektoren, i tråd med ekspertene i Washington sine ønsker. I den rødgrønne regjeringens Soria Moria-erklæring heter det at ingen norsk støtte skal gå til programmer som fremmer privatisering og liberalisering.

Kaffeprivatiseringen er ikke omtalt som såkalt «prior action», tiltak som må gjøres før støtte blir utbetalt. Fondet påpeker likevel spesifikt at det må lages en privatiseringsstrategi for 133 vaskestasjoner for kaffe innen juni. IMF oppfordrer også til å privatisere bank og hotellnæringen, for å få ytterligere fart på den økonomiske veksten.

Ok, sier Norge. – Vi kommer ikke til å motsette oss privatisering eller liberalisering så lenge tiltakene skjer etter ønske fra nasjonale myndigheter. Det som er viktig er at landene selv får utforme sin økonomiske politikk, sier statssekretær i Finansdepartementet Roger Schjerva (bildet) i en kommentar.

Han viser til at Norge har en svært tett dialog med burundiske myndigheter. Ifølge Schjerva har ikke Burundi tatt opp privatisering av kaffesektoren eller andre sektorer som et problem eller som noe landet er blitt påtvunget av IMF.

– Norge er imot at IMF skal stille krav om privatisering og liberalisering. Dette arbeider vi for ved at to ting må skje samtidig. IMF skal kun i helt spesielle tilfeller kunne stille krav på områder som er utenfor sin kjernekompetanse. Dessuten ønsker vi at låneprogrammene skal ha en sterk nasjonal forankring, sier Schjerva.

Han mener at denne holdning er i tråd med forslagene i den nye rapporten om strukturkondisjonalitet fra IMFs uavhengige evalueringskontor. ■

> **Fondet påpeker at det må lages en privatiseringsstrategi for 133 vaskestasjoner for kaffe innen juni.**

Les hele IMF-rapporten om Burundi her: tinyurl.com/yutzs9

ØKONOMI

– Utviklingsland stabiliserer verdensøkonomien

Veksten i store utviklingsland som Kina og India, demmer opp for dårlige nyheter i vestlige økonomier, går det frem i en artikkel i Guardian Weekly.

Oppbremsingen i den amerikanske økonomien og trøbbel i lånemarkedene har økt frykten for en global økonomisk krise. Utviklingslandene vil spille en avgjørende rolle i at landingen etter flere års sterk vekst i de vestlige økonomiene, blir mykest mulig, påpeker Verdensbanken i sin rapport om de økonomiske utsiktene for 2008.

Verdensbanken spår at fortsatt stort forbruk i de oljeeksporterende landene, ekspansjon i Kina og India vil gjøre at verdensøkonomien vokser med syv prosent eller mer i løpet av dette året.

Verdensbanken advarer likevel mot at en ytterligere svekket amerikansk dollar vil gi mindre eksportinntekter til utviklingslandene. Hvis finansmarkedene fortsetter å vakle, vil det også kunne gå utover investeringene i utviklingslandene. ■

Malawiere skeptisk til EU-avtale

Flere sentrale ikke-statlige organisasjoner i Malawi er skeptiske til den nye handelsavtalen med EU, skriver Inter Press Service fra Johannesburg. Avtalen tar sikte på å skape et frihandelssamarbeid mellom land i Afrika, Karibia og Stillehavet.

Organisasjonene påpeker at landet ikke har styrket sin eksport til utlandet, til tross for at Malawi har fått særbehandling på de europeiske markedene.

De er særlig bekymret for at avtalen skal hindre Malawi å beskytte egen industri gjennom tollmurer og andre tiltak.

– Vi advarer offentligheten og det sivile samfunnet i Malawi mot å gi etter for presset og skremselen som EU bruker for å overbevise oss om at avtalen er bra for landet, erklærte organisasjonene nylig.

Ifølge organisasjonene vil Malawi trenge en kapitalinnsprøyting på svimlende 5,7 milliarder euro for å tilpasse seg slik at det er mulig å nyte godt av det nye handelssystemet. Organisasjonene truer med å bringe regjeringen i landet for retten, for brudd på menneskerettighetene, dersom myndighetene undertegner avtalen med EU. ■

Korrupsjon i statseid gasselskap

Så mange som 80 prosent av de 2800 ansatte hos den største statseide gassdistributøren i Bangladesh kan være innblandet i den gigantiske korrupsjonsskandalen som nå herjer selskapet. De ansatte skal ha mottatt bestikkelser fra både bedrifter og husholdninger i årevis, mot å gi kundene uoffisielle rabatter, melder AFP.

Avsløringene kommer som følge av korrupsjonsjakten den militære overgangsregjeringen satte i gang i februar i fjor.

Så langt har 128 ansatte gått med på å betale tilbake verdier for nærmere 58 millioner amerikanske dollar.

– Men dette er bare toppen av isfjellet, sier en talsmann for myndighetene. Bangladesh går for å være et av de mest korrupte landene i verden, ifølge de årlige rankingene til antikorrupsjonsorganiasjonen Transparency International. ■

IMF tror på lavere økonomisk vekst – men ikke i Afrika

Det internasjonale pengefondet, IMF, har nedjustert sine prognoser for økonimisk vekst for 2008, men tror ikke på noen langvarig økonomisk depresjon. Den samlede økonomiske veksten er likevel nedjustert til 4,1 prosent for 2008, mot 4,9 prosent i fjor. Dårligs ut kommer USA. Her tror IMF på kun én prosent vekst i året som kommer.

Også økonomien i utviklinglandene vil ifølge IMF ha lavere vekst enn i 2007. Med ett unntak: Afrika. Ifølge IMFs økonomer vil høye råvarepriser, en bedre afrikansk økonomisk politikk og det faktum at det afrikanske kontinentet er mindre utsatt for globale økonomiske svingninger enn Asia, gi fortsatt økonomisk vekst på det afrikanske kontinentet. Pengefondet oppjusterer derfor sine vekstprognoser for det afrikanske kontinentet fra seks prosent i 2007 til sju prosent i 2008. ■

MÅNEDENS STATISTIKK

TRAKTORER

Antall traktorer per 100 km² jordbruksland. *Kilde: Verdensbanken*

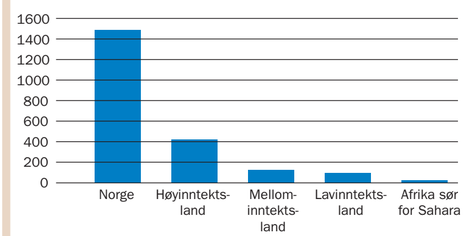

Håp om forsoning mellom Nepals krigere

Gamle fiender jobber sammen i norskledet fredsarbeid

NEPAL

KATMANDU (b-a): To soldater som tidligere sto på hver sin side i en bitter konflikt, står nå sammen om å dele ut medisinsk utstyr og arbeide for fred. De er lyspunkter i Nepals vanskelige ferd mot demokrati, sikkerhet og forsoning.

■ I NEPAL:
LINE WOLF NIELSEN

Skal de maoistiske opprørssoldatene integreres i den nepalske hæren? Dette er et av stridsspørsmålene de politiske partiene i Nepal må ta stilling til i de kommende månedene. FOTO: SCANPIX/AFP PHOTO/PRAKASH MATHEMA

Det er ikke lenge siden virkeligheten var en helt annen: Som offiser i den maoistiske opprørshæren People's Liberation Army (PLA) hadde kamerat Jigme (23) oppgaven med å okkupere familiehuset til oberstløytnant Ishwor Mainali (40) i regjeringshæren. I dag er alt snudd på hodet. De to gamle fiendene er nye venner og står sammen om å dele ut medisinsk utstyr og jobbe for fred i Nepal. Jigme er til og med invitert som husvenn hjem til Mainali. Han nølte før han steg over terskelen.

Synlig fredsinnsats. To ganger er valget på en ny grunnlovgivende forsamling i Nepal blitt utsatt, og over ett år etter fredsavtalen venter nepalerne fortsatt på resultater. Jigme og Mainali utgjør ett av totalt ti særskilte team, kalt Joint Monitoring Team utpekt av FN i Nepal (UNMIN). Teamene er viktige redskaper for å bidra til forsoning mellom tidligere fiender og i befolkningen generelt. FN-teamet inkluderer også 46-årige Ole Tomb, som er med som internasjonal våpenobservatør. Han er utsendt av det norske forsvaret, hvor han har rang som major.

Jigme og Mainali har deltatt i det spesielle FN-oppdraget siden mai 2007. Ishwor Mainali forteller at folk ofte blir overrasket over å se de to tidligere fiendene kjøre i samme bil og arbeide sammen.

– Jigme får noen ganger høre «masse dritt», når folk finner ut at han er maoist, men han utviser en høy grad av forståelse og fleksibilitet, og de er begge meget teamorienterte, forteller major Tomb.

Oberstløytnant Mainali understreker på sin side at en viktig side ved oppdraget er å tenke som et team – ikke som en individuell representant.

– Vi kjører under FN-flagg og bør være kompromissøkende, ikke rigide, sier han.

Jobbet med vennskap. Mainali har valgt ikke å dvele ved at Jigme tidligere har vært med å okkupere familiehuset hans. I stedet har han invitert Jigme med seg hjem.

– Vi er soldater – vi hadde alle en ordre å utføre. Det var den gang, og nå er vi gode venner og ønsker begge et «naya Nepal» – et nytt Nepal. Jeg bærer ikke nag, sier han.

Vennskapet har utviklet seg over tid, men er også blitt stimulert bevisst. Aller først skulle de på to ukers trening og sove i samme rom.

– Ikke i samme seng riktignok, sier Mainali spøkefullt.

De har besøkt hverandre privat, og Mainali sier at han ikke har noe å skjule for Jigme.

– Jeg stoler på ham. Jeg prøver ikke å få ham til å skifte side. Vi har hver vår ideologi og der er vi forskjellige, men vi er også begge to mennesker, og jeg respekterer ham.

> **Vi er soldater – vi hadde alle en ordre å utføre. Jeg bærer ikke nag.**
>
> **Ishwor Mainali**, oberstløytnant i hæren.

Fiender igjen? Ole Tomb mener at en av grunnene til at disse teamene virker, er at det er folk som har kjempet i praksis.

– Det er ikke politikk, men virkelighet – derfor er ideologien nok ikke så sterk her, mener han.

– Vi spiser frokost sammen og snakker om jenter – det er som det skal være.

På spørsmålet om hva som vil skje med vennskapet deres hvis den politiske situasjonen blir vanskeligere og de to hærene igjen skal kjempe mot hverandre, sier oberstløytnant Mainali:

– Hvis jeg en dag står foran Jigme i en kampsituasjon, så vil jeg ikke kunne skyte – jeg skal i hvert fall tenke meg om to ganger.

Jigme nikker.

Oberstløytnant **Ishwor Mainali** (t.v.) i Nepals regjeringshær arbeider side om side med «kamerat» **Jigme** fra maoisthæren. Oppdraget er å bidra til forsoning mellom partene. Nordmannen **Ole Tomb** er internasjonal våpenobservatør utsendt fra det norske forsvaret. FOTO: LINE WOLF NIELSEN

Norsk idé fra Sudan. Det var den norske generalen Jan Erik Wilhelmsen som tok med seg ideen om Joint Monitoring Team til Nepal fra Sudan, der han tidligere arbeidet. Nå er Wilhelmsen sjef for FNs våpenobservatører, som har vært i Nepal siden tidlig på våren i 2007.

– Det handler om å være synlige for befolkningen, at de ser at vi arbeider sammen og hører nytt fra oss om hva vi gjør. Det gir trygghet og skaper en positiv ramme for arbeidet vårt, sier Wilhelmsen.

Vi er alle nepalere... I det daglige har Mainali og Jigme praktiske oppgaver. Vi er med når firehjulstrekkeren deres parkerer i gresset utenfor en liten helseklinikk noen kilometer utenfor hovedstaden Katmandu. Den er bygget med støtte fra Japan. Oberstløytnant Ishwor Mainali løper ut og hilser på klinikkens personale. Med mer enn 20 år som offiser i Nepals regjeringshær har han en naturlig autoritet. Folk lytter, selv om han ikke har uniform på.

Ishwor Mainali forklarer at FN-teamet kommer med en gave fra den norske regjeringen; nytt utstyr til klinikken. Boksen med det nye utstyret holder Jigme på å ta ut av bilen. Han er sterk og bærer kassen inn på legeassistent Depika Paudels kontor. Her introduserer oberstløytnant Mainali kamerat Jigme som offiser fra den maoistiske folkehæren.

Det utstyret Depika Paudel steriliserer sine redskaper med, er 16 år gammelt og slitt. Jigme tar nytt utstyr opp av kassen, og hun takker flere ganger. Depika Paudel er meget glad for å se de to tidligere fiendene arbeider sammen, og byr alle på te.

The Joint Monitoring Team setter seg og tar imot de varme glassene. Å drikke te er en viktig del av jobben. Jigme mener at når folk ser at de arbeider sammen, så vil det hjelpe på fredsprosessen, og Depika Paudel gir ham rett i det.

– Vi er jo alle nepalesere, sier hun med et stort smil.

Må snakke sammen. De felles patruljene samler også inn informasjon til ledelsen i Joint Monitoring Coordination Committee (JMCC). Også her er det tidligere fiender rundt bordet.

Jan Erik Wilhelmsen sitter ved bordenden, og på hans venstre side sitter to høytstående offiserer fra Nepals regjeringshær. På høyre side sitter to høytstående offiserer fra maoistenes folkehær. Det er torsdag og tid for møte nummer 57 i JMCC.

Rundt dette bordet skal fredsprosessen bevege seg fremover. Er det klager om brudd på avtalen, tas de opp her.

– Å kunne snakke fornuftig med hverandre, er en meget viktig del av prosessen. Her i militære regi er det ikke noe problem, sier Wilhelmsen, med et hint til de politiske parter, hvor samarbeidet ikke er kommet så godt i gang.

Generalen vet godt at det er snakk om en stor omveltning.

– Disse menneskene har vært i krig med hverandre i mer enn ti år – og nå skal de plutselig snakke sammen og sitte ved samme bord. Men det jeg hører her er at begge sider sier «vi er alle sammen nepalere – vi ønsker et godt resultat.»

For den norske generalen handler det spesielt om å bygge relasjoner, og derfor er det også viktig å spise middag sammen – eller dra på kurs.

Menneskelige relasjoner. Den norske ambassaden i Katmandu har finansiert et 14-dagerskurs i fredsbygging og konflikthåndtering for to av JMCC-medlemmene, én fra hver side av bordet. Det fant sted ved Forsvarets skolesenter i Oslo. To andre reiser i slutten av januar.

Norge har også gitt penger til et prosjekt for å fremme fred og stabilisering. Helseutstyret til klinikken utenfor Katmandu er en del av dette.

Major Tore Winther, som er nødhjelpsmedarbeider for FN-styrken i Nepal og utsendt fra Norges forsvar, forteller at FN ikke selv har midler til denne slags aktiviteter. Det er støtte som gis fra Norges regjering. Formålet er å skape goodwill rundt leirene som er blitt bygget. Tore Winther har forvaltet de 600.000 norske kronene som ambassaden har gitt.

En maoistsoldat oppgir sine personalia overfor en FN-ansatt i Ilam i den østlige delen av landet. AFP PHOTO/HO/UNITED NATIONS MISSION IN NEPAL

Den norske generalen **Jan Erik Wilhelmsen** leder FNs overvåkning av fredsavtalen. Her hilser han på maoistenesleirkommandant, kamerat Pratickha, i Nawal-parasi i Sør-Nepal.

Glade smil. – I det vestlige Nepal har mer enn syv skoler – eller om lag 6.000 elever – fått skrivebøker og blyanter. Elevene går hjem og forteller foreldrene at FNs overvåkningsstyrke har gitt alle et sett med skrivesaker og at skolen har fått nye fotballmål. I Katmandu-dalen får 43 helseklinikker støtte til nytt utstyr, forteller han.

I tillegg støtter Norge et prosjekt som har til hensikt å bidra til positive holdninger til UNMIN.

Winther understreker at effekten av slike tiltak ikke kan måles i statistikker, men han mener at «den kan ses i de glade smilene vi etterlater oss.»

Pengene til aktiviteter rundt leirene er gitt som en éngangsbevilgning og vil ikke bli gjentatt i 2008.

> **Å kunne snakke fornuftig med hverandre er en meget viktig del av prosessen.**
>
> **Jan Erik Wilhelmsen**, leder av FNs overvåking av fredsavtalen.

Ikke bare valg. Mens de høytstående offiserene i JMCC har møttes over et halvt hundre ganger siden fredsavtalen, har samarbeidet mellom de politiske partiene og maoistenes politiske ledelse vaklet mellom kriser og lyspunkter. To ganger har partene utsatt et planlagt valg. I desember 2007 ble de syv politiske partiene og maoistene enige om å erklære Nepal for republikk når en ny grunnlovgivende forsamling er valgt. Denne historiske erklæringen avsluttet et år preget av fortsatt vold, nye militante grupperinger og endeløse politiske munnhuggerier.

Fordi det har vært stor oppmerksomhet om å få avviklet et valg – eller i det minste å få satt en dato for et valg, har det vært lett for de politiske krefter i Katmandu å overse at et valg til en ny grunnlovgivende forsamling kun er én av i alt tre komponenter av Nepals fredsavtale. De to øvrige punkter handler om en reform av Nepals sikkerhetsstyrker og opprettelsen av en sannhets- og forsoningskommisjon.

Hæren må med. Framtiden for de cirka 20.000 maoistene som sitter i FN-overvåkede leire over hele landet er avhengig av en reform av sikkerhetsstyrkene. Den nepalske hæren har åpent erklært sin uvilje mot å integrere maoistiske soldater inn i rekkene, mens maoistene ikke regner med annet enn at de to hærene skal slås sammen.

– Hæren er meget lite innstilt på reformer, og har aldri tidligere vært underlagt demokratisk kontroll eller revisjon. En reform vil bety et de facto tap av hærens og generalenes autonomi – og formodentlig også en betydelig nedjustering i størrelse, sier Rhoderick Chalmers, som er opphavsmannen bak International Crisis Groups rapporter om Nepal.

Ifølge ham er den nepalske hæren lullet inn i en tro på at de er beskyttet av spesielt USA og India, som ikke ønsker at maoistisk skolerte soldater skal være en del av en stående hær i Nepal.

Sannheten om overgrep. Den tredje, viktige delen av fredsavtalen handler om opprettelsen av en sannhets- og forsoningskommisjon, som skal ta opp de overgrepene som har funnet sted gjennom den ti år lange væpnede konflikten, hvor mer enn 14.000 mennesker mistet livet. Mer enn 1000 mennesker er forsvunnet og tusenvis er fordrevet fra sin hjem. Alle de store partiene har på et eller annet tidspunkt i løpet av konflikten tatt parti for enten maoistene eller hæren – og har «blod på hendene».

Ifølge Nepali Times avisredaktør Kunda Dixit er de ikke så interessert i å bruke mange ressurser på å finne fram til sannheten. Partene ønsker utelukkende å fokusere på forsoning.

– Medier og det sivile samfunnet har et stort ansvar; vi skal sørge for at overgrepene ikke får lov til å bli glemt, sier han.

En tredjedel uten innflytelse. Selv om den ti år lange væpnede konflikten mellom Nepals hær og de maoistiske opprørerne nå er avsluttet, mistet mer enn 130 mennesker livet i fjor på grunn av voldelige sammenstøt. Især har den sørlige regionen, lavlandet Terai som grenser opp til India, vært hardt rammet av urolligheter, streiker og veiblokader.

Madhesi-befolkningen fra Terai utgjør om lag en tredjedel av Nepals samlede befolkning, og protesterer mot årtiers diskriminering fra Nepals overklasse, som tradisjonelt kommer fra fjellområdene.

Håper å bli hørt. Madhesibefolkningens forskjellige politiske grupperinger frykter at valget ikke vil sikre dem politisk innflytelse proporsjonalt med sitt antall. Og de er ikke de eneste.

Nepal består av mange forskjellige minoriteter, og mange av dem stiller nå krav om innflytelse og et «naya Nepal» – et nytt Nepal. Statsapparatet skal omstruktureres; være mer gjennomsiktig og representativt – noen grupper ønsker en føderal struktur – og det skal bli slutt med høykastedominans fra Katmandu.

Siden den nye avtalen mellom maoistene og de øvrige politiske partiene nå innebærer at 60 prosent av plassene i den kommende grunnlovgivende forsamling skal velges etter prinsipper om forholdstallsvalg, har mange minoritetsgrupper et håp om endelig å bli hørt.

I et kaste- og mannsdominert samfunn som det nepalesiske, er forandringer ikke lette å gjennomføre, men å avvikle monarkiet er formodentlig bare en mindre del av en større og lengre forandringsprosess. En prosess hvor også kamerat Jigme og oberstløytnant Mainalis nye vennskap teller. ■

Line Wolf Nielsen er dansk frilansjournalist og har arbeidet i Nepal siden 2004.

NORSK BISTAND TIL NEPAL

■ I juli 2005 besluttet Norge å redusere utviklingsbistanden med 10 prosent som en reaksjon på den negative demokratiske utviklingen i Nepal. Da den eneveldige kongen trådte tilbake og de politiske partiene igjen kom til makten året etter, ble beslutningen endret.

■ I 2006 brukte Norge 160 mill. kroner i Nepal. I 2007 steg støtten til cirka 240 mill. kroner. Av disse pengene ble 33,5 mill. kr. gitt til Nepal Peace Trust Fund, mens 10 mill. kr. gikk til FNs Fredsfond.

Afrikansk jordbruk, Bankens feilgrep

Av Kjell Havnevik

JORDBRUK

Jordbruket har preget de lokale og nasjonale økonomiene i Afrika Sør for Sahara (Afrika) både historisk og i dag. Imidlertid har småbøndenes vilkår blitt stadig forverret de tre siste tiårene.

Når sturkturtilpasningsprogrammene som ble foreskrevet av Verdensbanken på 80-tallet ikke fikk den positive virkning man hadde forespeilet, ble fokus i utviklingsstrategiene på 1990-tallet forskjøvet til demokrati og fattigdomsbekjemping.

Når banken i sin World Development Report 2008 (WDR08) for første gang siden 1982 har fokus på jordbruket, var det derfor store forventninger knyttet til dens analyser og initiativ for å snu utviklingen innen afrikansk jordbruk. Imidlertid viser rapporten seg i hovedsak å være en forlengning av analyser og strategier som har vært fulgt de seneste 25 årene. Fortsatt dominerer forestillingen om betydningen av det frie marked – både lokalt og globalt. At afrikansk jordbruk fortsatt stilles overfor helt urimelige vilkår i sin konkurranse med et sterkt subsidiert og beskyttet jordbruk i Europa og Amerika – og at den lovede økte bistand fra G8 landene ikke har kommet, tillegges ingen vekt.

WDR08 anser videre at produktivitetsøkningen i det afrikanske jordbruket ikke vil skje ifølge den «Grønne Revolusjon»-modellen som innebar statlige investeringer, og som var svært vellykket i Asia. WDR08 hevder at svakheten til afrikanske stater gjør at de bør ha et begrenset virkeområde og at en sterkere desentralisering kan erstatte statlige intervensjoner i økonomiene. Småbøndene skal, ifølge WDR08, gjennom sin deltagelse i produkt- og kapital-, land og arbeidsmarked få en rekke valgmuligheter for å redusere fattigdommen, inklusiv jordbruksproduksjon, diversifisering ut av jordbruket til småforetak og andre aktiviteter eller migrasjon til byene.

Blant stadig flere anses Verdensbanken å ha tapt sitt intellektuelle lederskap når det gjelder å forstå Afrikas utvikling.

Verdensbanken har aldri blitt stilt til ansvar for de konsekvenser som dens råd og krav har fått for Afrika. Småbøndene er for utspredd og dårlig organisert og de gjeldstyngede afrikanske regieringene er altfor avhengig av Verdensbankens betingede bistand til å kritisere dens strategier. De rike land ser Verdensbanken som «sin» institusjon og fortsetter å finansiere dens forskning og aktiviteter til tross for at Banken blant stadig flere anses å ha tapt sitt intellektuelle lederskap når det gjelder å forstå Afrikas utvikling. Bankens forskning er også nylig blitt kritisert i en omfattende evaluering for perioden 1998-2005, den første på over 20 år. Den konkluderte med at Banken har tatt, «nye og uprøvde resultat som harde fakta på at dens prioriterte strategier fungerer». Evalueringen pekte i denne sammenheng spesielt på Verdensbankens «flaggskip», World Development Report (WDR). WDR blir publisert årlig med fokus på ulike tema og presenterer ofte strategier og anbefalinger som ikke er basert på en balansert analyse.

En tanzaniansk bonde arbeider i maisåkeren. Verdensbanken verken er eller har vært fattige afrikanske bønders venn, mener kronikkforfatteren. FOTO: SCANPIX

:KRONIKK

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes tgh@norad.no. Teksten bør ikke overstige 9000 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

Finnes det alternative perspektiver til de problemer og maktforhold som er skissert ovenfor og som de seneste tiår har medført økt fattigdom i Afrika og mangel på bærekraftighet i den globale utviklingen? I det følgende vil jeg kort skissere noen foreløpige perspektiver som bygger på min erfaring og kunnskap fra forskning og utviklingsarbeid ved nordiske og afrikanske universitet og forskningsinstitusjoner gjennom flere tiår.

Det finnes ikke lenger en løsning for Afrika og en for resten av verden. Det er behov for en analyse som tar hensyn til ressursbruk og ressursforvaltning og global rettferdighet. En slik analyse vil nødvendigvis sette et sterkere søkelys på de hinder som rike land og internasjonale institusjoner, inkludert Verdensbanken, representerer for fattigdomsreduksjon i Afrika, global rettferdighet og en bærekraftig forvaltning av jordens ressurser. Klimaproblematikken har medvirket til å understreke faren og mangel på bærekraftighet i den forandringsprosessen som har pågått de seneste tiårene. De økende globale ulikhetene, både innen og mellom land og regioner, påvirker det globale klimaet negativt ved at fattige og rike overforbruker naturressurser og derved undergraver livgivende økologiske system.

Til tross for de rike lands strenge krav overfor Afrika for fortsatt bistand, er verdens rike land ikke villige til å demokratisere institusjoner som representerer makt, for eksempel Pengefondet og Verdensbanken. Disse institusjonene er i ferd med å miste sin legitimitet blant Afrikas befolkning og bør erstattes av institusjoner som har bedre innsikt i og større vilje til å hjelpe Afrikas fattige gjennom støtte til en bredere utviklingsprosess på kontinentet.

En oppbygging av og støtte til regionale afrikanske institusjoner er en mulig vei å gå. Disse institusjonene vil ved å rekruttere kompetent personell ha større nærhet til og kunnskap om kompleksiteten i afrikanske samfunn og økologiske system og dermed også om forutsetningene for å støtte deres utvikling. Den videre utviklingen av demokrati i Afrika bør skje ved å tilpasse det rådende systemet til komplekse afrikanske realiteter med hensyn til etniske, eiendomsmessige og sosiale aspekter. Dette vil være nødvendig for at tilliten til demokratiske institusjoner og prosesser skal kunne styrkes på lang sikt.

For de aller fleste fattige er jordbruk og naturresurser de viktigste for deres overlevelse. Den økende fattigdommen i Afrika har skjedd parallelt med strukturtilpasningsprogram, redusert bistand og minskede investeringer i jordbruk og naturresurser. Under de senere år er Afrika og dets ressurser blitt gjenstand for ny og økende interesse ikke minst fra Asia, spesielt Kina, men også fra rike land i nord. Et nytt kappløp om Afrikas ressurser er således blitt innledet. Denne utviklingen forsterkes på kort sikt også av de globale klimaendringene som har medført at en større del av Afrikas (og andre kontinenters) fruktbare jord anvendes til produksjon av etanol og dieselolje for eksport til rike land, heller enn til matproduksjon. De globale korn- og matvareprisene har derfor steget kraftig noe som også påvirker den globale inflasjonen.

Denne senere utviklingen har ført til at Afrikas ressurser i økende grad blir kontrollert av eksterne interesser, at småbøndenes rettigheter til jord er blitt svekket og at matvaresikkerheten er blitt redusert. Endringene har ikke medført særlig økning i sysselsettingen for afrikanske småbønder på landsbygda. Den afrikanske landsbygdsbefolkningen migrerer derfor i økende grad til byene i håp om inntekter og arbeid. Men på grunn av mangel på industri- og annen økonomisk utvikling som kan absorbere arbeidskraft, øker fattigdomsproblemene i byene. Dette bidrar til økte politiske spenninger, noe som kan illustreres ved situasjonen i Nairobi i disse dager.

Afrika har derfor behov for store satsninger og investeringer for å styrke småbondejordbruket og dets institusjoner for å fremme produksjon og bærekraftig naturressursforvaltning. Den Grønne Revolusjonen i Asia kan ikke gjentas i Afrika, men deler av den asiatiske lærdommen kan anvendes i tillegg til innsatser som bygger på spesifikke afrikanske forhold. Økte globale matvarepriser gir også insentiver for økt produksjon.

Om ikke verdenssamfunnet, i nært samarbeid med afrikanske institusjoner og land, viser en ny og genuin vilje til å realisere konkrete løsninger for Afrikas jordbruk, afrikanske småbønder og en bærekraftig forvaltning av kontinentets naturressurser, kan dette få dramatiske konsekvenser. Et mulig senario er at den afrikanske landsbygden vil forvandles til et kontinentalt arbeidskraftreservat, eller 'bantustan'.

Storskalaproduksjon i jordbruket i regi av globale supermarkedkjeder og energiprodusenter eller kontraktsjordbruk vil kunne anvende landsbygdens billige arbeidskraft og ekspropriere småbøndenes mark etter behov. Samtidig vil landsbygdsbefolkningen, som ikke maktet å migrere til byene eller som av ulike grunner ikke kan benyttes som billig arbeidskraft, bli gjenstand for humanitær hjelp og katastrofebistand.

Dette er et mer sannsynlig senario for de afrikanske småbøndene enn de 'valgmuligheter' for landsbygdsbefolkningen som WDR08 skisserer. WDR08 mangler en seriøs strategi for støtte til og utvikling av småbondejordbruket – som omfatter majoriteten av produsentene i Afrika. Uten en slik strategi vil fattigdommen og ulikhetene ytterligere fordypes. Arbeidet med en alternativ strategi for utvikling av småbondejordbruket i Afrika bør derfor påbegynnes og gis støtte umiddelbart av institusjoner og land, både i Afrika og utenfor. ■

Kjell Havnevik er seniorforsker ved Det Nordiske Afrikainstituttet og professor i utviklingsstudier ved Universitetet i Agder.

Kronikken er forkortet, den kan leses i sin helhet på www.bistandsaktuelt.no

Rettferdighet, ikke stammekrig

Av Christine Afandi

KENYA

Det begynte så fredelig på valgdagen 27. desember 2007. Folk sto opp i morgengryet og ga seg i vei til valglokalene og stemte. Noen dager etter valget gikk alt galt. Vi havnet i verdenspressens søkelys. Opptøyer, drap, hus i flammer. Et Afrika og en verden i sterk og kollektiv bekymring over Kenya. Et nytt Rwanda? spurte mange. Noen ord gikk igjen hos alle kommentatorer: Stammemotsetninger og etniske motsetninger. Det er en for enkel forklaring. For meg, og mange millioner kenyanere, handler dette om rettferdighet.

Alle var i en opprømt stemning. Opposisjonen hadde drevet en god valgkamp, og var favoritter til å vinne valget hos de fleste. Den sittende presidenten Mwai Kibaki, og hans nylig sammensatte Party of National Unity (PNU) følte konkurrenten Raila Odinga og hans Orange Democratic Movement (ODM) puste i nakken. Det var en fortettet atmosfære, valget ville bli jevnt og spennende.

Folk sto i kø, registrerte seg ved stemmeurnen og slapp inn i stemmeavlukket. Stemmen ble lagt i urnen. Valgdeltakelsen var i følge den kenyanske valgkommisjonen (ECK) den høyeste i noen gang i Kenya. Det var viktig for folk å stemme. Det var forventning og høytid i luften. Mange hadde kledd seg i pene klær, som om de skulle til kirken.

Opptellingen av stemmene tok til, men det tok tid. Ingen resultater på tre dager. Mistanker om juks spredte seg time for time etter at folk følte at det var for lenge å vente på resultatene. Det kom harde beskyldninger både fra PNU og ODM om at stemmer var stjålet og hadde forsvunnet.

Demonstranter som støtter opposisjonslederen Odinga. Uroen i Kenya skyldes mer folks forbitrelse over urettferdigheten i landet enn etniske motsetninger, mener journalist Christine Afandi. FOTO: SCANPIX/STEPHEN MORRISON

SETT FRA SØR

Christine Afandi er kenyansk journalist knyttet til The Nation Group. Hun arbeider for tiden i The East African.

Da Mwai Kibaki raskt ble erklært som valgets vinner og enda raskere ble gjeninnsatt som president, smalt det. Det fredelige og økonomisk stabile Kenya ble plutselig et land preget av kaos, vold og stor, stor usikkerhet. Både Kibaki og Odinga erklærte seg som vinnere av valget, og lederen for valgkommisjonen (ECK) måtte innrømme at han ikke var sikker på om Kibaki var den rette president i landet.

For meg er forklaringen rettferdighet, eller rettere sagt en sterk følelse av urettferdighet.

Alle kenyanere og venner av Kenya har vært veldig urolige. Alle har fryktet for at familiemedlemmer og venner kan ha blitt drept, skadet eller utsatt for andre overgrep. Alle har forsøkt å forstå og forklare. Stemmemotsetninger, sier det internasjonale samfunn. Vi kenyanere er ikke så sikre. Det blir for unyansert, og stemmer ikke med hvordan vi normalt oppfatter stammer i landet.

For meg er forklaringen rettferdighet, eller rettere sagt en sterk følelse av urettferdighet. Først og fremst sinne og skuffelse over at den sittende presidenten og hans politiske sammensvorne på en svært lite overbevisende måte erklærer seg som valgets vinnere og umiddelbart tar makten.

Når ikke stemmeseddelen teller, hva slags midler skal man da bruke i frustrasjon i kampen mot makten? Kampen står mellom rike makthavere og dem som ikke har makt og midler. Ingen stammemerkelapper vil feste seg ved utøvere og ofre for volden i Kenya. Mange fra Kibakis egen stamme har vært de heftigste kritikere av valgresultatet. I slumområdene, der volden slo til sterkest, er befolkningen sammensatt av mange ulike stammer og stammetilhørighet kommer sjelden opp som et tema. Det gjør derimot forskjellen mellom rike og fattige og den rikdom som følger med politisk makt i Kenya.

Trass i at Kenya har hatt en økonomisk vekst på rundt seks prosent de siste årene, er livet hardt for den jevne kenyaner. Helt siden frigjøringen i 1963 har det også vært en nær sammenheng mellom politisk makt og personlig rikdom i landet. Det føles stadig mer urettferdig at politiske ledere skal høste rikdom, mens flertallet av befolkningen lever i fattigdom. Utviklingen av vårt demokrati, med flere fredelige valg, har bare økt denne følelsen av urettferdighet når et valgresultat oppfattes som helt feil. Når noen klamrer seg til makt, eller griper makt som ikke er legitim, kommer flere tiårs oppmagasinert frustrasjon i den kenyanske befolkning opp til overflaten. De fleste er oppgitte og klager i det stille, men noen tar ut i gatene og knuser vinduer og angriper mennesker.

Nå har kenyanerne sagt at «nok er nok». ■

:GADOS VERDEN

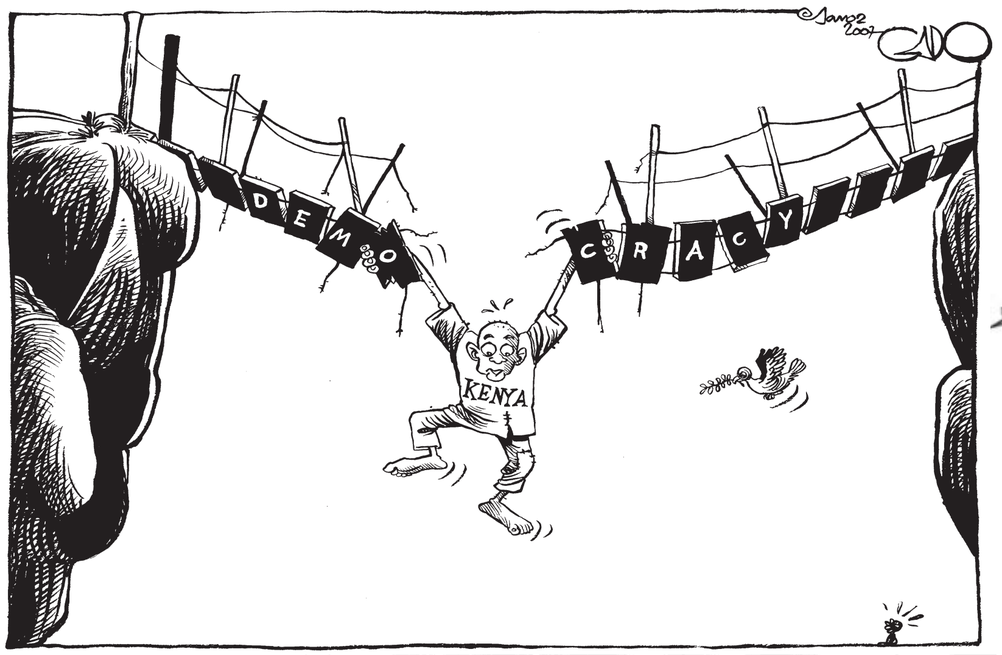

Tanzanianeren **Godfrey Mwampembwa**, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen **Daily Nation**.

Mogadishu blues

LITTERATUR

Et bilde som en gang skaket opp vår del av verden, viste en død amerikansk soldat som ble dratt av en bil gjennom de støvete gatene i den krigsherjede byen Mogadishu. Det var kanskje første gang noen hørte om denne byen i Somalia. Og ingen ting er over. Fortsatt er det ingen fred i Somalia. Krisen i landet trappet opp blant annet i takt med at etiopiske soldater er kommet inn.

Det er den lange uttæringen av et hjemsøkt land som er rammen for Nuruddin Farahs roman «Lenker» – en talende tittel. Farah, som har vokst opp i Somalia, er en av Afrikas mest anerkjente forfattere. Han har mottatt en rekke priser for de hittil åtte romanene han har gitt ut. Hans penn er provoserende og kontroversiell nok for regimet til at han lever i eksil, nå i Sør-Afrika.

BOKANMELDELSE

Nuruddin Farah:
Lenker
Oversatt av Ingrid Haug,
Aschehoug

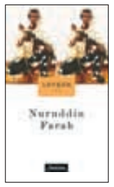

«Lenker» handler om Jeebleh, en somalisk universitetsprofessor som bor i New York, men som vender hjem etter 20 år. Han vender hjem for å finne morens grav og for å hjelpe ungdomsvennen Bile til å finne sin niese. Alt tyder på at hun er kidnappet.

Jakten på veiene som kan føre til en grav og en bortkommet jente, bringer Jeebleh inn i det krigsherjede og voldelige Somalia. Han husket Mogadishu som en vakker by som kanskje hadde vært fattig, men den hadde hatt verdighet. Nå kommer han til en vandalisert by, overtatt av kjeltringer som bare etterlater seg ødeleggelser.

Mogadishu er en av de eldste byene sør for Sahara. Byen har vært utsatt for århundrer med slitasje. Den ene hæren har fulgt den andre; arabere, italienere, russere og senere amerikanere. I gatene sies det at de nervøse amerikanerne skyter før de selv blir skutt på, byen flommer over av skytevåpen og gamle konflikter er trappet opp til nye høyder.

Romanen gir en sterk beskrivelse av en by i forfall og et land der krigen setter spor både på menneskelige relasjoner og landskap. Gamle venner blir fiender, klanstilhørigheten blir ditt viktigste kjennetegn. Klanen kan beskytte deg, men tilhørigheten kan også utsette deg for fare. Volden preger alle. Det skytes for å drepe, og det skytes for underholdningens skyld.

Jeebleh leter etter sin mors grav, samtidig som han prøver å finne egne røtter i et land som har stått i forandringens tegn siden han forlot det. Det er mange sterke portretter og miljøskildringer i denne romanen, som veksler mellom de ytre spenningene i samfunnet og de indre spenningene som oppstår mellom familier og venner i et folk som har levd med angsten så lenge.

Dette er en bok som går i blues – og som er svært aktuell i disse dager.

Farahs roman «Sprukne landskap» er også oversatt til norsk. ■

TONE BRATTELI

UNIVERSITETET I BERGEN
Institutt for sammenliknende politikk

Videreutdanninger m/nettstøtte, 15 studiepoeng

Internasjonal valgobservasjon

***Innhold*:** Valgobservatørrollen, korttids- og langtidsobservasjon, koordinatorrollen, planlegging og styring av valgobservasjon

Søknadsfrist: 1. februar 2008/ frem til studiestart
Studiestart: 22. februar 2008

Politisk kartlegging/ feltmetodikk

Innhold: Politisk kartlegging i felt, metoder og strategier for innhenting av informasjon, analyse av ulike data, feltarbeid og etikk.

Søknadsfrist: 8. februar 2008/ frem til studiestart
Studiestart: 7. mars 2008

Korrupsjonsgranskning

Innhold: Kurset vil se på politisk og økonomisk korrupsjon, etikk, standarder og lovverk, korrupsjon og bistand.

Søknadsfrist: 1. mars 2008/ frem til studiestart
Studiestart: 28. mars 2008

Opptakskrav alle kurs: 3-4 års høyere utdanning eller relevant yrkeserfaring. Engelsk pensumlitteratur.

***Kursavgift alle kurs*:** kr. 13.500 (pluss evt. reise- og oppholdsutgifter)

Kursene kan inngå i en erfaringsbasert mastergrad i demokratibygging, se www.uib.no/demokrati

For mer informasjon og søknadsskjema, se nettadressen: **www.via.uib.no**

Eller kontakt ***Institutt for sammenliknende politikk***
v/ Terje Knutsen, e-post: Terje.Knutsen@isp.uib.no
Evt. tlf.: 55 58 20 18/ 911 73 442.

Den norske Burmakomité søker prosjektkoordinator (70%)

Vi søker en engasjert og initiativrik person til å koordinere vårt prosjektarbeid. Vi kan tilby utfordrende arbeidsoppgaver i et faglig og engasjerende kontorfelleskap på Menneskerettighetshuset.

Les mer på www.burma.no eller kontakt Inger Lise Husøy tlf. 22 47 92 38.

Nyheter på www.bistandsaktuelt.no!
www.bistandsaktuelt.no
bistandsaktuelt.no

Siste nytt om bistand og utvikling, kommentarer, nye bokanmeldelser og debatt.

Aktuelle saker framover:
- Vil Jens Stoltenbergs reise til India fremme barn- og mødrehelse? Vi er med på reisen.
- Når utenriksministeren holder sin utenrikspolitiske redegjørelse i Stortinget må han forklare hvordan de nye Afghanistan-millionene skal kunne brukes.
- NHO diskuterer bistand.
- Hvordan sikre frie medier? Ny serie bare på nettet.
- Global kommentar – hver fredag.

Prøv en stillingsannonse i
bistandsaktuelt
Tlf. 22 24 05 72 • epost: toab@norad.no

NYTT OM NAVN

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider Fred Isaksen på e-post: nyttomnavn@akela.no eller på telefon 922 21 487.

Tidligere utviklingsminister **Anne Kristin Sydnes** (51) er ny utenlandssjef i Kirkens Nødhjelp. Sydnes var tidligere spesialrådgiver for landanalyser og samfunnsansvar i Statoil, og har også vært direktør for samme området i selskapet. Hun er utdannet statsviter fra Universitetet i Oslo, og har jobbet 14 år som forsker og assisterende direktør ved Fridtjof Nansens Institutt, med klima, fattigdom og energi som spesialfelt. Sydnes var utviklingsminister i Stoltenbergs første regjering fra 2000 til 2001, og har også vært seniorrådgiver for FNs utviklingsprogram i New York.

Øyvind Eggen er ansatt som stipendiat ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) der han skal jobbe med doktorgradsprosjektet «The impact of foreign aid on state building» i tillegg til konsulentvirksomhet. Eggen er sosialantropolog og har tidligere arbeidet blant annet som bistandskonsulent og som leder for utenlandsavdelingen i Utviklingsfondet.

Jonas Holmqvist (27) er tiltrådt som leder av Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpefond (SAIH). Han har tidligere vært leder (2007) og nestleder (2006), og har i valgperioden permisjon fra utviklingsstudier på Høgskolen i Oslo.

Sigrun Espe (27) er tiltrådt som ny nestleder av Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpefond (SAIH). Hun har nylig avsluttet masterprogrammet i sosialantropologi ved Universitetet i Bergen.

Siri Luthen (24) er tiltrådt som ny nestleder av Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpefond (SAIH). Hun har i valgperioden permisjon fra masterprogrammet i Statsvitenskap ved Universitetet i Oslo.

Thore Saksberg (57), bosatt i Spydeberg, er nå ansatt fulltid som administrasjonsleder i Tibetmisjonen og overtar 1. mars etter Arnfinn Eng. Saksberg er siviløkonom, og har tidligere arbeidet i Laget, DNB-Nor og Askim Sparebank.

Henrik Mollatt (38) er fra 2. januar ansatt som rådgiver i Initiativ for etisk handel. Han er utdannet sivilmarkedsfører fra Norges Markedshøyskole. Mollatt har tidligere arbeidet med leverandørsiden i dagligvarehandelen, Regnskogsfondet og sist i Norges Handikapforbund.

Michael G. Angstreich har nylig startet et engasjement som seniorrådgiver for landbruk og ressursforvaltning i Norads Avdeling for næringsutvikling. Angstreich kom til Norad fra Bioforsk (Norwegian Institute for Agricultural and Environmental Research) og Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB). Han har mer enn 40 års bistandserfaring fra frivillige organisasjoner, stat-til stat-samarbeid, samt akademiske og forskningsbaserte miljøer, både i Norge og internasjonalt.

Hanne Lotte Moen og **Christine Wiik** har etablert Nord/Sør-konsulentene, som tilbyr kurs, rådgivning, utføring av evalueringer, gjennomganger og andre utredningsoppgaver til aktører innen bistandsbransjen. Kvinner og likestilling i bistanden er virksomhetens spesialfelt. Begge kommer fra FOKUS – Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål. De har også erfaring fra Norad, FN-systemet, Kirkens Nødhjelp, ForUM for utvikling og miljø, Fellesrådet for Afrika, SAIH og Ahead. Moen har en mastergrad i befolknings- og utviklingsstudier. Wiik er samfunnsgeograf med hovedoppgave i utviklingsgeografi.

Turid Leirvoll, landssekretær i Socialistisk Folkeparti (SF), erstatter **Tora Aasland** som styremedlem i Oslosenteret for fred og menneskerettigheter. Leirvoll var partisekretær i SV fra 1993 til 2001 før hun flyttet til København. Hun er leder for SFs partikontor og sekretariatet til folketingsgruppen.

Nye vararepresentanter til styret i Oslosenteret for fred og menneskerettigheter er **Sverre Lodgaard**, seniorforsker på NUPI og teolog **Anne Hege Grung** fra Teologisk Fakultet.

NOTISER

Setter søkelys på Bhutan

Flyktninghjelpen setter søkelyset på kongedømmet Bhutan i et ny utgave av bladet På Flukt. Til tross for omfattende overgrep mot egen befolkning har landet stort sett unngått å bli kritisert i internasjonale media, skriver artikkelforfatterne. Tvert om har mediene i stor grad dyrket bildet av et lite, eksotisk lykkeland blant Himalayas majestetiske fjell.

– Vi står overfor en taus tragedie i et medieskapt Shangri-la der hver sjette innbygger er drevet på flukt og i praksis fratatt sitt statsborgerskap, sier Flyktninghjelpens medarbeider Richard Skretteberg.

Flyktninghjelpen mener at det internasjonale samfunnet også må forsvare flyktningenes rett til å vende hjem i samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger, og at de får tilbake sitt bhutanske statsborgerskap. ■

Ekstreme værforhold skaper flere katastrofer

14 av 15 appeller fra FNs humanitære kontor om *umiddelbar* nødhjelpsstøtte var knyttet til katastrofer forårsaket av tørke, oversvømmelser og orkan, forteller John Holmes, FNs vise generalsekretær for humanitære spørsmål.

– Vi opplever stadig flere katastrofer, og de er mer omfattende sier Holmes. ■

Ti positive nyheter om Afrika

Fellesrådet for Afrika har valgt ut ti nyheter fra kontinentet i 2007 som viser at mye går rett vei: • Det er en renessanse for afrikansk litteratur • Det var vellykket valg i Sierra Leone • Liberias gjeld er slettet • Kontinentet opplever sterk økonomisk vekst • Afrikanere i utlandet sendte hjem 16 milliarder dollar • Forbudet mot handel av elfenben ble forlenget • Cape Town blir Afrikas første grønne by • Legging av en 10.000 km lang fiberoptisk sjøkabel vil skape it-revolusjon i øst og sentral Afrika • Rwanda leder fortsatt an i it-utvikling • Uganda startet produksjon av hiv/aids og malaria medisin. Les mer på afrika.no ■

Fredsavtale i DR Kongo

En fredsavtale mellom regjeringen og de ulike militsgruppene som er opererer øst i Den demokratiske republikken Kongo skaper forsiktig optimisme i det krigsherjede landet, og innebærer en umiddelbar stans i alle kamphandlinger , demobilisering av soldater og en buffersone opprettes i øst.

– Jeg tror denne avtalen kan vare fordi den eneste personen som kunne stoppet den, president Joseph Kabila, støtter den og han var til stede da avtalen ble underskrevet, sier professor Kalindye til IRIN. ■

Litt mer enn krig og katastrofer…

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

Nå 24.000 lesere!

☒ **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn
Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig)
Postboks
Postnummer Poststed

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og evnt. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.no

PORTO

bistandsaktuelt
Norad,
boks 8034 Dep.,
0030 OSLO

1-2008 – 11. ÅRGANG bistandsaktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat.

Ansvarlig redaktør: Eva Bratholm

Redaktør: Gunnar Zachrisen gz@norad.no

Debattredaktør: Thore Hem tgh@norad.no

Nettavisredaktør: Jan Speed jasp@norad.no

Journalister: Synnøve Aspelund syas@norad.no, Liv R. Bjergene lrb@norad.no, Tor Aksel Bolle toab@norad.no, Tone Bratteli tbr@norad.no, Per-Ivar Nikolaisen pein@norad.no

Redaksjonsråd: Jens Claussen, Camilla Houeland, Roy Krøvel, Hans Petter Melby, Ane Schjolden

Administrasjon: Ba-Musa Ceesay, Ellen Rojahn

Internett: www.bistandsaktuelt.no

Postadresse: Boks 8034 Dep., 0030 Oslo

Kontoradresse: Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord: 22 24 20 30

Telefon redaksjon: 22 24 20 40 – 22 24 05 72

E-post redaksjon: gz@norad.no

Telefon annonser: 22 24 05 72 – 22 24 20 40

E-post annonser: toab@norad.no

Design / produksjon: Odyssé reklamebyrå/ Akela grafisk design, Fred Isaksen, Larvik #7392

Trykk: Nr1 Trykk as

Abonnement: Bistandsaktuelt, Norad, Boks 8034 Dep., 0030 Oslo
Telefon: 22 24 20 59
E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgiver: Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet: Tirs. 29. januar 2008

Opplag – denne utgaven: 17 800 eksemplarer

Neste bistandsaktuelt utkommer ca. 29. februar

VISSTE DU AT...
114 land har bidratt med personell til FNs fredsbevarende operasjoner gjennom årene. Det er nå om lag 115.000 FN-soldater i verden.
Kilde: FN

«Falske beskyldninger er vondere en et sår fra en machete.»
Igbo-ordtak. (Nigeria)

Afrikas løvetann gir dyrebar energi

Norsk firma satser på afrikansk superplante

Verden varmes opp og CO_2-utslippene må ned. Men vi trenger fortsatt energi. En liten afrikansk plante kan løse noe av problemet. Stavanger-firmaet BioFuel starter nå med produksjon av jatropha-planten i Ghana.

Jatrophabusker som ble plantet på testfarmen i Sugakope april 2007. Selv om de ble plantet i skrinn leirjord, bar de frukt etter bare seks måneder.
FOTO: BIOFUEL

■ KJETIL S. GRØNNESTAD

NÆRINGSUTVIKLING

En liten grønn plante som ikke kan spises av verken mennesker eller dyr. Men frøene fra jatropha-planten inneholder 60 prosent olje. Disse frøene kan brukes til produksjon av drivstoff for både biler og kraftverk.

Den afrikanske planten kan være et av svarene på verdens umettelige energibehov. Det norske firmaet BioFuel satser på produksjon av jatropha-planten i Ghana. Foreløpig har firmaet investert 35 millioner kroner i dette prosjektet. Hvis det går bra i Ghana, kan det bli aktuelt å investere ytterlige millioner og starte produksjon i flere afrikanske land.

Afrikas løvetann. – Jatropha kalles også for Afrikas løvetann, forteller Finn Byberg, direktør for virksomhetsområdet Landcontracting i BioFuel.

– Denne planten, som opprinnelig kommer fra Sør-Amerika, er lite brukt kommersielt. Det fortelles fra gammelt av at de oljerike frøene træs på et strå, slik vi gjorde med blåbær som barn, og når strået med frø tennes, brenner det som et slags talglys. Ellers benyttes treet som hekk som beskyttelse mot ville dyr.

– Planten passer fint i det tørre klimaet på savannene. Og siden den blir til et lite tre, blir savannen «grønn» ved tilplanting av jatropha. Det bidrar også til å binde opp CO_2, sier Byberg.

Han forteller at BioFuel, i tillegg til å starte produksjon av jatropha i Ghana, også vurderer mulighetene for å starte et prosjekt for hindring av ørkenspredning ved bruk av planten. Det er forøvrig ikke bare oljen fra frøene som er verdifull.

– Etter at oljen er presset ut, sitter en igjen med vel 60-70 prosent som et tørt biprodukt. Dette kan brukes til to ting. Det kan brukes som gjødsel, og har samme verdi som hønsegjødsel, sier han.

– Dessuten kan det presses til briketter og erstatte kull i varmekraftverkene, forsetter Byberg entusiastisk.

2000 ansatte. BioFuel ble etablert i 2005 og hadde den første pløyingen på testfarmen ved kysten i Ghana 17. januar i fjor.

– Vi testet ut flere sorter av jatropha for å finne dem som passer best. På testplantasjen har vi i dag 158 ansatte, sier Byberg.

> **Jatropha-plantasjene, som på sikt vil få 1500-2000 ansatte, vil gi området sårt tiltrengte arbeidsplasser.**

Nå er imidlertid den første skikkelige plantasjen under etablering. Det er ved Tamale nord i Ghana.

– Vi har rundt 20.000 hektar under opparbeiding. I første omgang planlegger vi å utvide til 120.000 hektar, forteller Byberg.

Han understreker at dette er områder som aldri er blitt brukt til kommersiell matproduksjon. Jatropha-planten trives nemlig godt i svært tørre områder som ikke egner seg for matproduksjon. Områdene som skal tilplantes med jatropha er under godkjennelse av EPA – Environmental Protection Agency – i Ghana.

I følge Byberg har Tamale-området en arbeidsledighet på over 70 prosent. Jatropha-plantasjene, som på sikt vil få 1500-2000 ansatte, vil gi området sårt tiltrengte arbeidsplasser. Det blir ansatt folk både til rydding av nytt land, pløying, stell av stiklinger på planteskoler, utplanting, plantestell og innhøsting. Lokalt ansatte skal læres opp av 15 norske bønder som drar ned på tre måneders kontraktsperioder spesielt for dette formålet.

Oljen blir presset lokalt i Ghana, før den fraktes til et raffineri for videreforedling.

Fotball og barnehage. – Vi har ikke hatt problemer i det hele tatt med å få tak i folk, forteller Byberg.

Finn Byberg i BioFuel, har stor tro på jatropha som råstoff til biodieseiproduksjon. Mer med en plante og noen av produktene som kan lages av jatropha.
FOTO: KJETIL S. GRØNNESTAD

– Faktisk oppdaget vi at vi hadde lagt oss på et for høyt lønnsnivå. Flere av søkerne var lokale ressurspersoner som politifolk og sykepleiere. Det er viktig at vi ikke ødelegger systemet lokalt med for høye lønninger, da det kan tappe lokalmiljøet for slike ressurspersoner.

– Vi vil opprette velferdsordninger for våre ansatte i Ghana. En ordning med etterlønn ved graviditet har vært prøvd ut med gode erfaringer. Dessuten vil alle ansatte få sykeforsikring. Et fotballag et også under etablering, forteller han.

– Vi vil bidra med hjelp til nødvendig infrastruktur, slik som elektrisitet, tele- og internettkommunikasjon, helsestasjon og barnehage.

Det er ikke tilfeldig at nettopp etterlønn ved graviditet, og barnehage, er noe de vil sørge for, for ifølge Byberg har de hatt gode erfaringer med kvinnelige ansatte.

– Barnehage blir en viktig faktor for kvinnene som ønsker å være i arbeid, selv om de har små barn som ikke går på skole, sier han.

Hvis jatropha som basis for biodiesel slår an, kan det gi positive konsekvenser for flere områder i Afrika, som i dag ikke kan brukes til dyrking av mat. Flere områder i Ghana er aktuelle for nye plantasjer, og med tida kan også flere afrikanske land bli aktuelle. Det kan gi mange nye arbeidsplasser til steder der dette svært er etterlengtet.

– Vi kaller dette «hjelp til selvhjelp», og tror det har en langt bedre effekt enn direkte bistand, avslutter Byberg. ■

Kjetil S. Grønnestad er frilansjournalist